

**Υπεύθυνος τζόγος στην πράξη: Μελέτη απόψεων και πρακτικών των εταιρειών
τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα**

του Πουλίδη Γεώργιου

**Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα για τη
μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης Διπλώματος Μεταπτυχιακών
Σπουδών στην «Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος
Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού του Παν/μίου Πελοποννήσου στην
κατεύθυνση «Μάνατζμεντ Αθλητικών Οργανισμών & Επιχειρήσεων»**

**Σπάρτη
2023**

Εγκεκριμένο από την Εξεταστική Επιτροπή:

Επιβλέπων: Αθανάσιος Στρίγκας, Καθηγητής

2ος Επιβλέπων: Παναγιώτης Αλεξόπουλος, Καθηγητής

3ος Επιβλέπων: Μάριος – Δανιήλ Παπαλουκάς, Καθηγητής

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 18 (Λόγοι και διαδικασία διαγραφής από το ΠΜΣ) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας (ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 16/09/2023

Ο Δηλών

Πουλίδης Γεώργιος

Copyright © Πουλίδης Γεώργιος, 2023

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πουλίδης Γεώργιος : Υπεύθυνος τζόγος στην πράξη: Μελέτη απόψεων και πρακτικών των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα

(Με την επίβλεψη του Αθανάσιου Στρίγκα, Καθηγητή)

Αυτή η εργασία εμβαθύνει στο πολύπλευρο τοπίο του υπεύθυνου τζόγου στην Ελλάδα, εξετάζοντας τις πρακτικές, τους κανονισμούς και τις κοινωνικές του επιπτώσεις. Η μελέτη δίνει ένα ευρύ δίκτυο, αναλύοντας κάθε τμήμα του τομέα των τυχερών παιχνιδιών και εντάσσοντάς το στο ευρύτερο πλαίσιο του υπεύθυνου τζόγου. Καθώς η Ελλάδα περιηγείται στο εξελισσόμενο τοπίο της βιομηχανίας, αυτή η έρευνα ρίχνει φως στην περίπλοκη αλληλεπίδραση της ιστορικής εξέλιξης, της οικονομικής σημασίας, των ρυθμιστικών αποχρώσεων και του ρόλου των μέσων ενημέρωσης. Η ιστορική επισκόπηση αποκαλύπτει την αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα του κλάδου, μεταβαίνοντας από τις παραδοσιακές μορφές τζόγου στην ψηφιακή εποχή. Κατά την ανάλυση των πρακτικών υπεύθυνου παιχνιδιού μεταξύ των ελληνικών εταιρειών τυχερών παιχνιδιών, παρατηρείται αξιέπαινη τήρηση των ρυθμιστικών εντολών, αν και στον φόντο τα μακροχρόνια κοινωνικά ζητήματα υφίστανται. Η νομοθετική διερεύνηση αποκαλύπτει ένα πολύπλευρο τοπίο που διαμορφώνεται από εγχώριους νόμους και διεθνή σημεία αναφοράς, με τον κλάδο να συνεισφέρει ουσιαστικά στην εθνική οικονομία. Η επιρροή των μέσων ενημέρωσης αναδεικνύεται ως καθοριστικός παράγοντας στη διαμόρφωση των αντιλήψεων του κοινού, υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα στρατηγικών, ολοκληρωμένων μηνυμάτων για τον υπεύθυνο τζόγο. Οι κοινωνικές διαστάσεις του τζόγου φωτίζουν τους πολλαπλούς ρόλους των κυβερνήσεων, τις πρωτοβουλίες για τον μετριασμό του κινδύνου και τα προγράμματα που καθοδηγούνται από την κοινότητα για την προστασία των ατόμων. Κυρίως, η μελέτη ενσωματώνει μια συγκριτική διάσταση, αντιπαραβάλλοντας τις ελληνικές πρακτικές με τις βέλτιστες πρακτικές από χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία και ο Καναδάς. Αυτή η διεθνής προοπτική προσφέρει πολύτιμες γνώσεις, καθοδηγώντας την Ελλάδα προς τη βελτίωση του πλαισίου υπεύθυνου τζόγου. Καθώς η ψηφιακή εποχή εισάγει νέες προκλήσεις, η έρευνα τονίζει την ανάγκη για καινοτόμες προσεγγίσεις για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου. Η δύναμη των ψηφιακών πλατφορμών, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των συνεργασιών με οργανισμούς ψυχικής υγείας παρουσιάζει αναξιοποίητες δυνατότητες. Συμπερασματικά, αυτή η εργασία όχι μόνο προσφέρει μια πανοραμική άποψη του τοπίου των τυχερών παιχνιδιών της Ελλάδας, αλλά χρησιμεύει επίσης ως μια υπενθύμιση για να δοθεί προτεραιότητα στον

υπεύθυνο τζόγο. Τα ενδιαφερόμενα μέρη, από εταιρείες τυχερών παιχνιδιών έως ρυθμιστικούς φορείς, πρέπει να δεσμευτούν για προληπτικά μέτρα, διασφαλίζοντας μια κουλτούρα λογοδοσίας και ευημερίας. Το ταξίδι προς ένα υπεύθυνο μέλλον δεν είναι μια μοναχική προσπάθεια, αλλά μια συλλογική προσπάθεια, που στηρίζεται στην έρευνα, την καινοτομία και την ακλόνητη δέσμευση.

Λέξεις-κλειδιά: Υπεύθυνος τζόγος, Κανονισμοί τζόγου, Προστασία παικτών, Προγράμματα αυτοαποκλεισμού

ABSTRACT

Georgios Poulidis: Responsible gambling in practice: A study of opinions and practices of gambling companies in Greece

(With the supervision of Athasios Strigas, Professor)

This paper delves into the multifaceted domain of responsible gambling in Greece, examining its practices, regulations, and societal implications. The study casts a wide net, dissecting each segment of the gambling sector and contextualizing it within the broader framework of responsible gambling. As Greece navigates the evolving landscape of the industry, this research sheds light on the intricate interplay of historical evolution, economic significance, regulatory nuances, and the role of media. The historical overview reveals the industry's remarkable adaptability, transitioning traditional forms of gambling into the digital age. In analyzing responsible gambling practices among Greek gambling companies, commendable adherence to regulatory mandates is observed, albeit against the backdrop of lingering societal issues. Legislative exploration uncovers a multifaceted landscape shaped by domestic laws and international benchmarks, with the sector making substantial contributions to the national economy. Media's influence emerges as a pivotal factor in shaping public perceptions, underscoring the necessity of strategic, comprehensive responsible gambling messaging. The social dimensions of gambling illuminate the multifarious roles of governments, initiatives for risk mitigation, and community-driven programs in safeguarding individuals. Crucially, the study integrates a comparative dimension, comparing Greek practices with best practices from countries like the United Kingdom, Australia, and Canada. This international perspective offers valuable insights, guiding Greece towards refining its responsible gambling framework. As the digital age ushers in new challenges, the research emphasizes the need for innovative approaches to promote responsible gambling. The power of digital platforms, social media, and partnerships with mental health organizations presents untapped potential. In conclusion, this paper not only offers a panoramic view of Greece's gambling landscape but also serves as a call to prioritize responsible gambling. Stakeholders, from gambling companies to regulatory bodies, must commit to proactive measures, ensuring a culture of accountability and well-being. The journey toward a responsible future is not a solitary endeavor but a collective endeavor, underpinned by research, innovation, and unwavering commitment.

Keywords: *Responsible Gambling, Gambling Regulations, Player Protection, Self-Exclusion Programs*

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	IV
ABSTRACT.....	VI
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Σκοπός.....	1
Ερευνητικά ερωτήματα.....	2
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	3
Επισκόπηση της βιομηχανίας τυχερών παιγνίων.....	3
Είδη τυχερών παιγνίων.....	2
Κατανόηση του υπεύθυνου στοιχηματισμού	6
Νόμοι και κανονισμοί που σχετίζονται με τα τυχερά παιχνίδια στην Ελλάδα	9
Πρόσφατες αλλαγές και ενημερώσεις στη νομοθεσία	11
Πως συμμορφώνονται οι εταιρείες με αυτούς τους κανονισμούς και τη νομοθεσία	16
Σύγκριση με διεθνή νομοθεσία	17
Ο οικονομικός αντίκτυπος των τυχερών παιγνίων στην Ελλάδα	19
Ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στα τυχερά παιχνίδια.....	27
Οι κοινωνικές διαστάσεις των τυχερών παιγνίων στην Ελλάδα	31
Πως οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών μπορούν να βελτιώσουν τις πρακτικές τους και να ενισχύσουν την υπευθυνότητα τους.....	37
ΜΕΘΟΔΟΣ.....	39
Δείγμα.....	39
Μέσα συλλογής δεδομένων	40
Επιλογή στοιχηματικών εταιριών	40
Κριτήρια αξιολόγησης.....	43
Περιορισμοί και ηθικά ζητήματα.....	46
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	48
Επισκόπηση πρακτικών υπεύθυνου τζόγου σε Ελληνικές εταιρείες τυχερών παιχνιδιών	48
Συμμόρφωση ανα κριτήριο	48
Μη συμμόρφωση και μερική συμμόρφωση	49
Συσχέτιση μεταξύ μεγέθους εταιρείας και συμμόρφωσης.....	51
ΣΥΖΗΤΗΣΗ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ .53	

Σύγκριση ευρημάτων με προηγούμενες έρευνες	53
Πρακτικές υπεύθυνου στοιχηματισμού σε άλλες χώρες.....	55
Βασικά ευρήματα της μελέτης.....	56
Συγκριτική ανάλυση πρόληψης προβληματικού στοιχηματισμού.....	57
Καλές πρακτικές - πρότυπα υπεύθυνου στοιχηματισμού άλλων χωρών	59
Συστάσεις για εταιρείες τυχερών παιχνιδιών	75
Συστάσεις για τις κυβερνητικές αρχές	77
Συστάσεις για θεραπευτικούς οργανισμούς.....	78
Συστάσεις για άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως Μέσα ενημέρωσης και οργανισμούς που προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο	79
Το εθνικό σύστημα αυτοαποκλεισμού.....	79
Ανακεφαλαίωση βασικών ευρημάτων και η σημασία τους	82
Σημασία της συνεχιζόμενης έρευνας και πρωτοβουλιών στον υπεύθυνο τζόγο	83
Έκκληση για δράση προς τους ενδιαφερόμενους φορείς να δώσουν προτεραιότητα στον υπεύθυνο τζόγο στην Ελλάδα.....	83
Πρόσκληση για δράση για να δοθεί προτεραιότητα στον υπεύθυνο τζόγο.....	83
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από πρωτοφανείς εξελίξεις στην τεχνολογία και την ψηφιοποίηση, το τοπίο της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών έχει υποστεί μια αξιοσημείωτη μεταμόρφωση. Ο πολλαπλασιασμός των διαδικτυακών πλατφορμών και η προσβασιμότητα των ευκαιριών τζόγου έχουν εγείρει κρίσιμα ερωτήματα σχετικά με τις υπεύθυνες πρακτικές τζόγου, τον κοινωνικό αντίκτυπο και τη λογοδοσία των φορέων τυχερών παιχνιδιών. Η παρούσα εργασία ξεκινά μια ολοκληρωμένη εξερεύνηση του κλάδου των τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα, εμβαθύνοντας στον περίπλοκο ιστό απόψεων, πρακτικών και ευθυνών των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών. Καθώς η γοητεία του τζόγου συνεχίζει να αιχμαλωτίζει άτομα σε όλο το φάσμα, καθίσταται επιτακτική ανάγκη να εξεταστούν προσεκτικά οι πρακτικές των οντοτήτων τζόγου και να αξιολογηθεί η δέσμευσή τους να ενθαρρύνουν τις υπεύθυνες συμπεριφορές τζόγου.

Σκοπός

Ο πρωταρχικός στόχος αυτής της εργασίας είναι να ξετυλίξει τις πολύπλευρες διαστάσεις του υπεύθυνου τζόγου στο πλαίσιο της Ελλάδας. Με ιδιαίτερη εστίαση στις εταιρείες τυχερών παιχνιδιών που δραστηριοποιούνται στο διαδίκτυο, αυτή η μελέτη στοχεύει να αναλύσει τις πρακτικές τους, να μετρήσει την τήρησή τους στους κανόνες υπεύθυνου τζόγου και να ανακαλύψει δρόμους βελτίωσης. Εξετάζοντας τις στρατηγικές και τα μέτρα που υιοθετήθηκαν από αυτές τις οντότητες τυχερών παιχνιδιών, αυτό το έγγραφο επιδιώκει να ρίξει φως στη δέσμευσή τους να μετριάσουν τους κινδύνους που συνδέονται με τον υπερβολικό τζόγο και να διαφυλάξουν την ευημερία των παικτών.

Το εύρος της παρούσας εργασίας είναι εκτεταμένο και περιλαμβάνει διάφορες πτυχές της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα. Η έρευνα επεκτείνει την εμβέλειά της σε μια ποικιλία θεμάτων, συμπεριλαμβανομένης της ιστορικής εξέλιξης του τζόγου, της οικονομικής σημασίας των τυχερών παιχνιδιών, του ρυθμιστικού τοπίου, του ρόλου των μέσων ενημέρωσης στη διαμόρφωση των αντιλήψεων και των κοινωνικών διαστάσεων που συνδέονται με τη συμπεριφορά του τζόγου. Επιπλέον, αυτή η εργασία επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της σε μια συγκριτική ανάλυση των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου σε διεθνή κλίμακα, επιτρέποντας πληροφορίες για το πώς οι πρακτικές της Ελλάδας ευθυγραμμίζονται με τις παγκόσμιες τάσεις.

Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται με την παρούσα έρευνα είναι τα ακόλουθα:

- Πώς έχουν εφαρμόσει οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών τις υπηρεσίες τους στην Ελλάδα;
- Πώς ορίζεται ο υπεύθυνος τζόγος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο;
- Σε ποιο βαθμό οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα ευθυγραμμίζονται με τις υπεύθυνες πρακτικές τζόγου;
- Ποιοι είναι οι ισχύοντες νόμοι και κανονισμοί που διέπουν τα τυχερά παιχνίδια στην Ελλάδα;
- Πώς επηρεάζουν τα μέσα ενημέρωσης τις συμπεριφορές και τις αντιλήψεις για τον τζόγο;
- Ποια μέτρα και πρωτοβουλίες υπάρχουν για τον μετριασμό των κινδύνων που σχετίζονται με τα τυχερά παιχνίδια;
- Πώς συγκρίνονται οι πρακτικές υπεύθυνου τζόγου στην Ελλάδα με αυτές σε άλλες χώρες;
- Ποιες πληροφορίες μπορούν να εξαχθούν από μια συγκριτική ανάλυση της πρόληψης προβλημάτων τζόγου;

Καθώς αυτή η εργασία ξεκινά μια ολοκληρωμένη εξερεύνηση των διαφόρων κεφαλαίων, κάθε ερευνητικό ερώτημα χρησιμεύει ως πυξίδα, καθοδηγώντας την έρευνα στην καρδιά των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου στην Ελλάδα. Οι επόμενες ενότητες αυτής της εργασίας εμβαθύνουν σε κάθε κεφάλαιο με μια σχολαστική εξέταση του θέματος, που υποστηρίζεται από εμπειρικά στοιχεία, επιστημονικές γνώσεις και έναν κριτικό φακό που στοχεύει στην αποκάλυψη των αποχρώσεων του τοπίου του τζόγου.

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης θα αντιπαρατεθούν με τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν παρατηρηθεί σε άλλες χώρες. Συγκριτικά με τις προσπάθειες της Ελλάδας στον υπεύθυνο τζόγο έναντι εκείνων των χωρών που φημίζονται για τα προληπτικά τους μέτρα, αυτή η εργασία θα προσφέρει μια πανοραμική άποψη της τρέχουσας κατάστασης του κλάδου. Μέσα από αυτόν τον συγκριτικό φακό, θα είναι δυνατό να συλλεχθούν πληροφορίες σε τομείς δυνητικής ανάπτυξης, καινοτομίας και εξέλιξης για το πλαίσιο υπεύθυνου τζόγου της Ελλάδας.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Επισκόπηση της βιομηχανίας τυχερών παιγνίων

Ο κλάδος των τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα είναι ένας σημαντικός κλάδος, με πλούσια ιστορία και ποικίλο φάσμα μορφών τζόγου. Έχει εξελιχθεί σημαντικά με τα χρόνια, προσαρμόζοντας τις αλλαγές στην τεχνολογία, τη νομοθεσία και την κοινωνική στάση απέναντι στον τζόγο.

Η βιομηχανία του τζόγου παιχνιδιών στην Ελλάδα περιλαμβάνει μια ποικιλία μορφών τυχερών παιχνιδιών, συμπεριλαμβανομένων των παραδοσιακών παιχνιδιών καζίνο, των αθλητικών στοιχημάτων και πιο πρόσφατα, των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών και των στοιχημάτων esports. Σύμφωνα με μελέτη των Papanastasiou, & Fourlas (2016), τα διαδικτυακά αθλητικά στοιχήματα έχουν αυξηθεί σε δημοτικότητα, με σημαντικό αριθμό ενεργών στοιχηματιστών να συμμετέχουν σε αυτή τη μορφή τζόγου.

Ο κλάδος των στοιχηματικών εταιρειών στην Ελλάδα γνώρισε σημαντική ανάπτυξη από το 2011 έως τις μέρες μας. Μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση αποκαλύπτει ότι ο αθλητικός στοιχήμα εμφανίστηκε το 1997 μέσω του κουπονιού "Πάμε Στοιχήμα" του ΟΠΑΠ, ενώ ο πρώτος "bookmaker" κάνει την εμφάνισή του το 2000.

Μετά την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου 4002/11, χορηγήθηκαν προσωρινές αδειοδοτήσεις σε 24 online στοιχηματικές εταιρείες. Επιπλέον, με τις σχετικές διατάξεις του νόμου 4002/11, αναδομήθηκε ο επίγειος στοιχηματισμός και θεσμοθετήθηκε η δημιουργία και λειτουργία της ΕΕΕΠ (Ελληνική Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων). Η ΕΕΕΠ λειτουργεί ως ανεξάρτητος ρυθμιστικός φορέας

Στις 10 Αυγούστου 2021, σημειώθηκε μια σημαντική αλλαγή στο πλαίσιο λειτουργίας των στοιχηματικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα του online στοιχήματος στην Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να παραχωρήσει μόνιμες άδειες επταετούς διάρκειας τύπου 1 για το online στοιχήμα και τύπου 2 για υπηρεσίες online καζίνο. Αυτό σημαίνει ότι κάθε εταιρεία, είτε είχε ήδη δραστηριοποιηθεί στην Ελλάδα είτε όχι, έχει το δικαίωμα να αποκτήσει μια νέα άδεια για τους δύο τύπους ή για έναν από αυτούς, ανάλογα με την προτίμησή της.

Οι εξελίξεις αυτές και η εγκαθίδρυση μιας νόμιμης στοιχηματικής αγοράς στη χώρα μας θέτουν την ανάγκη εξέτασης αυτής της αγοράς από πολλές διαφορετικές προοπτικές. Είναι αναγκαία μια εμπεριστατωμένη ανάλυση και σοβαρές προτάσεις για βελτιώσεις σε νομικό, οικονομικό και φορολογικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, για τις ίδιες τις στοιχηματικές εταιρείες που

λειτουργούν στη χώρα μας, υπάρχει αναγκαιότητα να επενδύσουν σε εξειδικευμένο προσωπικό σε όλα τα επίπεδα διοίκησης προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους.

Επιπλέον, αυτές οι εξελίξεις δημιουργούν την ανάγκη για εμπειριστατωμένη έρευνα και αξιολόγηση της αγοράς από πολλές διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της νομικής ρύθμισης, της οικονομικής βιωσιμότητας και των φορολογικών επιπτώσεων. Απαιτείται επίσης η ανάλυση της απόδοσης των στοιχηματικών εταιρειών και η εκτίμηση της επίδρασής τους στην ελληνική οικονομία.

Σήμερα οι 16 νόμιμες στοιχηματικές εταιρίες που έχουν πάρει άδεια στην είναι οι παρακάτω:

- Pamestoixima.gr
- Bet365
- Stoiximan
- Sportingbet
- Vistabet
- Bwin
- Netbet
- Betshop
- Interwetten
- Winmasters
- Betsson
- Fonbet
- N1 Casino
- Novibet
- Pokerstars
- Efbet

Οι δεκαέξι (16) αυτές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας προσφέρουν ένα υψηλό επίπεδο υπηρεσιών στους Έλληνες παίκτες. Η επιλογή της Μάλτας ως έδρας για τις περισσότερες εταιρείες δεν είναι καθόλου τυχαία. Αυτό συμβαίνει διότι η Μάλτα έχει πολύ ευνοϊκή φορολογία και επίσης γιατί η Μαλτέζικη αρχή (Malta Gaming Authority MGA) έχει, θα μπορούσαμε να πούμε, ένα χαλαρό και φιλικό εποπτικό πλαίσιο προς τις εταιρείες, αφού με μία απλή γνωστοποίηση στην MGA μπορεί η κάθε εταιρεία να αναλάβει και να υλοποιήσει πρωτοβουλίες.

Ιστορική εξέλιξη

Η προέλευση της ετυμολογίας της λέξης «τζόγος» είναι η ιταλική λέξη *giuoco* που σημαίνει τυχερό παιχνίδι. Άρα, αυτός που τζογάρει παίζει συστηματικά τυχερά παιχνίδια με μεγάλο ρίσκο και κίνδυνο να εξαρτηθεί από αυτά. Ως ένα κοινωνικό φαινόμενο και τάση, πολλοί άνθρωποι παίζουν τυχερά παιχνίδια με απώτερο στόχο να αποκομίσουν οικονομικό όφελος. Μάλιστα, ο τζόγος είναι μια κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα που έχει οικονομικό κέρδος τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για το κράτος, και γι' αυτό δεν το απαγορεύουν (Nower & Caler, 2018).

Κατ' επέκταση, ο υπεύθυνος τζόγος, για τον οποίο γίνεται λόγος στην παρούσα μελέτη, εφαρμόζεται με καθορισμένες χορηγητικές άδειες που επιβάλλονται σε φορείς εκμετάλλευσης. Η κεντρική ιδέα του υπεύθυνου τζόγου αντανακλάται στους κανονισμούς για τα τυχερά παιχνίδια. Βασικά, ο υπεύθυνος τζόγος θέτει ως ξεχωριστή προτεραιότητα την αποφυγή να παίζουν οι ανήλικοι τυχερά παιχνίδια και να εθιστούν σε αυτό (Nower & Caler, 2018). Υπάρχουν τρία είδη τζόγου, ο νόμιμος, ο παράνομος και μέσω διαδικτύου. Παρακάτω θα αναλυθεί το κάθε είδος συνοπτικά.

Τα τυχερά παιχνίδια είναι δραστηριότητες που βασίζονται σε χρήματα ή αντικείμενα αξίας. Το οικονομικό κέρδος ή όφελος, δηλαδή, του παίκτη στηρίζεται αποκλειστικά στην τύχη. Αναγκαία προϋπόθεση είναι να υπάρχει ένα στοιχείμα, ένας ρίσκος και μια απολαβή.

Η ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια ενδέχεται να επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα στους χρήστες του όπως για παράδειγμα εθισμό, παραβατική στάση και συμπεριφορά και εγκλήματα που έχουν σχέση με τον τζόγο. Όμως, αυτή η δραστηριότητα αποτελεί μια αγαπημένη συνήθεια μικρών και μεγάλων διότι αρέσει σε πολλούς ανθρώπους να εμπλέκονται με κινδύνους. (Nower & Blaszczynski, 2017).

Η ιστορία του τζόγου στην Ελλάδα είναι τόσο παλιά όσο και η ίδια η χώρα, με στοιχεία τυχερών παιχνιδιών που χρονολογούνται από την αρχαιότητα. Με τα χρόνια, η βιομηχανία έχει εξελιχθεί, με διαφορετικές μορφές τυχερών παιχνιδιών να κερδίζουν δημοτικότητα σε διαφορετικούς χρόνους. Τα τελευταία χρόνια, η έλευση του Διαδικτύου έχει φέρει επανάσταση στη βιομηχανία, με τα διαδικτυακά στοιχήματα τυχερών παιχνιδιών και esports να γίνονται όλο και πιο δημοφιλή (Papanastasiou, & Fourlas, 2016).

Η βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα προσφέρει μια μεγάλη γκάμα τυχερών παιχνιδιών. Αυτά περιλαμβάνουν παραδοσιακά παιχνίδια καζίνο όπως πόκερ, μπλάκτζακ και ρουλέτα, καθώς και αθλητικά στοιχήματα, παιχνίδια λαχειοφόρων αγορών και επιλογές διαδικτυακού τζόγου. Πιο πρόσφατα, τα στοιχήματα esports έχουν επίσης εμφανιστεί ως μια δημοφιλής μορφή τζόγου, με τους παίκτες να στοιχηματίζουν στα αποτελέσματα των ανταγωνιστικών αγώνων βιντεοπαιχνιδιών (Papanastasiou, & Fourlas, 2016).

Οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα υλοποιούν τις υπηρεσίες τους μέσω ποικίλων πλατφορμών. Τα παραδοσιακά καζίνο προσφέρουν μια σειρά από επιτραπέζια παιχνίδια και κουλοχέρηδες, ενώ τα καταστήματα αθλητικών στοιχημάτων επιτρέπουν στους παίκτες να στοιχηματίζουν σε διάφορα αθλητικά γεγονότα. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες γίνονται επίσης όλο και πιο δημοφιλείς, με εταιρείες που προσφέρουν διαδικτυακές εκδόσεις παραδοσιακών παιχνιδιών καζίνο, καθώς και επιλογές διαδικτυακών αθλητικών στοιχημάτων και esports (Papanastasiou, & Fourlas, 2016).

Είδη τυχερών παιχνιδιών

Νόμιμος τζόγος

Στην κατηγορία του νόμιμου τζόγου εμπίπτουν τα παιχνίδια ΟΠΑΠ, το καζίνο, ο ιππόδρομος, το ξυστό και τα λαχεία. Το κράτος εμπλέκεται άμεσα όταν τα τυχερά παιχνίδια παραχωρούνται από κρατικούς φορείς και έμμεσα από τους φόρους που προέρχονται από τα τυχερά παιχνίδια.

Παράνομος τζόγος

Ο παράνομος τζόγος εκτελείται από ανθρώπους ή επιχειρήσεις χωρίς να παίρνουν άδεια από το κράτος. Οι παράνομες χαρτοπαικτικές λέσχες και οι ιδιώτες bookmaker είναι μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα τζόγου που γίνεται παράνομα. Εδώ μπορεί να υπάρξουν σοβαρές

οικονομικές απώλειες των ανθρώπων που παίζουν παράνομα και για αυτό το λόγο το κράτος προσπαθεί να τον καταπολεμήσει.

Τζόγος μέσω διαδικτύου

Ο τζόγος μέσω διαδικτύου μπορεί να είναι και παράνομος και νόμιμος. Επειδή οι διαδικτυακές υπηρεσίες προσφέρονται από οποιοδήποτε σημείο της γης, ένας παίκτης μπορεί να βρίσκεται σε μια χώρα που ο τζόγος είναι νόμιμος ενώ σε μια άλλη χώρα μπορεί να είναι παράνομος (Ronzitti et al, 2017).

Ηλεκτρονικός Τζόγος (eGambling)

Πριν από την δεκαετία του 1990, όταν κάποιος επιθυμούσε να στοιχηματίσει σε αγώνες ή να παίξει παιχνίδια καζίνου είχε δύο επιλογές. Η πρώτη ήταν να πάει σε ένα νόμιμο κατάλυμα που θα του παρείχε την δυνατότητα να τζογάρει. Η δεύτερη ήταν να καταφύγει σε μη νόμιμες μεθόδους με την μορφή πρακτόρων στοιχήματος (bookmaker). Όμως, με την εμφάνιση του Internet στα μέσα της δεκαετίας του 1990, ένα νέο είδος τζόγου αναπτύχθηκε, ο ηλεκτρονικός τζόγος). Ο ηλεκτρονικός τζόγος (Online Gambling), αλλιώς γνωστός ως « Internet gambling », « iGambling » και « eGambling », είναι ο τζόγος μέσω της χρήσης του Internet. Η χρήση του ξεκίνησε επισήμως το 1994 από το Καραϊβικό κράτος των « Antigua and Barbuda », το οποίο επέτρεψε την έκδοση αδειών σε οργανισμούς που κατέθεταν αίτηση για την χρήση ανοικτών ηλεκτρονικών καζίνων (Spectrum Gaming Group, 2012).

Η αυξανόμενη υιοθέτηση των smartphone, μαζί με την τεχνολογία 5G Διαδικτύου, οδηγεί την ανάπτυξη της αγοράς. Τα σύγχρονα smartphone υποστηρίζουν την επαυξημένη πραγματικότητα, τη μηχανική μάθηση και την τεχνητή νοημοσύνη, που βοηθούν τους προγραμματιστές να δημιουργούν καθηλωτικές και διαδραστικές εφαρμογές τζόγου. Επιπλέον, η διαθεσιμότητα smartphone χαμηλού κόστους αναμένεται να οδηγήσει την αγορά.

Κινητός Τζόγος (Mobile Gambling)

Ο κινητός τζόγος είναι μία άλλη μορφή ηλεκτρονικού τζόγου και αφορά παιχνίδια τύχης ή ικανοτήτων, όπου ποντάρονται χρήματα χρησιμοποιώντας μία απομονωμένη συσκευή, όπως ένα tablet, ένα smartphone ή ένα οποιοδήποτε κινητό τηλέφωνο με ασύρματη σύνδεση στο

διαδίκτυο . Πάνω από μια ντουζίνα κινητών καζίνων « mobile casinos » λειτουργούν από τον Μάρτιο του 2011.

Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες σε όλο τον κόσμο, τα στοιχήματα για κινητά είναι ο μόνος τρόπος για να απολαύσετε το iGaming. Το χαμηλό κόστος των κινητών τηλεφώνων και η προσιτή πρόσβαση στο διαδίκτυο το έχουν καταστήσει τον αγαπημένο και πιο δημοφιλή τρόπο συμμετοχής στο διαδικτυακό στοίχημα. Για παράδειγμα, στην Κένυα, το 88% των παικτών έχουν χρησιμοποιήσει τις φορητές συσκευές τους για να στοιχηματίσουν ή να παίξουν παιχνίδια καζίνο. Το στοίχημα μέσω κινητού τηλεφώνου (μέσω smartphone και tablet) βρίσκεται επίσης σε άνοδο στην Ευρώπη. Το 2019, περίπου το 44,6 τοις εκατό των στοιχηματικών δραστηριοτήτων ήταν σε τέτοιες συσκευές. Το 2021, το μερίδιο αυξήθηκε στο 50,5 τοις εκατό και μέχρι το 2026 προβλέπεται να φτάσει στο 61,5 τοις εκατό.

Σήμερα, πολλές στοιχηματικές εταιρείες αρχίζουν να κυκλοφορούν τις εγγενείς εφαρμογές (apps) τους που επικεντρώνονται στην προσφορά των υπηρεσιών τους στην αγορά κινητής τηλεφωνίας. Δεν αρκεί πλέον για τις στοιχηματικές εταιρείες να έχουν έναν ιστότοπο φιλικό προς το πρόγραμμα περιήγησης για κινητά. Οι περισσότεροι παίκτες προτιμούν πλέον να κατεβάζουν μια εφαρμογή για κινητά είτε θέλουν να παίξουν παιχνίδια καζίνο είτε να στοιχηματίσουν σε οποιοδήποτε άθλημα. Ειδικά σε μια εποχή που το εύρος της προσοχής των ανθρώπων μειώνεται, οι αξιόπιστες εφαρμογές για κινητά με τη σαφή ζωντανή ροή και τις βελτιστοποιημένες διεπαφές για κινητά, εγγυώνται την πιο ευχάριστη εμπειρία στοιχήματος για τους παίκτες και υψηλότερα κέρδη για τους παρόχους.

Μερικά από τα διαθέσιμα «παιχνίδια» είναι:

Ηλεκτρονικά Καζίνο. Τα ηλεκτρονικά καζίνο αναπαράγουν την εμπειρία των παραδοσιακών τοποθεσιών καζίνο σε ψηφιακές πλατφόρμες. Προσφέρουν μια ποικιλία παιχνιδιών, συμπεριλαμβανομένων:

- ✓ Κουλοχέρηδες: Εικονικές μηχανές με διάφορα θέματα και δομές πληρωμής.
- ✓ Παιχνίδια Τραπεζιού: Ψηφιακές εκδοχές των κλασικών παιχνιδιών όπως μπλάκτζακ, ρουλέτα, baccarat και craps.
- ✓ Παιχνίδια με Ζωντανούς Υπαλλήλους: Ζωντανή ροή παιχνιδιών με ανθρώπινους υπαλλήλους, ενισχύοντας την εμπειρία.

Στοιχηματισμός σε Αθλητικά Γεγονότα

Ο στοιχηματισμός σε αθλητικά γεγονότα επιτρέπει στα άτομα να τοποθετούν στοιχήματα στα αποτελέσματα διαφόρων αθλητικών εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων:

- ✓ Προπαιγμένος Στοιχηματισμός: Στοιχήματα προτού αρχίσει το γεγονός.
- ✓ Στοιχηματισμός Κατά τη Διάρκεια: Ζωντανό στοίχημα κατά τη διάρκεια του γεγονότος, με δυναμικά αλλαγόμενες πιθανότητες.
- ✓ Στοιχηματισμός σε fantasy Αθλήματα: Συμμετοχή σε εικονικές λίγκες βασισμένες στις επιδόσεις πραγματικών παικτών.

Δωμάτια Πόκερ.

Τα online δωμάτια πόκερ παρέχουν πλατφόρμες διαφορετικών παραλλαγών πόκερ:

- ✓ Παιχνίδια με Πραγματικά Χρήματα: Οι παίκτες αγοράζουν μάρκες με πραγματικά χρήματα και μπορούν να φύγουν ανά πάσα στιγμή.
- ✓ Τουρνουά: Δομημένοι αγώνες με τέλη εγγραφής και ταμεία βραβείων.
- ✓ Παιχνίδια Sit & Go: Μικρότερα, ταχύτερα τουρνουά που ξεκινούν όταν επαρκείς παίκτες εγγραφούν. Παιχνίδια Λαχείων Οι πλατφόρμες online λαχείων επιτρέπουν τη συμμετοχή σε διάφορα κληρώσεις λαχείων.

Πως εφαρμόζεται ο τζόγος από τις εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα

Πρωταρχικά, οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών ελέγχουν την απόδοση του τζόγου σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια και πιο ειδικά, ελέγχουν την νομιμότητα των παιχνιδιών, πιστοποιούν την εγκυρότητα τους ως προς την χρήση και διασφαλίζουν την εφαρμογή τους σε δομημένα πλαίσια. Βέβαια, ο έλεγχος της απόδοσης των τυχερών παιχνιδιών λειτουργεί με τρόπο διακριτικό, σεβόμενοι πάντα τις ανάγκες των καταναλωτών και του κοινού. Μάλιστα, τα προϊόντα των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών αξιολογούνται από τις εταιρείες και επαναπροσδιορίζεται η εφαρμογή του τζόγου όταν ένα προϊόν εκτιμάται ως ακατάλληλο ή με μεγάλο ρίσκο (Landers, 2008). Τα τυχερά παιχνίδια, όπως είναι εύλογο, διευκολύνουν την απόκτηση παράνομου χρήματος με απώτερο στόχο την αποδυνάμωση του παίκτη. Έτσι, οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών προσπαθούν να μετριάσουν τους κινδύνους που συνδέονται με τον τζόγο μέσω της εφαρμογής αποτελεσματικών μεθόδων και τεχνικών (Gallet, 2015).

Τα προϊόντα των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών είναι price-elastic (Gallet, 2015), δηλαδή οι παίκτες επηρεάζονται από τις τιμές των προϊόντων. Από την άλλη, οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών επιστούν την προσοχή στους καταναλωτές να προσέχουν την ενασχόληση με τον τζόγο διότι ενέχει πολλούς κινδύνους τόσο για την ψυχосύνθεση των παικτών όσο για την υγεία τους. Ο τζόγος εφαρμόζεται με συστηματοποιήμενο τρόπο μέσω μεθόδων, προσεγγίσεων και τεχνικών που σέβονται την ταυτότητα του καταναλωτή, αφού βέβαια τον πληροφορήσει για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος για την κοινωνία (Nikkinen & Marionneau, 2021).

Κατανόηση του Υπεύθυνου Στοιχηματισμού

Ο υπεύθυνος τζόγος είναι μια έννοια που περιλαμβάνει μια σειρά πολιτικών και απαιτήσεων που ισχύουν για τα ενδιαφερόμενα μέρη του τζόγου, συμπεριλαμβανομένων των παρόχων λογισμικού, των παικτών και των ρυθμιστικών αρχών. Ο στόχος του υπεύθυνου τζόγου είναι να διασφαλίσει ότι οι δραστηριότητες τζόγου διεξάγονται με τρόπο που προστατεύει τις ευάλωτες ομάδες από βλάβη και ελαχιστοποιεί τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις του τζόγου στην κοινωνία.

Η έννοια του υπεύθυνου τζόγου δεν είναι νέα. Ωστόσο, η εφαρμογή και η ερμηνεία του μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών και πολιτισμών. Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, ο υπεύθυνος τζόγος συνδέεται συχνά με μέτρα πρόληψης του προβληματικού τζόγου και του εθισμού στον τζόγο, τα οποία αναγνωρίζονται ως σημαντικές ανησυχίες για τη δημόσια υγεία (Binde, Romild, & Volberg, 2017).

Στο πλαίσιο του διαδικτυακού τζόγου, ο υπεύθυνος τζόγος μπορεί επίσης να περιλαμβάνει ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία και τη ρύθμιση των παικτών. Για παράδειγμα, οι Gainsbury, Parke, & Suhonen (2013) διαπίστωσαν ότι η στάση των καταναλωτών απέναντι στον διαδικτυακό τζόγο επηρεάστηκε σημαντικά από τις αντιλήψεις για τις πολιτικές υπεύθυνου τζόγου, τα μέτρα προστασίας των καταναλωτών και τη ρύθμιση των διαδικτυακών ιστότοπων τζόγου.

Επιπλέον, ο ρόλος του μάρκετινγκ και της διαφήμισης στην προώθηση του υπεύθυνου τζόγου είναι επίσης καθοριστικός. Οι Parke et al. (2015) εξέτασαν τον αντίκτυπο του μάρκετινγκ και της διαφήμισης στον τζόγο και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι αυτές οι δραστηριότητες πρέπει να διευκολύνουν την πιο ενημερωμένη επιλογή για τους καταναλωτές και μια πιο ισορροπημένη προσέγγιση στο πλαίσιο του τζόγου (Abarbanel et al., 2017).

Η άνοδος των τυχερών παιχνιδιών καζίνο, τα οποία προσομοιώνουν παιχνίδια τυχερών παιχνιδιών σε κοινωνικές πλατφόρμες, έφερε επίσης νέες προκλήσεις στην προώθηση του υπεύθυνου τζόγου. Οι Abarbanel et al. (2017) διαπίστωσαν ότι σχεδόν το 90 % των διαφημίσεων για κοινωνικά παιχνίδια καζίνο δεν περιείχαν καμία αναφορά στον υπεύθυνο στοιχηματισμό, παρά το περιεχόμενό τους. (Parke et al., 2014).

Η κατανόηση του υπεύθυνου τζόγου περιλαμβάνει την εξέταση ενός ευρέος φάσματος παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των τύπων δραστηριοτήτων τζόγου, των χαρακτηριστικών των παικτών, του ρόλου της διαφήμισης και του μάρκετινγκ και του ρυθμιστικού πλαισίου. Καθώς ο κλάδος των τυχερών παιχνιδιών συνεχίζει να εξελίσσεται, ιδιαίτερα με την ανάπτυξη των διαδικτυακών και κοινωνικών τυχερών παιχνιδιών καζίνο, απαιτείται συνεχής έρευνα και ανάπτυξη πολιτικής για να διασφαλιστεί ότι ο υπεύθυνος τζόγος παραμένει βασική προτεραιότητα.

Ορισμός και βασικές έννοιες

Ο Υπεύθυνος Τζόγος περιλαμβάνει τη διεξαγωγή τζόγου με τρόπο όπου η δυνατότητα για ζημιά που σχετίζεται με το τζόγο μειώνεται. Σε βιομηχανίες με προϊόντα που έχουν τη δυνατότητα να βλάψουν την υγεία ορισμένων πελατών, οι εταιρείες συχνά γίνονται το επίκεντρο των πολιτικών και άλλων ενδιαφερομένων, καθώς αυτά τα μέρη αναπτύσσουν πλαίσια για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την υγεία (Moodie et al., 2013).. Τα τελευταία 10 χρόνια, μεγάλο μέρος της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών έχει αποδεχθεί την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου στους πελάτες τους (Blaszczynski et al., 2004) για να μειώσει τις βλάβες που προκαλούνται από τον υπερβολικό τζόγο. Το πλαίσιο ορίζει ότι παρόλο που ο καταναλωτής έχει την τελική ευθύνη για τη συμπεριφορά του στο παιχνίδι, ο κλάδος των τυχερών παιχνιδιών έχει καθήκον φροντίδας.

Πράγματι, μια ηθική στοιχηματική εταιρία θα πρέπει να θεσπίσει ένα πρόγραμμα που βοηθά τους παίκτες να κάνουν καλά ενημερωμένες επιλογές σχετικά με τη συμπεριφορά τους στον τζόγο, προκειμένου να μπορούν να στοιχηματίσουν σύμφωνα με προσωπικά οικονομικά όρια και χρονικά όρια (Blaszczynski et al., 2011). Αυτή η στρατηγική είναι σημαντική, επειδή ένας σημαντικός αριθμός παικτών τυχερών παιχνιδιών πιστεύει ότι μπορεί να ασκήσει έλεγχο στο αποτέλεσμα αντικειμενικά ανεξέλεγκτων παιχνιδιών τζόγου, έχει διογκωμένες πεποιθήσεις για τις πιθανότητές τους να κερδίσουν και ξοδεύουν περισσότερα χρήματα και χρόνο από όσο μπορούν

– παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν στον υπερβολικό τζόγο (Blaszczynski και Nower, 2007· Hodgins and Holub, 2007).

Επιπλέον, οι φορείς εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών μπορούν να έχουν θετικές επιπτώσεις στην ευημερία των παικτών εφαρμόζοντας πολλές τακτικές ως μέρος της εμπειρίας των καταναλωτών (Wohl et al., 2014b). Μεταξύ άλλων τακτικών, έχουν δημιουργηθεί εργαλεία που ενημερώνουν τους παίκτες για τις πιθανότητες νίκης (Wohl et al., 2010; Blaszczynski et al., 2014), περιγράφουν τα οφέλη από τη ρύθμιση και την τήρηση ορίων (Auer and Griffiths, 2013; Stewart and Wohl, 2013· Kim et al., 2014) και παρέχουν εξατομικευμένη ανατροφοδότηση παικτών (δηλαδή εξατομικευμένες επικοινωνίες σχετικά με τη συμμετοχή σε επικίνδυνες συμπεριφορές τζόγου· Wood and Wohl, 2015).

Αυτά και άλλα εργαλεία έχουν γίνει μέρος των στρατηγικών ελαχιστοποίησης βλάβης πολλών φορέων τυχερών παιχνιδιών, εν μέρει, επειδή η ερευνητική κοινότητα έχει αποδείξει τη χρησιμότητά τους και επειδή μπορούν να βοηθήσουν τους παίκτες να αποφασίσουν τα κατάλληλα όρια δαπανών και να τους βοηθήσουν να παραμείνουν εντός αυτών των ορίων— και ως εκ τούτου παρέχουν στους παίκτες ένα πιο ηθικό και λιγότερο επιβλαβές προϊόν (Wood et al., 2014). Οι φορείς εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών έχουν επί του παρόντος ελάχιστη ή καθόλου γνώση σχετικά με τον βαθμό στον οποίο οι πελάτες τους έχουν θετικές (δηλαδή ακριβείς και ρεαλιστικές) πεποιθήσεις σχετικά με τον τζόγο τους ή τη φύση και την έκταση στην οποία οι παίκτες τους επιδεικνύουν θετικές, υπεύθυνες συμπεριφορές. Ως εκ τούτου, οι φορείς εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών πρέπει να αναπτύξουν τα συνολικά τους προγράμματα υπεύθυνου τζόγου βασισμένα σε μεγάλο βαθμό στη θεωρία του υπεύθυνου τζόγου ή σε αξιολογήσεις μεμονωμένων πρωτοβουλιών υπεύθυνου τζόγου, με λίγες ή καθόλου άμεσες πληροφορίες σχετικά με τη συγκεκριμένη βάση παικτών τους.

Ωστόσο, ο διαταραγμένος τζόγος είναι ένα ζήτημα που επηρεάζει μια πολύ μικρή μειοψηφία του συνολικού πληθυσμού (μεταξύ 0,1 και 5,8% παγκοσμίως με βάση τον τζόγο του παρελθόντος έτους, Calado and Griffiths, 2016). Ως εκ τούτου, η εστίαση σε διαταραγμένους παίκτες δεν είναι ιδιαίτερα ενημερωτική για τη συντριπτική πλειοψηφία των παικτών που δεν παρουσιάζουν μετρήσιμα προβλήματα. Επιπλέον, ορισμένοι ερευνητές έχουν υποστηρίξει ότι ο υπεύθυνος τζόγος δεν είναι απλώς η απουσία διαταραγμένου τζόγου, αλλά περιλαμβάνει επίσης την παρουσία θετικών στοιχείων τζόγου (π. Griffiths, 2015· Hing et al., 2016). Ορισμένοι παίκτες μπορεί να παίζουν «ανεύθυνα» και να έχουν λανθασμένες πεποιθήσεις για τον τζόγο, αλλά να μην

παρουσιάζουν σημάδια προβλήματος τζόγου (τουλάχιστον τη στιγμή της μέτρησης). Ως εκ τούτου, υποστηρίζουμε ότι το υπεύθυνου τζόγου αναγνωρίζεται και μετράται καλύτερα μέσω της παρουσίας θετικών πεποιθήσεων και συμπεριφορών για τον τζόγο (δηλαδή, θετικό παιχνίδι).

Νόμοι και κανονισμοί που σχετίζονται με τα τυχερά παιχνίδια στην Ελλάδα

Αρχικά, θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει αναφορά σε μια πολύ ξεχωριστή και σπουδαία εταιρεία τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα, την ΟΠΑΠ Α.Ε. Έχοντας ιδρυθεί το 1958, τα καταστήματα της ανέρχονται σε 4000 σε ολόκληρη την χώρα με πολλούς εμπορικούς αντιπροσώπους-πράκτορες (Dowd et al, 2019). Πέρα από τα πρακτορεία, η εταιρεία πουλάει λαχεία όπως το «Σκρατς» σε περίπτερα και με πλανόδιους πωλητές. Μέσω του διαδικτύου και ειδικότερα μέσα από την σελίδα Pamestoixima.gr ανταγωνίζεται και στα τυχερά παιχνίδια του διαδικτύου.

Ένας, ακόμη, ρόλος αυτής της εταιρείας είναι να κατέχει το μονοπώλιο να λειτουργεί και να διαχειρίζεται παιχνίδια αθλητικού στοιχήματος, λαχεία, ιπποδρομικά στοιχήματα, στιγμιαία λαχεία και παιγνιομηχανήματα VLTs όπως το Κίνο, πάμε στοίχημα, τζόκερ, λόττο, σκρατς, προπό, extra 5 και super 3. Μέχρι το 2030, η συγκεκριμένη εταιρεία θα κατέχει το μονοπώλιο στην αγορά τυχερών παιχνιδιών. Αξιοσημείωτο αποτελεί ότι η εταιρεία αυτή έχει δικτυωθεί στην ελληνική αγορά προσφέροντας νέα καταστήματα που είναι γνωστά ως ΟΠΑΠ play. Αυτά τα καταστήματα λειτουργούν ως μικρά καζίνο με παιγνιομηχανές VLTs (φρουτάκια). Η εταιρεία ΟΠΑΠ Α.Ε, επίσης, μέσω της εταιρείας Ιπποδρομίες Α.Ε και μετά από μια ειδική απόφαση της επιτροπής Ανταγωνισμού (611/2015) φέρει το αποκλειστικό δικαίωμα να οργανώνει και να διεξάγει ιπποδρομικά στοιχήματα στην Ελλάδα (Allami et al, 2017).

Αναφορικά με τα τυχερά παιχνίδια του Διαδικτύου στην Ελλάδα, υπάρχουν εταιρείες που είναι νόμιμες και ελεγχμένες από την ΕΕΕΠ όπως ο ΟΠΑΠ Α.Ε. Ως μια εταιρεία με κύρος και αξιοπιστία για τους καταναλωτές, εξαγόρασε την εταιρεία Stoiximan.gr στην προσπάθεια να ανταγωνιστεί, να κερδίσει πελάτες και να πετύχει στον τομέα των online τυχερών παιχνιδιών. Αυτό σημαίνει ότι η ανάπτυξη της αγοράς θα γίνεται διαδικτυακά διότι οι πελάτες θα προτιμήσουν να παίζουν μέσω του Διαδικτύου (Hearn et al, 2021).

1. Αδειοδότηση

Στην Ελλάδα, η Ελληνική Επιτροπή Παιγνίων (ΕΕΕ) είναι υπεύθυνη για την έκδοση αδειών σε φορείς εκμετάλλευσης τυχερών παιγνίων. Η διαδικασία περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της οικονομικής σταθερότητας, των τεχνικών δυνατοτήτων, του επιχειρηματικού σχεδίου και της δέσμευσης του αιτούντος στον υπεύθυνο τζόγο. Οι άδειες υπόκεινται σε ανανέωση και μπορούν να ανακληθούν εάν ο φορέας εκμετάλλευσης δεν συμμορφωθεί με τους κανονισμούς (<https://www.gamingcommission.gov.gr>).

2. Υπεύθυνος Τζόγος

Η Ελλάδα δίνει έμφαση στις υπεύθυνες πρακτικές τυχερών παιχνιδιών, απαιτώντας από τους φορείς εκμετάλλευσης να εφαρμόσουν μέτρα όπως:

- Παροχή πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους που σχετίζονται με τα τυχερά παιχνίδια.
- Προσφέροντας επιλογές αυτο-αποκλεισμού για παίκτες που επιθυμούν να περιορίσουν τις δραστηριότητές τους στον τζόγο.
- Εφαρμογή διαδικασιών επαλήθευσης ηλικίας για την πρόληψη του τζόγου ανηλίκων.
- Περιορισμός της διαφήμισης και του μάρκετινγκ για την αποφυγή στόχευσης ευάλωτων ατόμων.

3. Συμμόρφωση και παρακολούθηση

Η ΕΕΕ παρακολουθεί ενεργά τους αδειοδοτημένους φορείς για να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με όλους τους κανονισμούς. Αυτό περιλαμβάνει τακτικούς ελέγχους, επιθεωρήσεις και αναθεωρήσεις οικονομικών αρχείων, δικαιοσύνης παιχνιδιών και υπεύθυνων πρακτικών τζόγου.

Η μη συμμόρφωση μπορεί να οδηγήσει σε κυρώσεις, πρόστιμα ή ακόμα και ανάκληση άδειας.

4. Προστασία παίκτη

Οι κανονισμοί της Ελλάδας δίνουν προτεραιότητα στην προστασία των παικτών με:

- Διασφάλιση της δικαιοσύνης και της ακεραιότητας των παιχνιδιών μέσω τακτικών δοκιμών και πιστοποίησης.
- Προστασία των κεφαλαίων των παικτών απαιτώντας από τις εταιρίες να τα κρατούν χωριστά από τα λειτουργικά ταμεία.
- Παροχή μηχανισμών για την επίλυση διαφορών, επιτρέποντας στους παίκτες να υποβάλλουν παράπονα στην ΕΕΕ εάν αντιμετωπίσουν προβλήματα με έναν φορέα.

5. Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες

Οι φορείς εκμετάλλευσης πρέπει να εφαρμόζουν αυστηρά μέτρα κατά του ξεπλύματος χρήματος σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Αυτό περιλαμβάνει τη διενέργεια δέουσας επιμέλειας στους πελάτες, την παρακολούθηση συναλλαγών για ύποπτη δραστηριότητα και την αναφορά τυχόν ανησυχιών και υποψιών στις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>)

6. Διαδικτυακός τζόγος

Η Ελλάδα έχει ενημερώσει τους κανονισμούς της για να αντιμετωπίσει την αναπτυσσόμενη αγορά διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών. Αυτό περιλαμβάνει συγκεκριμένες απαιτήσεις αδειοδότησης για διαδικτυακές εταιρίες, τεχνικά πρότυπα για διαδικτυακές πλατφόρμες και μέτρα για τη διασφάλιση της ασφάλειας και της ασφάλειας των διαδικτυακών παικτών. (<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/62244/nomos-4002-2011>)

Τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια στην Ελλάδα έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές μέσα στα χρόνια. Αρχικά, όλες οι δραστηριότητες τυχερών παιχνιδιών ήταν απαγορευμένες, εκτός από αυτές που εξουσιοδοτήθηκαν ειδικά. Ωστόσο, η διάδοση του Διαδικτύου οδήγησε στην ανάγκη ρύθμισης στον τομέα των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών.

Πρόσφατες αλλαγές και ενημερώσεις στη νομοθεσία

1. Νόμος 4002/2011: Η Ελλάδα επέτρεψε για πρώτη φορά τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια μέσω αυτού του νόμου, εισάγοντας ένα σύστημα αδειοδότησης βασισμένο σε δημόσιες διακηρύξεις. Ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκε δημόσια διακήρυξη, και ένα καθοδικό καθεστώς επέτρεψε σε 24 φορείς της λευκής λίστας να προσφέρουν διαδικτυακές δραστηριότητες τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα.

2. Νόμος 4635/2019: Αυτός ο νόμος αναδιοργάνωσε το σύστημα αδειοδότησης, αποχωρώντας από τις δημόσιες διακηρύξεις και επιτρέποντας σε οποιουσδήποτε ενδιαφερόμενους να αποκτήσουν περιορισμένες, ανανεώσιμες άδειες για διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια. Το νέο πλαίσιο συμπληρώθηκε από ρυθμιστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν τον Αύγουστο του 2020.

3. Διαδικασία Αδειοδότησης: Στις 11 Σεπτεμβρίου 2020, η Ελληνική Επιτροπή Ελέγχου Παιγνίων εξέδωσε δημόσια πρόσκληση για αίτηση για αδειοδότηση διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αιτηθούν για:

- ✓ Άδεια Τύπου 1: Καλύπτει στοίχημα σε πραγματικά γεγονότα, φανταστικά αθλήματα, εικονικά γεγονότα και άλλα στοιχηματικά γεγονότα. Ανανεώσιμη για 7 χρόνια, με τέλη ύψους 3 εκατομμυρίων ευρώ.
  - ✓ Άδεια Τύπου 2: Καλύπτει παιχνίδια καζίνο, πόκερ και τις παραλλαγές του. Ανανεώσιμη για 7 χρόνια, με τέλη ύψους 2 εκατομμυρίων ευρώ.
- ο Σημείωση: Οι ισότοποι ανταλλαγής στοιχημάτων απαγορεύονται.
4. Όροι Αδειοδότησης: Οι αιτούντες πρέπει να πληρούν προϋποθέσεις σχετικά με την τεχνική και οικονομική θέση, αξιολόγηση καταλληλότητας, υποβολή εγγύησης απόδοσης και καταβολή των τελών αδειοδότησης. Οι άδειες χορηγούνται εντός δύο μηνών μετά την αίτηση.
5. Νομική Αβεβαιότητα: Το νέο πλαίσιο στοχεύει να λήξει τη νομική αβεβαιότητα γύρω από τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια, που επιδεινώθηκε από αντιφατικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Πολιτείας, του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου της Ελλάδας.

Ρυθμιστικό Πλαίσιο

1. Κρατικό Μονοπώλιο: Ο Ελληνικός Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων (ΟΠΑΠ) κατείχε μονοπώλιο από το 1958. Ένα απόλυτο απαγορευτικό για το διαδικτυακό τζόγο επιβλήθηκε για τον περιορισμό του εγκλήματος, αλλά άρθηκε το 2008.
2. Ιδιωτικοποίηση του ΟΠΑΠ: Ο ΟΠΑΠ μετατράπηκε σε ιδιωτική εταιρεία, αλλά διατήρησε το μονοπώλιό του στον διαδικτυακό τζόγο. Μετά από πίεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα απελευθέρωσε την αγορά της το 2019.
3. Αδειοδότηση: Η Ελληνική Επιτροπή Ελέγχου Παιγνίων εξέδωσε το πρώτο πακέτο αδειών για διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια το 2021, καλύπτοντας διαδικτυακά παιχνίδια καζίνο, στοιχηματισμό σε αθλήματα και πόκερ. Το μονοπώλιο του ΟΠΑΠ στα λαχεία και τα φυσικά τερματικά παιχνιδιών βίντεο παρατάθηκε μέχρι το 2030.
4. Νομοθεσία περί Τυχερών Παιγνίων
5. Νόμος № 4002/2011: Η κύρια νομοθεσία περί τυχερών παιγνίων, που καθορίζει τα παιχνίδια τύχης και ρυθμίζει τον στοιχηματισμό σε αθλήματα, τα παιχνίδια δεξιοτήτων-ψυχαγωγίας, τα παιχνίδια μηχανών, και τα διαδικτυακά παιχνίδια καζίνο.

Κοινωνική Υπευθυνότητα

1. Έλεγχος Ηλικίας: Οι κάτοχοι αδειών πρέπει να βεβαιώνονται ότι οι κάτοχοι λογαριασμών είναι τουλάχιστον 21 ετών.
2. Υπεύθυνος Τζόγος: Και οι εκμεταλλευόμενοι φυσικοί χώροι και οι εκμεταλλευόμενοι διαδικτυακοί τόποι πρέπει να προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο, να παρέχουν επιλογές αυτοαποκλεισμού και να εμφανίζουν πληροφορίες για υπηρεσίες αγώνα.
3. Πολιτικές Διαφήμισης
4. Ρύθμιση: Ο Νόμος № 4002/2011 ρυθμίζει τη διαφήμιση, απαιτώντας προστασία του καταναλωτή και συμμόρφωση με περιορισμούς. Η Απόφαση № 79292 τον Αύγουστο του 2020 πρόσθεσε περαιτέρω μέτρα.
5. Περιορισμοί: Οι διαφημίσεις δεν πρέπει να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή, να κανονικοποιούν τον τζόγο, ή να ελκύουν το κοινό με υποσχέσεις μεγάλων κερδών. Ισχύουν περιορισμοί ηλικίας, και οι κουλοχέρηδες μπορούν να διαφημίζονται μόνο στους διαδικτυακούς τόπους των εκμεταλλευόμενων.
6. Πολιτικές κατά του Ξεπλύματος Χρημάτων
7. Περιορισμοί Πληρωμών: Οι πληρωμές πρέπει να διεξάγονται μέσω Ελληνικών, Ευρωπαϊκών Ένωσης, ή Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης ιδρυμάτων. Τα κρυπτονομίσματα απαγορεύονται.
8. Συμμόρφωση: Οι εκμεταλλευόμενοι πρέπει να συμμορφώνονται με τον Νόμο № 4557/2018 για την πρόληψη του ξεπλύματος χρημάτων και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
9. Κυρώσεις για Παραβάσεις
10. Ποινικό Αδίκημα: Ο μη εξουσιοδοτημένος τζόγος αποτελεί ποινικό αδίκημα, με κυρώσεις τόσο για τους εκμεταλλευόμενους όσο και για τους συμμετέχοντες.
11. Εναλλακτικές λύσεις: Η Ελληνική Επιτροπή Ελέγχου Παιγνίων ενεργά εισάγει σε μαύρη λίστα μη εξουσιοδοτημένους ιστότοπους, με 2.852 αποκλεισμένους ιστότοπους μέχρι τη στιγμή της συγγραφής.

Ένα από τα βασικότερα νομοθετήματα που αφορούν τα τυχερά παιχνίδια στην Ελλαδική επικράτεια είναι τα άρθρα 25-54 του νόμου 4002/2011 που ψηφίστηκαν από την Ευρωπαϊκή

Ένωση. Έπειτα, ο νόμος Ναυρίδης Ευθ.2011 οριοθετεί την έννοια των τυχερών παιχνιδιών στο άρθρο 25 αλλά εφαρμόζεται αποκλειστικά για τα ηλεκτρονικά τυχερά παιχνίδια και αυτά που διεξάγονται μέσω του Διαδικτύου και τα παιγνιομηχανήματα. (Gainsbury et al, 2017). Για να διεξαχθούν και να εφαρμοστούν τυχερά παιχνίδια με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου απαιτείται να εκδοθεί διοικητική άδεια από την ΕΕΕΠ. Σύμφωνα με το νόμο και το άρθρο 39, στην Ελλάδα είναι επιτρεπτό να λειτουργούν 35.000 παιγνιομηχανήματα για τα τυχερά παιχνίδια από τα οποία τα 16.500 εκμεταλλεύεται ο ΟΠΑΠ μέσω των πρακτορείων ενώ τα άλλα 18.500 εκμεταλλεύονται σε αμιγείς χώρους οι ειδικοί του ΟΠΑΠ που διαθέτουν δημόσια άδεια από την ΕΕΕΠ (Επιτροπή Ελέγχου Τυχερών Παιχνιδιών του Ν.3229/2004). Έπειτα, ο Υπουργός Οικονομικών ιδρύει την Συμβουλευτική Επιτροπή Παιγνίων και εφαρμόζει κανονιστικά μέτρα για τις αποφάσεις της ΕΕΕΠ. Η ΕΕΕΠ ασκεί νομοθετική εξουσία από το 2004 και εποπτεύει την αγορά τυχερών παιχνιδιών με παιγνιομηχανήματα ή μέσω διαδικτύου (Elton-Marshall et al, 2017). Η ΕΕΕΠ ελέγχει τα κέρδη των τζογαδόρων, διαχειρίζεται οικονομικά και ελέγχει την νομιμότητα, την ορθή και σωστή λειτουργία και εφαρμογή των τυχερών παιχνιδιών. Ακόμη, ελέγχει τους παίκτες σε διαγωνισμούς τυχερών παιχνιδιών, πιστοποιεί κάθε τυχερό παιχνίδι και ανακαλεί τις αποφάσεις κατασκευαστών, προμηθευτών και αδειούχων. Μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της είναι η προστασία των νέων παιδιών και ευπαθών ομάδων με απώτερο στόχο να περιοριστούν τα ρατσιστικά, ξενοφοβικά, πορνογραφικά και ασεβή τυχερά παιχνίδια. Επιπλέον, τηρεί στενή συνεργασία με τοπικούς, περιφερειακούς και εθνικούς οργανισμούς και υπηρεσίες, επιβάλλει κυρώσεις και πρόστιμα διοικητικού τύπου όπως για παράδειγμα η αφαίρεση άδειας διενέργειας τυχερών παιχνιδιών και τελικά ασκεί διοικητικά καθήκοντα (άρθρο 28) (Barrault & Varescon, 2016).

Το ΕΕΕΠ αποφάσισε ότι μόνο τα παιδιά που έχουν συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας τους μπορούν να συμμετάσχουν σε τυχερά παιχνίδια. Απαγορεύεται, δηλαδή, σε παιδιά κάτω των 21 ετών να εισέρχονται σε χώρους με τυχερά παιχνίδια. Άλλα οι συγκεκριμένες απαγορεύσεις για τα παιδιά αυτά δεν έχουν βάσιμη λογική διότι ένα παιδί ηλικίας 18 ετών έχει το δικαίωμα να ψηφίσει και δεν θεωρείται ανήλικο. Σύμφωνα, μάλιστα, με τον νόμο 4002/2011 αναφέρεται ότι τα ανήλικα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν σε ψυχαγωγικά παιχνίδια που αρμόζουν στην ηλικία τους (πιστοποίηση της ΕΕΕΠ). Το κόστος συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια ανέρχεται σε 0,10 λεπτά έως 2 ευρώ και μπορεί αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με την ΕΕΕΠ (Muggleton et al, 2021).

Το κόστος συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια δεν υπόκειται σε έκπτωση και δεν επιτρέπεται ο παίκτης ενός τυχερού παιχνιδιού να χάσει μεγαλύτερο ποσό από το συμμετέχων ποσό. Επίσης, τα διοικητικά όργανα και το προσωπικό των χώρων διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών δεν μπορούν να συμμετέχουν σε παιχνίδια που διεξάγουν οι ίδιοι. Απαγορεύεται αυστηρώς, σύμφωνα με την ΕΕΕΠ, να δημοσιοποιούνται προσωπικά στοιχεία των παικτών αλλά αντίθετα οι αδειούχοι οφείλουν να προστατεύουν τους παίκτες τυχερών παιχνιδιών (Rogier, et al, 2021).

Υπάρχουν αυστηροί περιορισμοί για την διαφήμιση των τυχερών παιχνιδιών όπως για παράδειγμα η απαγόρευση να αναγράφονται άνθρωποι που τζογάρουν. Ακόμη, δεν επιτρέπεται να δίνουμε πίστωση στους παίκτες για να συμμετάσχουν σε τυχερά παιχνίδια και μετά την θέσπιση του κώδικα Διεξαγωγής και Ελέγχου δεν επιτρέπεται η εμπορική επικοινωνία για τα τυχερά παιχνίδια, μόνο όσα έχουν την άδεια από το κράτος (άρθρο 35). Οι απαγορεύσεις αυτές που αφορούν τα τυχερά παιχνίδια δημιουργούν δυσκολίες σε υπηρεσίες που διαθέτουν την άδεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης διότι δεν θα έχουν την δυνατότητα να κινηθούν ελεύθερα στην ευρωπαϊκή αγορά. Βέβαια, οι φορείς εκμετάλλευσης που διαθέτουν σχετική κρατική άδεια μπορούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους ανθρώπους άλλων κρατών, μόνο αν το κράτος δεν επιβάλλει απαγορεύσεις εάν θέλει να προστατεύσει τον καταναλωτή και την δημόσια τάξη. Εκτός από τα παραπάνω, η Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής υποστηρίζει ότι ο απαγορευτικός περιορισμός της διαφήμισης τυχερών παιχνιδιών που θα αποκτήσουν άδεια μετά την νομιμοποίηση του καινούριου νόμου δημιουργεί μια αδικαιολόγητη άνιση μεταχείριση (Abouzari, 2015).

Η πιστοποίηση των τυχερών παιχνιδιών κατορθώνεται από την ΕΕΕΠ και ο φάκελος αίτησης που είναι απαραίτητο να υποβληθεί κανονίζεται από τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων. Όσον αφορά τα τυχερά παιχνίδια που διεξάγονται από το διαδίκτυο, ο νόμος ορίζει ότι η εφαρμογή του καθορίζεται από το δημόσιο μέσω παρόχων που διαθέτουν άδεια. Αυτός είναι, δηλαδή, ο διαδικτυακός πάροχος τυχερών παιχνιδιών που είναι αναγνωρισμένος από την ΕΕΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, ο Υπουργός Οικονομικών προκηρύσσει άδειες για τα τυχερά παιχνίδια χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο μετά από διεθνείς διαγωνισμοί και κάθε μέλος έχει την δυνατότητα να λάβει μια άδεια. Μόνο οι κεφαλαιουχικές εταιρίες με το ποσό των 200.000 ευρώ έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν στον διαγωνισμό και αφού καταθέσουν επιστολή εγγύησης 100.000 ευρώ από πιστωτικό ίδρυμα (Andronicos et al, 2015).

Πώς συμμορφώνονται οι εταιρείες με αυτούς τους κανονισμούς και τη νομοθεσία

Λόγω της γοργής εξέλιξης των εφαρμογών τυχερών παιχνιδιών, οι εταιρείες υποχρεώνονται να συμμορφωθούν με τους κανονισμούς και τις νομοθεσίες που διέπουν τα τυχερά παιχνίδια. Για τα τυχερά παιχνίδια που διεξάγονται μέσω του Διαδικτύου και τα παιγνιομηχανήματα, οι εταιρείες επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές, τεχνολογικές και ρυθμιστικές προκλήσεις μέσω της υλοποίησης και της εφαρμογής νέων ρυθμιστικών αγορών ώστε να αυξηθούν οι προσφορές των διαδικτυακών υπηρεσιών και να επωφεληθούν οι εταιρείες από την ζήτηση (Bonello & Griffiths, 2017). Για να διεξαχθούν και να εφαρμοστούν τυχερά παιχνίδια με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου απαιτείται να εκδοθεί διοικητική άδεια από την ΕΕΕΠ (Rintoul, Deblaquiere & Thomas, 2017). Αξίζει να επισημανθεί ότι η εφαρμογή και η υλοποίηση ρυθμιστικών κανονισμών και νομοθεσιών έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη διασυνοριακών προσφορών εντός των εθνικών κρατών. Τα έθνη-κράτη αποδέχονται την συμμόρφωση στους κανονισμούς των τυχερών παιχνιδιών και σέβονται την ύπαρξη τους (Holden & Edelman, 2020). Όπως γίνεται φανερό από τους κανονισμούς και τις νομοθεσίες, τα εθνικά ρυθμιστικά συστήματα οφείλουν να τηρούν τον κώδικα Διεξαγωγής και Ελέγχου και να συμμορφώνονται με αυτόν. Ο κώδικας Διεξαγωγής και Ελέγχου για τα τυχερά παιχνίδια παρέχει αποφάσεις αναφορικά με γενικές κατευθύνσεις για την εφαρμογή τυχερών παιχνιδιών προστατεύοντας τις θεμελιώδεις ελευθερίες της αγοράς στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών (Macey & Hamari, 2019). Ωστόσο, υπάρχουν νομοθετικά άρθρα που απαγορεύουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών προς αποδέκτες ευρισκόμενους σε άλλα κράτη μέλη περιορίζοντας την ελευθερία σε άλλους ντόπιους κατοίκους να επωφελούνται online υπηρεσίες και λειτουργίες από άλλα κράτη και την ελευθερία των φορέων παροχής υπηρεσιών που βρίσκονται σε άλλους τόπους (James, et al, 2017). Γενικά, οι εθνικοί κανονισμοί και νομοθεσίες για τα τυχερά παιχνίδια και το online gambling θέτουν ως προτεραιότητα την προστασία των παικτών τυχερών παιχνιδιών αποφεύγοντας κάθε σημείο εθισμού στον τζόγο και επιδιώκουν την προστασία των νέων παιδιών και την πρόληψη απάτης. Τα έθνη-κράτη προσπαθούν να συμμορφώνονται με τους κανονισμούς τυχερών παιχνιδιών ώστε να προωθείται η ελευθερία της προσωπικότητας του χρήστη και ο σεβασμός απέναντι του. Τελικός στόχος της υποταγής σε κανονισμούς και νομοθεσίες των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών είναι να διαμορφωθούν στρατηγικές, μεθόδους και προσεγγίσεις που θα σέβονται τον πολίτη, θα αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα του και θα ελέγχονται οι παραβάσεις (Forsström & Örnberg, 2019).

Σύγκριση με διεθνή νομοθεσία

Η αγορά των τυχερών παιχνιδιών στο διαδίκτυο διαφοροποιείται σημαντικά από άλλες βιομηχανίες παροχής υπηρεσιών, λόγω της πολυπλοκότητας των κοινωνικών κινδύνων που συνεπάγεται. Πρόκειται για έναν τομέα όπου οι παράγοντες όπως η προστασία των καταναλωτών, η διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας, και ο αγώνας ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα και το ξέπλυμα χρημάτων αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Η οικονομική σημασία του τομέα των τυχερών παιχνιδιών στο διαδίκτυο είναι εμφανής, καθώς αποδεικνύεται μέσω της υψηλής καινοτομίας που επιδεικνύουν οι εκμεταλλευτές των τυχερών παιχνιδιών και των αυξανόμενων φορολογικών εσόδων που συνεισφέρουν στα κράτη-μέλη που επιτρέπουν αυτήν τη δραστηριότητα.

Παρά τις προοπτικές του τομέα, τα κράτη αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες στον έλεγχο και τη ρύθμιση των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών, κυρίως λόγω της δυσκολίας εφαρμογής αυστηρών απαγορεύσεων στον χώρο του διαδικτύου. Επιπλέον, παρατηρείται συνεχής ανάπτυξη της αγοράς με τους παίκτες να αναζητούν διαρκώς νέους ιστοχώρους τυχερών παιχνιδιών που προσφέρουν βελτιωμένες πιθανότητες και επιλογές στοιχημάτων.

Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, υπάρχει μια συνεχής τάση των κρατών-μελών να εγκαταλείπουν την απολύτως απαγορευτική προσέγγιση και να αναζητούν πλαίσια ρύθμισης για τη λειτουργία των ηλεκτρονικών τυχερών παιχνιδιών. Αυτό συμβαίνει είτε λόγω της αναγνώρισης της πρακτικής δυσκολίας εφαρμογής αυστηρών απαγορεύσεων, είτε λόγω της συμφέρουσας οικονομικής επίπτωσης του τομέα των τυχερών παιχνιδιών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ποικιλία των ρυθμιστικών προσεγγίσεων που έχουν υιοθετήσει τα κράτη-μέλη, καθώς και οι συζητήσεις σχετικά με το εάν οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες τυχερών παιχνιδιών θα πρέπει να λειτουργούν χωρίς την ανάγκη για ειδική άδεια ή αν οι παίκτες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση ανεξάρτητα από την κατοικία τους ή την εθνικότητά τους.

Σε διάφορα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν υιοθετηθεί διάφορες ρυθμιστικές προσεγγίσεις όσον αφορά τα τυχερά παιχνίδια. Αναλύονται παρακάτω:

A) Πλήρης Απαγόρευση Δικαιοδοσίας: Σε ορισμένες χώρες, όπως η Γαλλία πριν από πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, η λειτουργία ηλεκτρονικών τυχερών παιχνιδιών είναι παραδοσιακά απαγορευμένη.

B) Προστατευτικά Συστήματα: Σε χώρες όπως η Ιταλία και η Γερμανία, πριν από τις ευρωπαϊκές επιδοκιμασίες, ίσχυαν απαγορευτικά συστήματα που επέτρεπαν τα τυχερά παιχνίδια μόνον εάν ο

ηλεκτρονικός διαχειριστής είχε εγχώρια άδεια, αποκλείοντας τη δραστηριότητα αλλοδαπών διαχειριστών.

Γ) Φιλελεύθερα Συστήματα: Σε χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, δεν υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά την εθνικότητα των παικτών ή την καταγωγή των διαχειριστών ηλεκτρονικών πλατφορμών.

Δ) Περιορισμός των Φιλελεύθερων Δικαιοδοσιών: Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αδειούχοι περιορίζονται όσον αφορά τις υπηρεσίες που προσφέρουν σε παίκτες από χώρες όπου τα τυχερά παιχνίδια είναι απαγορευμένα, όπως στην πολιτεία της Νεβάδα και τη Νήσο Μαν.

Ε) Φιλελεύθερα Απαγορευτικά Συστήματα: Στην Αυστραλία, η διεξαγωγή ηλεκτρονικών τυχερών παιχνιδιών επιτρέπεται από την επικράτεια, αλλά απαγορεύεται για τους κατοίκους της χώρας.

Αυτές οι διάφορες προσεγγίσεις ρύθμισης καταδεικνύουν την ποικιλομορφία που υπάρχει στην ΕΕ σχετικά με τα τυχερά παιχνίδια. Το δικαίωμα των κρατών-μελών της ΕΕ να διαμορφώνουν τους όρους παροχής και λειτουργίας των ηλεκτρονικών παιχνιδιών δεν αναιρεί την υποχρέωσή τους να συμμορφώνονται προς το ευρωπαϊκό κοινοτικό πλαίσιο που έχει καθοριστεί για αυτόν τον σκοπό. Συγκεκριμένα, τα ηλεκτρονικά τυχερά παιχνίδια, ως ένας τομέας παροχής υπηρεσιών, υπόκειται σε αρκετές δευτεροβάθμιες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ. Αυτές περιλαμβάνουν την Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, την Οδηγία για την προστασία του ιδιωτικού βίου και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, τις Οδηγίες για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και τις καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεων, καθώς και την Οδηγία για τα δικαιώματα των καταναλωτών. Επιπλέον, υπάρχουν κανόνες και διατάξεις για την προστασία από το ξέπλυμα χρημάτων που διέπουν τον τομέα των τυχερών παιχνιδιών (Casabona, 2014).

Ως τομέας παροχής υπηρεσιών, τα ηλεκτρονικά τυχερά παιχνίδια υπόκειται επίσης στους κανονισμούς που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών εντός της Ένωσης. Αυτοί οι κανονισμοί απαγορεύουν οποιουδήποτε είδους περιορισμούς σχετικά με την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες των κρατών-μελών, ανεξαρτήτως της χώρας κατοικίας τους.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι τόσο τα "ανοιχτά" συστήματα αδειών, όπου οποιαδήποτε εταιρεία που πληροί τις απαιτήσεις μπορεί να λάβει άδεια, όσο και τα "κλειστά" συστήματα αδειών, όπου περιορίζεται ο αριθμός των αδειών, πρέπει να είναι διαφανή και να παρέχουν σαφείς πληροφορίες σε όλους τους πιθανούς παρόχους. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι φορείς πρέπει να είναι ενήμεροι για τους όρους και τους κανόνες που διέπουν την αγορά τυχερών παιχνιδιών (Casabona, 2014).

Ο Οικονομικός Αντίκτυπος των Τυχερών Παιγνίων στην Ελλάδα

Συνεισφορά στο ΑΕΠ

Ο κλάδος των τυχερών παιχνιδιών παίζει σημαντικό ρόλο στην ελληνική οικονομία. Δημιουργεί σημαντικά έσοδα, συμβάλλει στο ΑΕΠ και δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης (Kousi et al., 2021). Η άνοδος του διαδικτυακού τζόγου ενίσχυσε περαιτέρω τον οικονομικό αντίκτυπο του κλάδου, με τις διαδικτυακές πλατφόρμες που επιτρέπουν στις εταιρείες να προσεγγίσουν μια μεγαλύτερη πελατειακή βάση και να δημιουργήσουν αυξημένα κέρδη (Papanastasiou, & Fourlas, 2016).

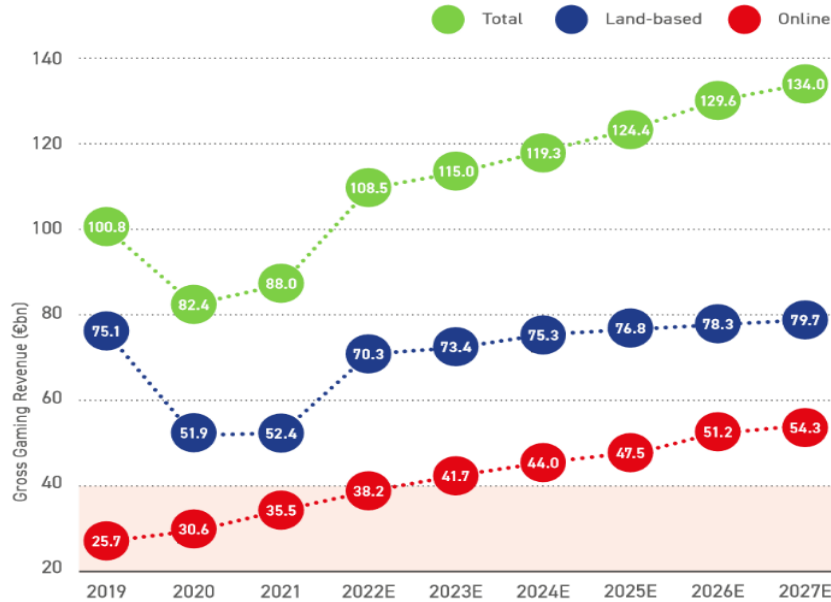
Η αγορά διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών χωρίζεται σε πόκερ, αθλητικά στοιχήματα, μίνιγκο και καζίνο. Το τμήμα αθλητικών στοιχημάτων κυριάρχησε στην αγορά με μερίδιο εσόδων περίπου 49% το 2022. Επιπλέον, η αύξηση της δημοτικότητας των αθλητικών στοιχημάτων σε παιχνίδια όπως η καλαθοσφαίριση και το ποδόσφαιρο, σε συνδυασμό με την υψηλή διείσδυση του Διαδικτύου, έχει προωθήσει την ανάπτυξη της αγοράς.

Η Ευρώπη κυριάρχησε στην αγορά το 2022 με μερίδιο αγοράς άνω του 41%. Η εξέλιξη μπορεί να αποδοθεί στη νομιμοποίηση του τζόγου σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ιταλία, η Ισπανία, η Γαλλία και η Γερμανία. Άλλοι παράγοντες για την ανάπτυξη της αγοράς περιλαμβάνουν τη διαθεσιμότητα ευρυζωνικού διαδικτύου υψηλής ταχύτητας, την αυξανόμενη δημοτικότητα των διαδικτυακών καζίνο και την αυξανόμενη χρήση των smartphone. Για παράδειγμα, το 2022, τα αθλητικά στοιχήματα αντιπροσώπευαν το μεγαλύτερο μερίδιο των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών, σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τυχερών Παιχνιδιών και Στοιχημάτων. Επιπλέον, ο νόμος περί τυχερών παιχνιδιών του 2005 που επιβλήθηκε από το UKGC (Επιτροπή Τυχερών Παιχνιδιών Ηνωμένου Βασιλείου) επέτρεψε στις εταιρείες να προωθήσουν τους ιστότοπους τυχερών παιχνιδιών τους, οι οποίοι βοήθησαν επίσης στην επέκταση της αγοράς στην περιοχή.

Έσοδα από την αγορά τυχερών παιχνιδιών της Ευρώπης

Τα έσοδα από την αγορά τυχερών παιχνιδιών της Ευρώπης σταθεροποιήθηκαν το 2022 και έφτασαν τα ακαθάριστα έσοδα από τυχερά παιχνίδια 108,5 δισ. ευρώ, αύξηση 8% σε σύγκριση με τα επίπεδα πριν από την πανδημία το 2019 και άνοδο 23% σε σύγκριση με το 2021. Αυτή η αύξηση

οφείλεται κυρίως στην επαναλειτουργία των χερσαίων χώρων τυχερών παιχνιδιών μετά την πανδημία, με τα ακαθάριστα έσοδα από τυχερά παιχνίδια να αυξάνονται κατά 34% στα 70,3 δισ. ευρώ το 2022, αντιπροσωπεύοντας το 65% των συνολικών εσόδων από τυχερά παιχνίδια. Εν τω μεταξύ, τα έσοδα από τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια αυξήθηκαν κατά 8% στα 38,2 δισεκατομμύρια ευρώ ακαθάριστα έσοδα από τυχερά παιχνίδια, ή 35% των συνολικών εσόδων από τυχερά παιχνίδια της Ευρώπης.

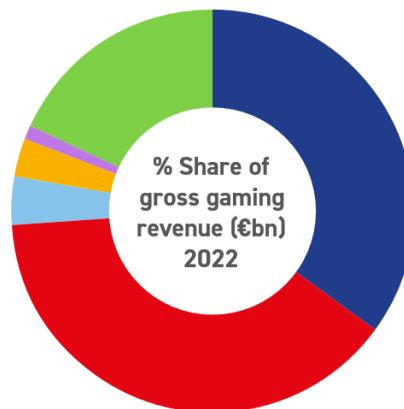
Πηγή: (<https://www.egba.eu/resource-post/european-online-gambling-key-figures-2022/>)

Most popular online gambling products

In 2022, casino was Europe's most popular online gambling product by revenue, reaching €14,9bn gross gaming revenue and accounting for 39% of Europe's online gambling revenue. Sports and other types of betting were close behind, generating €13,6bn in gross gaming revenue and accounting for 35% of Europe's total online gambling revenue. Comparatively, EGBA members generate the biggest share (46%) of their online revenues from sports betting.

Sports and other betting	35%
Casino	39%
Poker	4%
Bingo	3%
Other / Skill Gaming	1%
Lottery	18%

*EU-27 and UK online gambling markets only.
Source: H2 Gambling Capital, December 2022.

Πηγή: (<https://www.egba.eu/resource-post/european-online-gambling-key-figures-2022/>)

Το 2022, το καζίνο ήταν το πιο δημοφιλές προϊόν διαδικτυακού τζόγου στην Ευρώπη ανά έσοδα, φθάνοντας τα €14,9 δισ. ακαθάριστα έσοδα και λογιστικά παιχνίδια για το 39% των εσόδων της Ευρώπης από τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια. Αθλητικά και άλλα είδη των στοιχημάτων ήταν πολύ πίσω, δημιουργώντας €13,6 δις σε ακαθάριστο gaming έσοδα και αντιπροσωπεύουν το 35% του συνολικού διαδικτυακού τζόγου στην Ευρώπη έσοδα. Συγκριτικά, τα μέλη της EGBA δημιουργούν το μεγαλύτερο μερίδιο (46%) των διαδικτυακών εσόδων τους από αθλητικά στοιχήματα.

Το μέγεθος της παγκόσμιας αγοράς διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών αποτιμήθηκε σε 63,53 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2022 και αναμένεται να αυξηθεί με σύνθετο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης (CAGR) 11,7% από το 2023 έως το 2030. Η αύξηση της χρήσης κινητών τηλεφώνων μεταξύ των χρηστών για τα διαδικτυακά παιχνίδια αυξάνει τη ζήτηση για διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια.. Επιπλέον, η νομιμοποίηση, η εύκολη πρόσβαση σε διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια, οι εγκρίσεις διασημοτήτων και οι εταιρικές χορηγίες συμβάλλουν επίσης στην ανάπτυξη της αγοράς. Στην Ελλάδα, η εντυπωσιακή άνοδος του διαδικτυακού τζόγου είχε σαν αποτέλεσμα μια σημαντική αύξηση του τζίρου της αγοράς τυχερών παιχνιδιών το 2022. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ), πέρυσι ο συνολικός όγκος των δαπανών στον διαδικτυακό τζόγο, συμπεριλαμβανομένων των πρακτορειών του ΟΠΑΠ, των επίγειων καζίνο, των λαχείων και των ιπποδρομιών, έφτασε τα 29,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτό το ποσό, το οποίο αντιστοιχεί σε περίπου το 15% του ΑΕΠ, σημείωσε αύξηση κατά 28,8% σε σύγκριση με το 2021. Ωστόσο, η εντυπωσιακή άνοδος του Συνολικού Τζίρου των Τυχερών Παιχνιδιών (TGR) είναι ακόμη εντυπωσιακότερη, αυξημένη κατά 83% σε σύγκριση με το 2019. Στην εποχή εκείνη, το συνολικό τζίρο των τυχερών παιχνιδιών είχε καθοριστεί σε περίπου 16 δισεκατομμύρια ευρώ.

Τα έσοδα της αγοράς τυχερών παιγνίων το 2022

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	Κύκλος εργασιών (TGR)	Μεταβολή έτη 2019	Ακαθόριστα έσοδα (GGR)	Μεταβολή έτη 2019
 ΟΠΑΠ (πρακτορεία και VLTs)	6.000	13%	1.300	-5%
 Λαχεία	326,4	-26%	112	36%
 Ιππόδρομος	34	0%	8,6	0%
 Διαδικτυακές εταιρείες	21.300	150%	742,2	70%
 Καζίνο	1.500	-8%	190,7	-23%
ΣΥΝΟΛΟ	29.200	83%	2.300	5%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Πηγή: (<https://www.kathimerini.gr/economy/562267675/tychera-paichnidia-oi-ellines-tzogaran-29-dis-eyro-to-2022/>)

Ο τζίρος των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών σημειώνει συνεχή άνοδο από το 2015, όταν η ΕΕΕΠ παρουσίασε για πρώτη φορά στοιχεία για αυτήν την κατηγορία. Το 2015, οι 24 εταιρείες που λειτουργούσαν υπό μεταβατικό καθεστώς πριν αδειοδοτηθούν το 2021 είχαν έναν τζίρο περίπου 2 δισ. ευρώ. Το 2019, αυτό το ποσό αυξήθηκε περισσότερες από τέσσερις φορές (8,5 δισ.), διπλασιάστηκε το 2021 σε 17,5 δισ., και αυξήθηκε στα 21,3 δισ. πέρυσι. Η πανδημία επέτρεψε αυτή τη σημαντική ανάπτυξη, αυξάνοντας τη χρήση των κινητών τηλεφώνων και ενισχύοντας τη διείσδυση του online στοιχήματος. Οι εταιρείες συνεχίζουν να επενδύουν στη βελτίωση των εφαρμογών τους, συμβάλλοντας στην αύξηση αυτής της αγοράς.

Αυτή η τάση είναι παγκόσμια, με μια αμερικανική συμβουλευτική εταιρεία να εκτιμά ότι έως το 2025, η αξία της αγοράς των online τυχερών παιχνιδιών θα υπερβεί τα 140 δισ. ευρώ. Επιπλέον, ο εκτιμώμενος ρυθμός ανάπτυξης αυτής της αγοράς προβλέπεται να φτάσει το 11,7% έως το 2030.

Οικονομικά μεγέθη της Ελληνικής αγοράς

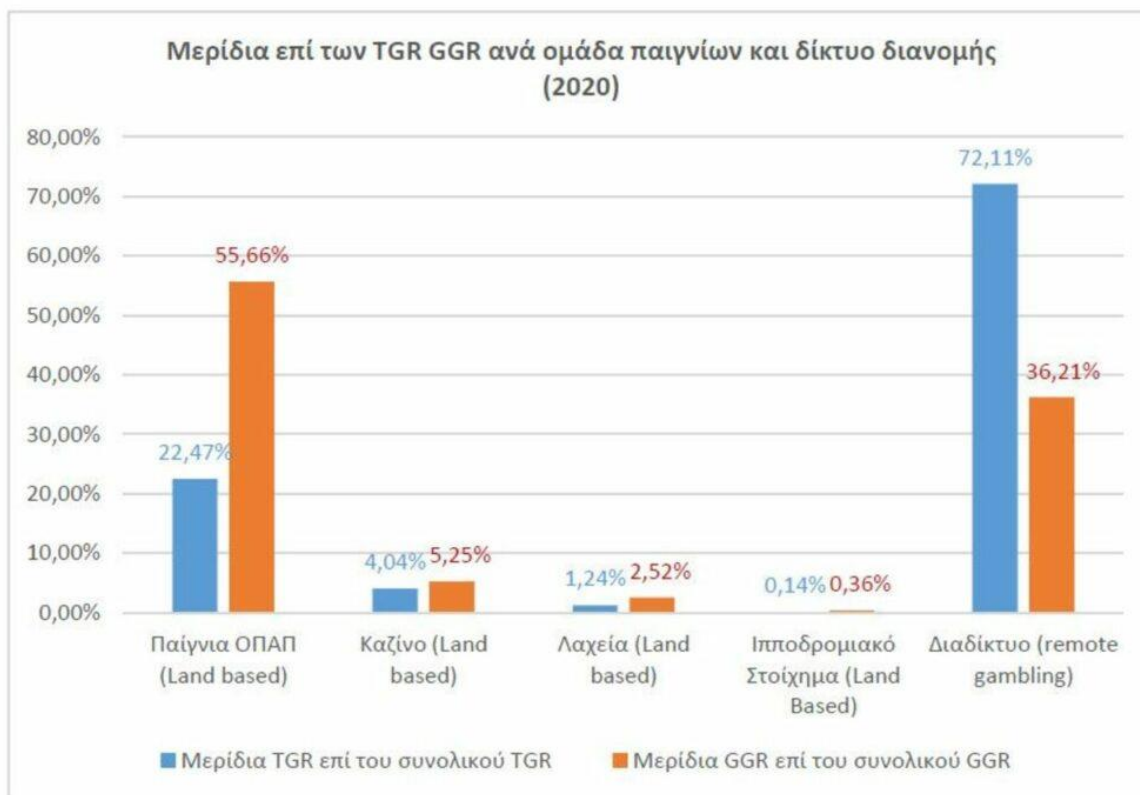
Την ετήσια έκθεση πεπραγμένων για το 2020 δημοσιοποίησε η ΕΕΕΠ, στην οποία πέρα από τον γενικότερο απολογισμό στον τομέα της ρύθμισης των παιγνίων στη χώρα μας, παρουσιάζει τα οικονομικά μεγέθη της αγοράς.

Η Επιτροπή παραθέτει με συγκεκριμένα αριθμητικά δεδομένα το μέγεθος της αγοράς, που αφορά τα παιχνίδια του ΟΠΑΠ, τα επίγεια καζίνο, τα λαχεία, το ιπποδρομιακό στοίχημα, αλλά και τα διαδικτυακά μέσα.

	TGR 2020	Ποσοστιαία Μεταβολή TGR 2020-2019	Μερίδιο επί του TGR	GGR 2020	Ποσοστιαία Μεταβολή GGR 2020-2019	Μερίδιο επί του GGR
Παίγνια ΟΠΑΠ (Land based)	3.601.435.161,84 €	-32,01%	22,47%	903.706.110,76 €	-33,62%	55,66%
Καζίνο (Land based)	647.407.250,71 €	-61,48%	4,04%	85.264.620,17 €	-65,44%	5,25%
Λαχεία (Land based)	199.138.999,00 €	-54,95%	1,24%	40.931.465,00 €	-76,52%	2,52%
Ιπποδρομιακό Στοίχημα (Land Based)	23.163.819,30 €	-32,15%	0,14%	5.790.059,76 €	-32,64%	0,36%
Διαδίκτυο (remote gambling)	11.558.670.347,06 €	35,85%	72,11%	588.000.550,21 €	34,46%	36,21%
Σύνολο	16.029.815.577,91 €	0,43%	100,00%	1.623.692.805,90 €	-27,14%	100,00%

(πηγή: <https://www.casinoweb.gr/casino-news/tyhera-paixnidia-2020-ellada-erevna-eeep>)

Συνολικά, ο κύκλος εργασιών της αγοράς στην Ελλάδα (TGR) ανήλθε στα 16 εκατομμύρια ευρώ, καταγράφοντας αύξηση κατά 0,43% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, δηλαδή το 2019. Ωστόσο, παρατηρείται μείωση στα ακαθάριστα έσοδα (ΓΓΡ), τα οποία ανήλθαν στα 1,62 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας πτώση κατά 27,14% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Είναι επίσης σημαντικό να σημειώσουμε ότι τα διαδικτυακά παιχνίδια αποτελούν το 72,11% του συνολικού όγκου εργασιών, σε αντίθεση με τις επίγειες δραστηριότητες που συγκεντρώνουν ποσοστό 27,89%. Όσον αφορά τα ακαθάριστα έσοδα, τα διαδικτυακά παιχνίδια αποτελούν το 36,21% της αγοράς, ενώ τα επίγεια αγαθά αντιστοιχούν σε 63,79%.

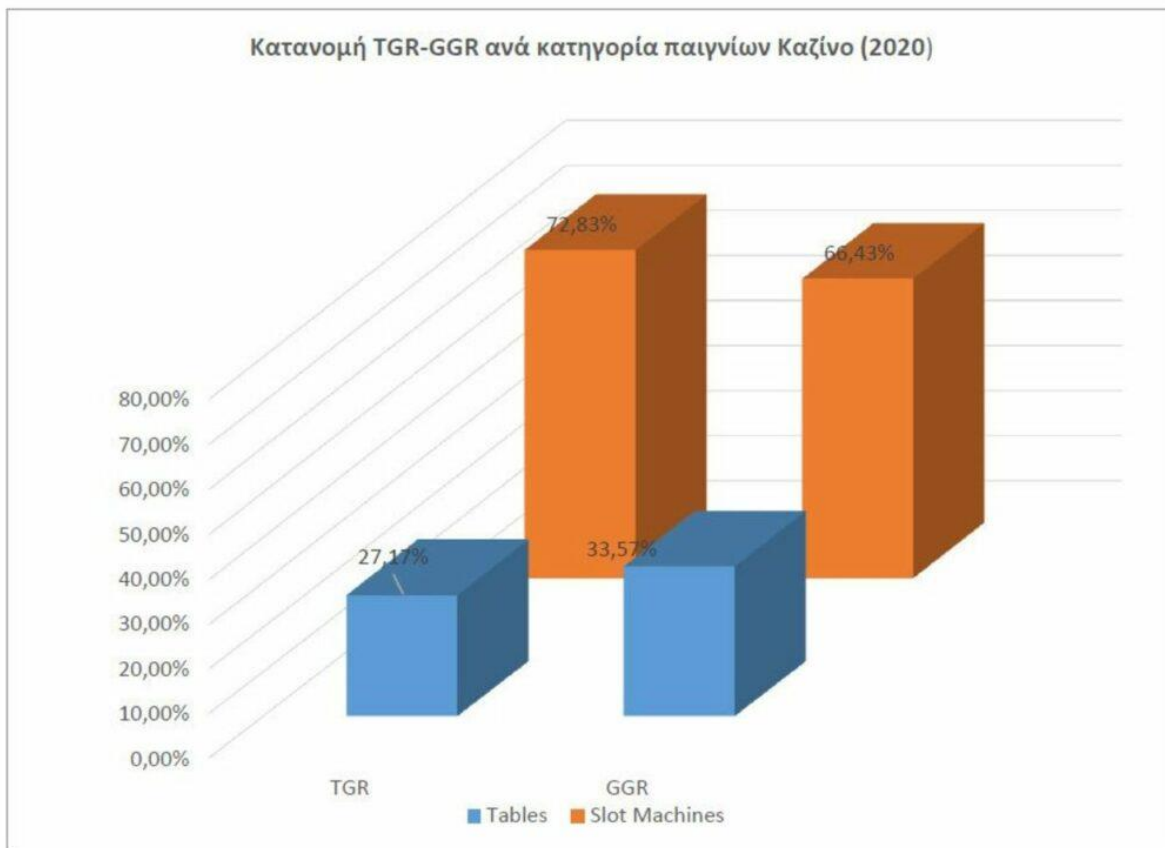
Τα δεδομένα που αφορούν τον ΟΠΑΠ

Επισημαίνεται ιδιαίτερα η έρευνα που διεξήχθη στα τυχερά παιχνίδια του ΟΠΑΠ, για τα οποία ο Οργανισμός διαθέτει αποκλειστικά δικαιώματα λειτουργίας. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες περιλαμβάνουν τα παιχνιδομηχανήματα – φρουτάκια VLT, το ΛΟΤΤΟ, το ΤΖΟΚΕΡ, το ΚΙΝΟ, το αθλητικό στοιχείμα (ΠΑΜΕ ΣΤΟΙΧΗΜΑ) και τα Virtual Games. Τα συγκεκριμένα παιχνίδια αντιπροσωπεύουν το 22,47% του συνολικού όγκου εργασιών στον τομέα των παιχνιδιών, με μείωση κατά 32,01% σε σχέση με το 2019. Επιπλέον, συγκεντρώνουν το 55,66% των συνολικών ακαθάριστων εσόδων, τα οποία είναι μειωμένα κατά 33,62% σε σχέση με το 2019.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί η αυξημένη χρήση των παιχνιδιών VLT, η οποία φτάνει το 90,86% κατά την τριετία 2018-2020 και συμβάλλει σημαντικά στην αντιστάθμιση της γενικής μείωσης των εσόδων του Οργανισμού.

Οι υπόλοιπες κατηγορίες παιχνιδιών παρουσιάζουν σημαντική πτώση στον συνολικό όγκο εργασιών. Το ΚΙΝΟ καταλαμβάνει την πρώτη θέση στις πωλήσεις με ποσοστό 40,81%, ακολουθούμενο από το ΠΑΜΕ ΣΤΟΙΧΗΜΑ με 32,32%, τα παιχνίδια VLT με 20,25%, το ΤΖΟΚΕΡ με 5,07% και τα υπόλοιπα παιχνίδια με πολύ χαμηλότερα ποσοστά.

ΟΠΑΠ (Επίγεια)	2016		2017		2018		2019		2020	
	TGR	GGR	TGR	GGR	TGR	GGR	TGR	GGR	TGR	GGR
EXTRA 5	5.083.856	1.818.176	4.865.069	1.858.884	4.674.612	1.995.337	4.722.054	2.332.674	2.843.463	1.132.193
SUPER 3	12.530.990	5.183.231	12.766.267	4.879.034	12.713.417	4.937.240	12.309.540	5.053.945	7.773.470	3.125.692
VLT'S	0	0	313.822.135	57.550.412	1.131.978.962	208.658.615	1.695.545.474	297.659.354	1.137.988.977	200.522.067
KINO	1.972.310.040	605.538.806	1.903.062.234	580.890.320	1.804.542.953	551.839.760	1.819.778.381	549.109.453	1.123.550.663	336.462.296
ΛΟΤΤΟ	40.044.655	23.672.100	33.325.019	19.270.108	36.213.215	22.009.330	26.298.073	15.364.549	13.690.362	8.262.623
ΠΡΟΠΟ	4.896.553	2.821.406	4.168.118	2.458.263	3.292.239	1.941.525	2.942.989	1.744.556	1.601.487	943.866
ΠΡΟΠΟΓΚΟΛ	536.996	329.175	301.693	182.236	365.638	220.861	209.735	126.692	101.817	61.504
ΠΡΟΤΟ	18.871.452	8.796.464	19.157.908	9.045.513	15.487.490	7.858.583	14.109.584	6.997.767	7.897.268	3.943.499
ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ	1.217.070.382	375.821.832	1.463.562.857	398.256.086	1.524.158.446	382.919.921	1.502.116.700	366.377.479	1.126.024.527	252.668.469
ΤΖΟΚΕΡ	234.611.216	123.961.105	228.934.057	122.106.672	210.198.306	110.054.556	218.634.904	116.625.223	179.963.130	96.583.903
ΣΥΝΟΛΟ	3.505.956.139	1.147.942.296	3.983.965.355	1.196.497.526	4.743.625.278	1.292.435.728	5.296.667.434	1.361.391.692	3.601.435.162	903.706.111

Τα τυχερά παιχνίδια στο διαδίκτυο

Σε πολύ μεγάλο «νικητή» της χρονιάς 2020, όσον αφορά πάντα τα οικονομικά δεδομένα, αναδεικνύεται ο τομέας των τυχερών παιχνιδιών στο διαδίκτυο. Αυτό μάλιστα συνδυάζεται και με την μεγάλη άνοδο των αριθμών καθόλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

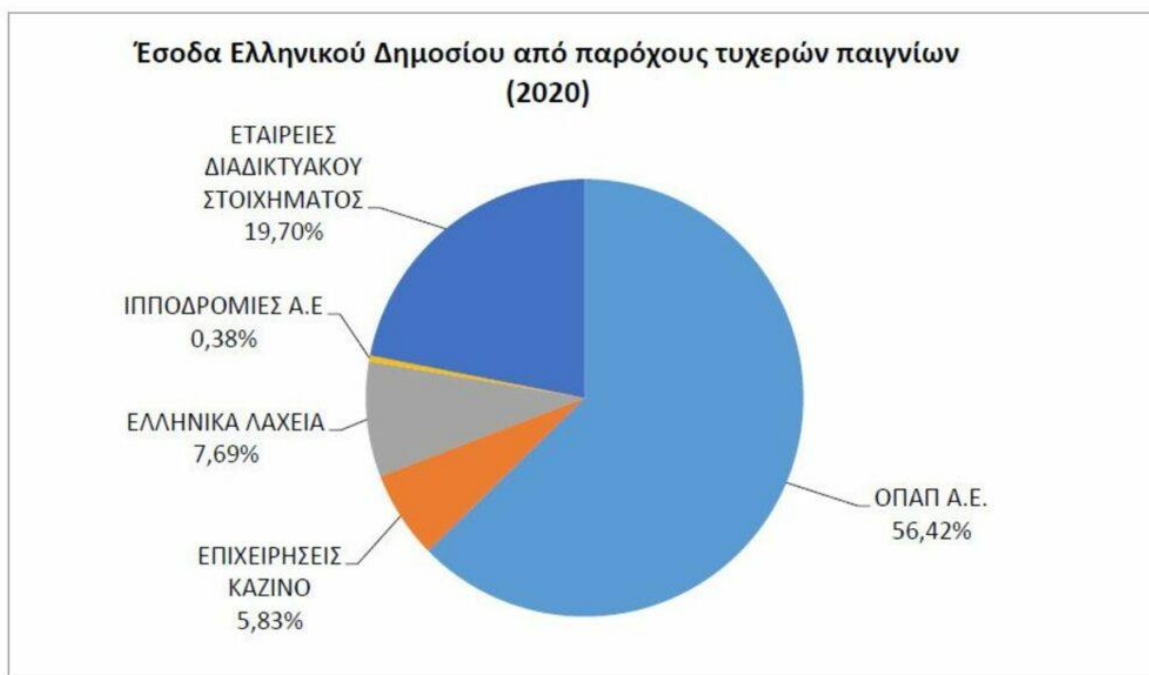
Πιο συγκεκριμένα, αυξημένος κατά 35,85% ήταν ο τζίρος στο διαδίκτυο το 2020 συγκριτικά με το 2019, ενώ και τα ακαθάριστα έσοδα αυξήθηκαν κατά 34,46%. Τα συγκεκριμένα παιχνίδια

καλύπτουν παράλληλα το 72,11% του συνόλου των παιχνιδιών, με αύξηση τζίρου 18,80% και συνολικών ακαθάριστων εσόδων κατά 36,21%.

Το αθλητικό στοίχημα (betting) βρίσκεται στην κορυφή των επιλογών για την τετραετία 2016-2020 (περιλαμβάνονται και τα virtual sports), με ποσοστό 76,31% το 2016 και 60,50% το 2020 παρουσιάζοντας πτωτική τάση. Αντίθετα, τα παιχνίδια στα online καζίνο παρουσιάζουν αυξητική τάση, από 15,71% το 2016 σε 36,46% το 2020. Όσον αφορά το πόκερ, αυτό φαίνεται να κινείται πτωτικά, καθώς από 7,98% το 2016 έφτασε στα επίπεδα του 3,04% το 2020.

Το ελληνικό Δημόσιο απολαμβάνει πολλαπλά οφέλη από τη λειτουργία των τυχερών παιχνιδιών, με τα έσοδα που προκύπτουν από αυτά να αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων. Αυτά τα έσοδα προέρχονται από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των άδειων λειτουργίας, των εισιτηρίων που αγοράζουν οι παίκτες σε καζίνο, των αδιάθετων κερδών που επιστρέφονται στο Δημόσιο και της φορολόγησης των κερδών των παικτών.

Το 2020, το ελληνικό Δημόσιο συγκέντρωσε συνολικά περίπου 628,87 εκατομμύρια ευρώ από τα τυχερά παιχνίδια. Από αυτό το ποσό, το 56,42% προήλθε από τον ΟΠΑΠ, το 19,70% από το διαδικτυακό στοίχημα, το 7,69% από τα λαχεία, το 5,83% από τα επίγεια καζίνο και το 0,38% από τον ιππόδρομο. Αυτό αντιστοιχεί σε μείωση περίπου 845.000.000 ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσό του 2019.

Έσοδα Ελληνικού Δημοσίου 2020 από παρόχους τυχερών παιγνίων		
ΟΠΑΠ Α.Ε.	354.825.600,06	56,42%
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΖΙΝΟ	19.469.844,62	5,83%
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΑΧΕΙΑ	18.698.003,00	7,69%
ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΕΣ Α.Ε	2.327.001,16	0,38%
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΟΣ	233.550.505,19	19,70%
ΣΥΝΟΛΟ	628.870.954,03	100,00%

Ο Ρόλος των Μέσων Ενημέρωσης στα Τυχερά Παιγνίδια

Επίδραση των κοινωνικών μέσων στις συμπεριφορές και τις αντιλήψεις σχετικά με τα τυχερά παιγνίδια

Η διαφήμιση αποτελεί μια μορφή επικοινωνίας μεταξύ του πομπού και του δέκτη με τελικό στόχο την κινητοποίηση του δέκτη να λάβει δράση σε ένα δομημένο κοινωνικό πλαίσιο. Όταν μιλάμε για τελικό στόχο εννοούμε ότι η διαφήμιση ελκύει την προσοχή του κοινού, αυξάνει το ενδιαφέρον των πολιτών και πείθει ακόμα και τον πιο φτωχό άνθρωπο να αναλάβει δράση. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι στόχοι των μέσων ενημέρωσης είναι να ενημερώνουν το κοινό για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος. Ένας αρχικός τρόπος για την πληροφόρηση του κοινού για τους κινδύνους που συνδέονται με τον τζόγο είναι η ανάπτυξη και η εφαρμογή στρατηγικών περιορισμού των διαφημίσεων για τον τζόγο (Hing, et al, 2014). Τα μέσα ενημέρωσης, δηλαδή, μειώνουν την ποσότητα των διαφημίσεων για την προβολή της κατανάλωσης του τζόγου και των τυχερών παιχνιδιών και αυξάνουν τις διαφημίσεις που προβάλλουν τα αρνητικά αποτελέσματα του τζόγου. Εν συνεχεία, πολλοί τοπικοί και περιφερειακοί φορείς ενημέρωσης δημιουργούν ιστοσελίδες στο διαδίκτυο που ενημερώνουν τους καταναλωτές για τους ενδεχόμενους κινδύνους από τον τζόγο αυξάνοντας το ενδιαφέρον των τζογαδόρων του Διαδικτύου και της μείωσης της πιθανότητας να εμπλακούν με τον τζόγο. Επιπλέον, οι διαφημιστικές εταιρείες που έχουν τον ρόλο της ενημέρωσης του κοινού για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος εφαρμόζουν ενημερωτικά προγράμματα για να μειωθούν οι χρήστες του τζόγου και να μάθουν για τα αρνητικά του

αποτελέσματα. Έμπειροι και αξιόπιστοι μελετητές και επιστήμονες αποκαλύπτουν ότι ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στην ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος είναι πολύ σημαντικός. Αφενός ενημερώνουν το κοινό και αφετέρου αποκαλύπτουν την αρνητική πλευρά του τζόγου και των τυχερών παιχνιδιών (Possler, et al, 2020).

Ακόμη, οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν τα μέσα ενημέρωσης για να τραβήξουν την προσοχή των καταναλωτών περιλαμβάνουν την εστίαση στον στόχο, την απόσπαση του ενδιαφέροντος, την αύξηση των οικονομικών συνδρομών και την επισκεψιμότητα του κοινού σε διαφημιστικούς ιστότοπους.

Επιπλέον, τα μέσα ενημέρωσης έχει την ικανότητα να τραβήξουν την προσοχή των καταναλωτών, να αυξήσουν το ενδιαφέρον των πολιτών για να κερδίζουν χρήματα χωρίς να εμπλακούν στον τζόγο και τα τυχερά παιχνίδια και να απεμπλακούν από το διαδικτυακό τζόγο (που είναι πηγή άγχους και αυξημένου στρες για τους χρήστες). Με λίγα λόγια, τα μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιούν στρατηγικές και τεχνικές για να τραβήξουν την προσοχή των χρηστών, για να τους ενημερώσουν για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος και να επιστήσουν το ενδιαφέρον για μια ζωή πιο ποιοτική (Hing, et al, 2014).

Ο τρόπος αξιοποίησης των μέσων ενημέρωσης από τις εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα για την προώθηση των υπηρεσιών τους

Ένας από τους βασικότερους στόχους των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών είναι η προώθηση των υπηρεσιών τους μέσω των διαφόρων μέσων ενημέρωσης. Οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών επιδιώκουν συστηματικά να ενθαρρύνουν το κοινό στην ενασχόληση με τον τζόγο ώστε να προωθούνται οι υπηρεσίες τους στο καταναλωτικό κοινό με την μορφή της διασκέδασης (entertainment). Μάλιστα, οι συγκεκριμένες εταιρείες ενθαρρύνουν τον παίκτη να κατανοήσει πλήρως το τυχερό παιχνίδι, να ασχοληθεί διαδραστικά και να εμπλακεί σε αυτό αφού οι εταιρείες προάγουν τις υπηρεσίες τους (Wong et al, 2020).

Η φύση των τυχερών παιχνιδιών είναι να εντρυφήσουν οι παίκτες στην νοοτροπία και την συμπεριφορά των εταιρειών, να αποκτήσει το κοινό καταναλωτική συμπεριφορά και στάση και να κατανοήσουν την θεματολογία του υπεύθυνου τζόγου. Οι εταιρείες μέσω των μέσων ενημέρωσης δίνουν feedback στο κοινό για τα προβλήματα που ενέχει ο τζόγος και για τα οφέλη του. Οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών, δηλαδή, προωθούν τις υπηρεσίες μέσω του στραγικού

μάρκετινγκ εμπλέκοντας άμεσα το κοινό και δίνοντας την ευκαιρεία να ασχοληθούν είτε επαγγελματικά με τον τζόγο ή ερασιτεχνικά. (Evangelista et al, 2021; Wood & Griffiths, 2015).

Έτσι, οι επαγγελματίες και ερασιτεχνικοί παίκτες του τζόγου έχουν την δυνατότητα να έχουν πρόσβαση σε διάφορα εργαλεία που θα τους βοηθήσουν να διατηρήσουν μια επιθυμητή ενασχόληση με τον τζόγο και θα μπορούν να βλέπουν πως παίζουν. Οι υπηρεσίες που προσφέρουν οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στο κοινό είναι ασφαλώς υπερ του τζόγου διότι έτσι διατηρείται το γόητρο και το κύρος των εταιρειών και προάγεται η έννοια του υπεύθυνου τζόγου. Ακόμη, η προώθηση των υπηρεσιών των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών αυξάνει το κύρος και το popularity τους διότι οι παίκτες make informed purchase choices για διάφορα προϊόντα και υπηρεσίες. Βέβαια, οι παίκτες είναι υπεύθυνοι για την εμπλοκή τους στο τυχερό παιχνίδι αλλά τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο στον περιορισμό της ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια (Wood & Griffiths, 2015).

Αρκετά συχνά οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών επιδιώκουν να αναβαθμίζουν τις υπηρεσίες τους ώστε να είναι πιο προσίτες το καταναλωτικό κοινό. Παρέχουν, δηλαδή, πληροφορίες και στοιχεία που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του καταναλωτικού κοινού. Τέτοιες πληροφορίες και στοιχεία είναι πιθανότητες να κερδίσει ο παίκτης κάποιο βραβείο, να κερδίσει περισσότερα χρήματα και να μπορέσει να τροποποιήσει την συμπεριφορά του ώστε να να πετύχει με σιγουριά. Έγκυρες και αξιόπιστες έρευνες έχουν δείξει ότι οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών χρησιμοποιούν στρατηγικές για να προωθήσουν τις υπηρεσίες τους στο κοινό. Οι στρατηγικές αυτές είναι βασισμένες στην πραγματική φύση του τζόγου και στρέφεται γύρω στις ιδιαιτερότητες του τυχερού παιχνιδιού και πάντα με γνώμονα το άτομο και τις ανάγκες στο νέο κόσμο (Wood & Griffiths, 2015).

Ο ρόλος των MME στο σχηματισμό της δημόσιας γνώμης για τα τυχερά παιχνίδια

Ρεαλιστικά, τα μέσα ενημέρωσης, και ιδιαιτέρως οι διαφημίσεις είναι μια μορφή επικοινωνίας που έχουν σχεδιαστεί για την ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους του δέκτη. Φανερά, τα μέσα ενημέρωσης ασκούν επίδραση στην επιθυμία των ανθρώπων για τζόγο και τυχερά παιχνίδια διότι αυξάνουν την ανάγκη για την κατανάλωση τους. Οι στρατηγικές που χρησιμοποιούνται στις διαφημίσεις για τα τυχερά παιχνίδια μπορούν να ερμηνευτούν ως στοιχεία για να κερδίσουν οι εταιρείες την προσοχή των καταναλωτών, για να αποσπάσουν οικονομική συνδρομή και για να διατηρήσουν τους ανθρώπους που τζογάρουν (ή παίζουν τυχερά παιχνίδια) στους ιστότοπους των διαφημιστών. Η προώθηση διαφημίσεων αναφορικά με τον τζόγο έχει ως βασικό στόχο να

αποσπάσει την προσοχή των καταναλωτών και να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους (Derevensky et al, 2010).

Θα ήταν αξιόλογο να ειπωθεί ότι οι διαφημιστικές εταιρείες έχουν συγκεντρώσει μεγάλα οικονομικά ποσά από την προώθηση διαφημίσεων για τα τυχερά παιχνίδια. Εμπειρικές έρευνες καταδεικνύουν τον πλούτο που συσσωρεύουν οι διαφημιστικές εταιρείες και τον πολυδιάστατο ρόλο των εταιρειών στην προώθηση του τζόγου. Βασικός ρόλος των μέσων ενημέρωσης είναι να τραβήξει το ενδιαφέρον του καταναλωτή για τον τζόγο και ιδιαίτερα για τον τζόγο που εκτυλίσσεται μέσω διαδικτύου. Η ευδοκίμηση του διαφημιστικού μάρκετινγκ είναι ένας γεγονός που κάνει έντονα την εμφάνιση του εδώ και πολλά χρόνια (Gainsbury, et al, 2012). Βέβαια, οι διαφημίσεις για τα τυχερά παιχνίδια έχουν διαφορετική επίπτωση στους παίκτες των τυχερών παιχνιδιών και στους μη παίκτες. Στους παίκτες ασκούν μια γλυκιά γοητεία και έχουν μια ευχάριστη επίδραση ενώ στους μη παίκτες τους ενημερώνουν για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος και τις ολέθριες επιπτώσεις του στην ψυχική υγεία και ευημερία (Hing, et al, 2014).

Έγκυρες και αξιόπιστες έρευνες έχουν δείξει ότι τα μέσα ενημέρωσης και ιδιαίτερα οι διαφημίσεις περνάνε εξιδανικευμένα μηνύματα στους καταναλωτές και επιδιώκουν να αυξήσουν το ενδιαφέρον του κοινού για τον τζόγο. Το λεγόμενο «gambling market» προσφέρει βασικά στοιχεία για τα τυχερά παιχνίδια και διεισδύει στις επιπτώσεις του τζόγου για τους παίκτες. Όμως, οι παίκτες του τζόγου δεν μπορούν να κατανοήσουν πόσο έχουν εθιστεί στον τζόγο και για αυτό το λόγο τα μέσα ενημέρωσης μεταδίδουν δυνατά μηνύματα στο κοινό τους. Δεν θα ήταν καλό να γίνεται διαχωρισμός των ανθρώπων σε κατηγορίες όπως τζογαδόροι και μη τζογαδόροι ώστε να μελετηθούν οι επιπτώσεις των μέσων ενημέρωσης στο σύνολο των ανθρώπων (Binde, 2014). Ένα καθοριστικό βήμα που θα ήταν αποτελεσματικό θα ήταν να εξερευνηθούν οι επιπτώσεις των μέσων ενημέρωσης στις ευάλωτες και ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού ώστε να αποσπάσουμε μια καλή εικόνα για τον ρόλο που διαδραματίζει η διαφήμιση (McCormack, et al, 2013).

Μάλιστα, υπάρχουν περιπτώσεις που οι ίδιοι οι παίκτες τυχερών παιχνιδιών συνηγορούν και δηλώνουν ότι τα μέσα ενημέρωσης και πόσο μάλλον η διαφήμιση επιδρά είτε θετικά ή αρνητικά στις ζωές τους. Θετικά όταν ενημερώνονται για τις θετικές επιπτώσεις του τζόγου και αρνητικά όταν ενημερώνονται για τις αρνητικές επιπτώσεις του τζόγου στην καθημερινότητα τους. Συμπερασματικά, μπορούμε να δηλώσουμε ότι τα μέσα ενημέρωσης παίζουν καταλυτικό ρόλο στην καθημερινότητα των ανθρώπων καθώς βομβαρδίζουν το κοινό με μηνύματα για τον τζόγο και τις επιπτώσεις του (Binde, 2014). Η κυβέρνηση και οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς οφείλουν να

ενημερώνουν τους καταναλωτές για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος και τα τυχερά παιχνίδια ώστε οι παίκτες να προσέχουν τις κινήσεις τους. Μελλοντικά, τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να τροποποιήσουν τις διαφημίσεις τους και να προβάλλουν θετικά μηνύματα στο κοινό. Βασικά, τα μέσα ενημέρωσης παίζουν σπουδαίο ρόλο στην διαπαιδαγώγηση των ανθρώπων διότι μαθαίνουν στους ανθρώπους να έχουν κριτική σκέψη (Hoa, et al, 2012). Τελικά, η διαφήμιση εκπέμπει δυνατά μηνύματα και αναδύει την λεγόμενη capitalistic market με τους charismatic advertising leaders που δημιουργούν είτε αληθείς ή ψεύτικες επιθυμίες στο κοινό (Binde, 2014).

Οι Κοινωνικές Διαστάσεις των Τυχερών Παιγνίων στην Ελλάδα

Ο ρόλος των κυβερνήσεων στη ρύθμιση και τη διαφύλαξη των τυχερών παιχνιδιών

Σε αρκετά μέρη του κόσμου, η κυβέρνηση αποτελεί τον βασικότερο και κυριότερο ρυθμιστή και δικαιούχο των τυχερών παιχνιδιών. Ο ρόλος της κυβέρνησης είναι ενεργητικός στην βιομηχανία του τζόγου καθώς ρυθμίζει τους κανονισμούς του και συμμετέχει στην διεκπεραίωση του (Swanton, et al, 2019). Ως ένας ενεργός παράγοντας του τζόγου, είναι συνυφασμένος με τις προεκτάσεις του που σημαίνει ότι είναι στενά συνδεδεμένος με την εφαρμογή του στα καταστήματα τυχερών παιχνιδιών και εμπλέκεται ενεργά στην εφαρμογή του. Ενώ οι πολίτες επαναστατούν για την αυξημένη φορολογία, είναι πολύ δύσκολο για το κράτος να αντισταθεί στον τζόγο με αποτέλεσμα να αναπαράγονται νέα τυχερά παιχνίδια για τους καταναλωτές του τζόγου. Οι κυβερνήσεις, δηλαδή, τα κράτη έχουν απόλυτη ανάγκη για τζόγο διότι πρέπει να εξισορροπήσουν τους προϋπολογισμούς και να αντιμετωπίσουν τον κυνισμό των οπαδών του τζόγου (Nicoll, 2019). Δεδομένου της ενεργητικής εμπλοκής του κράτους στον τζόγο, θα ήταν καλό να αναρωτηθούμε αν η κυβέρνηση καθ'εαυτή έχει την ικανότητα να ρυθμίζει τους κανονισμούς και τα νομοθετήματα που αφορούν τον τζόγο για το συμφέρον του κράτους. Όλοι γνωρίζουν ότι η εγκληματικότητα και η ανεργία είναι στοιχεία που αναπαράγουν προβλήματα για τις χαρτοπαικτικές λέσχες και τους χώρους που διεξάγονται τυχερά παιχνίδια. Η κυβέρνηση, σαφώς, έχει διττό ρόλο εδώ, να απαλύνει τα προβλήματα που αναπαράγουν η εγκληματικότητα και η ανεργία και να μεριμνά για την προστασία του πολίτη αποτρέποντας τον από τις επιζήμιες επιπτώσεις του τζόγου (Hing, Russell & Hronis, 2018).

Μάλιστα, υπάρχουν περιπτώσεις που η κυβέρνηση στρέφεται σε πιο ήπιες μορφές του τζόγου ώστε να αναπτυχθεί η συνείδηση των πολιτών και να δημιουργηθεί μια κοινωνία με ευσυνείδητους πολίτες που θα μάθουν ότι η ενασχόληση με τον τζόγο κρύβει ριψοκίνδυνους κινδύνους. Βέβαια,

η κυβέρνηση εξετάζει με προσοχή τον οικονομικό αντίκτυπο του τζόγου στην κοινωνία και τους παίκτες της ώστε να αποκομίσει μια συνολική εικόνα για τα έσοδα και τα έξοδα της. Η εγκληματικότητα, όπως προαναφέρθηκε, διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην αναπαραγωγή του τζόγου και παρατηρείται η στροφή της κυβέρνησης προς την κατεύθυνση αυτή (Delfabbro & King, 2021). Η κυβέρνηση αποτελεί ένα οργανικό κομμάτι της πολιτισμικής και πολιτιστικής ζωής μιας κοινωνίας και εμπλέκεται ενεργά σε πολιτισμικές εκδηλώσεις και κοινωνικές δραστηριότητες. Σε αρκετές περιστάσεις, συγκεντρώνει κοινωνικά και οικονομικά ποσά από χαρτοπαικτικές λέσχες παρά να επιβάλλει φόρο. Υπάρχουν τρεις παράγοντες που ευθύνονται για την στροφή του κράτους προς τα έσοδα που προέρχονται από τα τυχερά παιχνίδια, την προέλευση των χρημάτων από τον τζόγο, πως ξοδεύει ένας άνθρωπος τα χρήματα του και τις επιπτώσεις του τζόγου στους παίκτες του (Louderback, et al, 2021). Άλλωστε, η κυβέρνηση προωθεί την λειτουργία του τζόγου και αυτό είναι σαν να επιβάλλει φόρο στις λέσχες και τους παίκτες της. Όσο μεγαλύτερα τα έσοδα των πολιτών, τόσο μεγαλύτερη πιθανότητα υπάρχει να βλέπουν οι άνθρωποι τον τζόγο ως μια μορφή διασκέδασης. Όσο μικρότερα τα έσοδα των πολιτών, τόσο μεγαλύτερη πιθανότητα υπάρχει να βλέπουν τον τζόγο ως επένδυση για να βελτιώσουν την ζωή τους (Wardle & Zendle, 2021).

Ρεαλιστικά, η κυβέρνηση μπορεί να παίζει τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στους πολίτες/παίκτες και τους χώρους διεξαγωγής των τυχερών παιχνιδιών (Sulkunen et al, 2021). Μπορεί, δηλαδή, να διδάξει στους ανθρώπους την μετριοφροσύνη, την ευθυκρισία και την δυνατότητα να βελτιώσουν τις ζωές τους αποφεύγοντας τον τζόγο και τις επιπτώσεις του. Τα καζίνο, μάλιστα, έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην κοινωνία και τους πολίτες της (Kuss & Gainsbury, 2021). Έπειτα, η κυβέρνηση ξοδεύει μεγάλα και αστρονομικά οικονομικά ποσά σε διαφημιστικές καμπάνιες για τα τυχερά παιχνίδια και εναλλακτικές μορφές τζόγου ενώ παράλληλα ενημερώνει τους καταναλωτές για τους ρίσκους και τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος και οι ποικίλλες μορφές του (Roberts et al, 2020). Βέβαια, υπάρχουν περιστάσεις που η κυβέρνηση αποσπά χρήμα από τον τζόγο και τα τυχερά παιχνίδια όπως συμβαίνει και με την υγειονομική περίθαλψη και την πολιτική (Devos et al, 2020).

Με λίγα λόγια, η κυβέρνηση είναι ένας από τους βασικότερους ρυθμιστές της νομοθεσίας των τυχερών παιχνιδιών και του τζόγου. Φέρει το δικαίωμα να εποπτεύει, να ελέγχει και να ρυθμίζει την νομοθετική διεξαγωγή του τζόγου και των τυχερών παιχνιδιών. Έπειτα, οι πολιτικοί θεωρούν ότι τα προβλήματα που ενέχει ο τζόγος θα αυξηθούν κατακόρυφα στο μέλλον απειλώντας τον

πολίτη και την ευημερία του (Moon et al, 2017). Γενικά, σε πολλές χώρες του κόσμου, το κράτος είναι ο σημαντικότερος φορέας προώθησης και ρυθμιστής του τζόγου. Θεωρείται επιτακτικό και κρίσιμο να επιβληθούν προστατευτικά μέτρα που θα διασφαλίζουν την προστασία του πολίτη και την ψυχική του ευημερία αποτρέποντας τα αρνητικά αποτελέσματα του τζόγου (Seelig & Seelig, 1998).

Επίπτωση του εθισμού στα τυχερά παιχνίδια

Όπως προαναφέρθηκε, οι νέοι και ενήλικες παίζουν τυχερά παιχνίδια για να διασκεδάσουν, να αποκτήσουν χρήματα (να αποκομίσουν ή να αποσπάσουν οικονομικό όφελος) και για να ξεφύγουν από την ρεαλιστική πραγματικότητα. Ακόμη, βλέπουν τα τυχερά παιχνίδια ως ένα μέσο κοινωνικής αλληλεπίδρασης με άλλους τζογαδόρους και μια ροπή προς ανταγωνισμό. Πέρα από την διασκέδαση, αρκετοί άνθρωποι καταφεύγουν στα τυχερά παιχνίδια για να καλύψουν τις οικονομικές τους δυσκολίες και για να βρουν ένα οικονομικό αποκούμπι. Πολλοί τζογαδόροι χάνουν τον έλεγχο (πλήρης απώλεια ελέγχου) καθώς συσσωρεύονται τα οικονομικά χρέη με αποτέλεσμα να μην μπορούν να σταματήσουν να παίζουν διότι έχουν εθιστεί. Ο εθισμένος παίκτης τυχερών παιχνιδιών επιδιώκει να αποκτήσει χρήματα με κάθε νόμιμο ή παράνομο τρόπο αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις. Ακολούθως, ο εθισμός δημιουργεί αυξημένο άγχος, κατάθλιψη και απογοήτευση με συνέπεια να αναστέλλεται η ικανότητα να ληφθούν ορθές και σωστές αποφάσεις. Εδώ, η βοήθεια ενός ψυχολόγου θα ήταν πολύτιμη για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του εθισμού και της ψύχωσης και για να λάβει ο ενήλικας τον πλήρη έλεγχο της ζωής του.

Αυτός που τζογάρει παίζοντας συστηματικά τυχερά παιχνίδια αυξάνει τις πιθανότητες να εθίζεται στην απόκτηση παράνομου χρήματος, να ρέπει προς την κατάθλιψη, να πίνει αλκοόλ και να παίρνει ναρκωτικές ουσίες. Συνήθως, η έλλειψη ενός υποστηρικτικού οικογενειακού περιβάλλοντος, η έλλειψη γόνιμης επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια και η ενδοοικογενειακή βία παρακινούν τους εφήβους στον τζόγο και την εξάρτηση του στην μελλοντική ενήλικη ζωή (Floros et al, 2013). Ο τζόγος γίνεται επικίνδυνος για τον παθητικό αποδέκτη όταν λαμβάνονται παράνομα χρήματα και παράνομοι μέθοδοι πληρωμής. Ο εθισμός είναι ένα από τα χαρακτηριστικά συμπτώματα του τζόγου οδηγώντας σε μια πλήρη εξάρτηση από αυτόν. Ενώ η διαθεσιμότητα των τεχνολογιών που αφορούν τον τζόγο βρίσκονται σε πλεονασμό, ο κίνδυνος εξαρτημένης εμπλοκής αυξάνεται εκτείνοντας τους ανθρώπους που ευχαριστιούνται να παίζουν συστηματικά τυχερά παιχνίδια (Dragicevic et al, 2011).

Ο τζόγος αποτελεί ένα πρόβλημα που απειλεί την σύγχρονη κοινωνία διότι επηρεάζει την υγεία, την ψυχολογική ανθεκτικότητα και την ψυχική ευημερία των ατόμων που παίζουν συστηματικά τυχερά παιχνίδια. Κατ'επέκταση, πλήττονται και οι οικογένειες των ατόμων αυτών καθώς εκτείνονται σε επικίνδυνες στάσεις και συμπεριφορές. Ο τζόγος στο Διαδίκτυο είναι μια ακόμη απειλή για το άτομο που καταφεύγει σε αυτόν διότι μεγαλώνει ο κίνδυνος εθισμού σε αυτόν και ελλοχεύει ο κίνδυνος να χάσουν πολλά λεφτά (και μέσα από αθώες κινήσεις). Η νομιμοποίηση του τζόγου φέρει τον κίνδυνο αποκλεισμού της αναζήτησης βοήθειας των ατόμων που τζογάρουν και ενδέχεται άνθρωποι με οικογένεια και φίλους να μην έχουν την δυνατότητα να αναζητήσουν την βοήθεια συγγενών και φίλων για να απεξαρτηθούν από ριψοκίνδυνες προσπάθειες να τζογάρουν. Σαφώς, θα επηρεαστούν και οι μελλοντικές γενιές από τον ριψοκίνδυνο και επικίνδυνο τζόγο με πιθανότητα να διαιωριστούν αυτές οι συμπεριφορές (Thomas & Lewis, 2012).

Ο τζόγος, μάλιστα, μεταδίδεται σαν ιός, με επικίνδυνη συχνότητα, και στις νεότερες ηλικίες, από τους εφήβους μέχρι τους νέους με μεγάλη πιθανότητα εξάρτησης. Οι νέοι, δηλαδή, εθίζονται στον τζόγο και εξαρτώνται από την απόκτηση παράνομου χρήματος με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η ψυχοσύνθεσή τους (Thomas & Lewis, 2012). Εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι το 70% των ανδρών και το 30% των γυναικών έχουν συνδεθεί παθολογικά με τον τζόγο και αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν παθολογικοί χρήστες που έλκονται από τον τζόγο. Πιο συγκεκριμένα, οι άντρες ελκύονται από τα χαρτιά, τη ρουλέτα, τα ζάρια και τον ιππόδρομο, ενώ οι γυναίκες προτιμούν το καζίνο. Οι άνδρες και οι γυναίκες συχνά αισθάνονται απογοήτευση και μελαγχολία ενώ οι γυναίκες αισθάνονται στρες και κάνουν απόπειρες αυτοκτονίας από την εκτεταμένη χρήση του τζόγου. Ρεαλιστικά, οι εθισμένοι και παθολογικοί παίκτες συναντούν δυσκολίες στον επαγγελματικό τομέα διότι αναζητούν να βρουν προσιτές λύσεις με δυσλειτουργικούς μεθόδους με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται στην λογική σκέψη. Μάλιστα, υπάρχουν παθολογικοί τζογαδόροι που πιστεύουν ότι τα προβλήματα τους θα λυθούν με μαγικό τρόπο ή με την αποκαλούμενη μαγική σκέψη (magical thought) ή με ενέργειες που θα επιφέρουν θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα (Οικονόμου et al., 2016). Όταν η εξάρτηση από τον τζόγο γίνεται παθολογικός, τότε μιλάμε για παθολογική εξάρτηση που συνδέεται με αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας (antisocial personality disorder), διαταραχές στη διάθεση (mood/affective disorders), και διαταραχές ελέγχου των παρορμήσεων (impulse control disorders)» (Hodgins et al, 2011).

Αρκετοί άνθρωποι αναπτύσσουν ψυχικά τραύματα από την παθολογική χρήση του τζόγου, απογοητεύονται από τα οικονομικά φορτία και αισθάνονται δυσφορία. Παθολογικοί παίκτες, συχνά, διαφέρουν από τον γενικό πληθυσμό σε ποσοστό 64% να μιλούν για ψυχικά τραύματα, 40,5% για τραύματα στο σώμα και 12, 5% για σεξουαλικά τραύματα. Εδώ, όμως, οι γυναίκες ξεπερνούν τους άνδρες στα τραύματα (Οικονόμου et al, 2015).

Μέτρα περιορισμού των κινδύνων που συνδέονται με τον τζόγο

Ένα βασικό και αρχικό μέτρο περιορισμού των κινδύνων που συνδέονται με τον τζόγο είναι ο περιορισμός της πρόσβασης εφήβων και νέων παιδιών σε λέσχες όπου εκτυλίσσονται τυχερά παιχνίδια και την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων σε χώρους διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών. Κατ'επέκταση, θα ήταν καρποφόρο να περιοριστεί η ποσότητα των μηχανών τυχερών παιχνιδιών και η πρόσβαση σε αυτά από τις λέσχες, το λεγόμενο «supply reduction or harm-minimization». Εν συνεχεία, υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι περιορισμού των κινδύνων που συνδέονται με τον τζόγο όπως το λεγόμενο «demand reduction» όπου υιοθετούνται πρακτικές για να γίνει ο τζόγος λιγότερο ελκυστικός στο κοινό. Ειδικότερα, οι πελάτες που τζογάρουν μπορεί να εκπαιδευτούν για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος με απώτερο σκοπό να κατανοήσουν ότι χάνουν λεφτά και εθίζονται στον τζόγο (Harris & Griffiths, 2017).

Τα μέτρα περιορισμού για την προστασία των πελατών από τον τζόγο μπορούν να απαλύνουν τον εθισμό και να υποσχεθούν ότι ο τζόγος εκτελείται με ασφαλές τρόπο. Οι ίδιοι οι πελάτες μπορούν να κάνουν λογικές επιλογές τυχερών παιχνιδιών και να διατηρήσουν τον αυτοέλεγχο τους όσον αφορά την χρήση του τζόγου. Τα εργαλεία, οι πρακτικές και οι στρατηγικές περιορισμού των κινδύνων που συνδέονται με τον τζόγο φέρουν την δυνατότητα να γίνει ο τζόγος ένα ασφαλή μονοπάτι παρόλο που τα εργαλεία περιορισμού βρίσκονται υπό αργή εξέλιξη καθώς χρειάζεται να διεξαχθεί εμπειρική έρευνα (Harris & Griffiths, 2017).

Η συστηματική έκθεση σε κινδύνους που κρύβει ο τζόγος μπορεί να περιοριστεί με την προώθηση περιοριστικών μέτρων από κυβερνητικούς φορείς και οργανωμένες υπηρεσίες που προωθούν την αλληλεγγύη, την δημοκρατία και τον φιλελευθερισμό. Η πολιτεία μπορεί να συμβάλλει στον μετριασμό των κινδύνων από τον τζόγο μέσω της εφαρμογής επιμορφωτικών σεμιναρίων και ημερίδων που θα πληροφορούν τους νέους και τους ενήλικες για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος. Με αυτό τον τρόπο, οι άνθρωποι θα μάθουν για τον τζόγο και τους κινδύνους που κρύβει.

Ο τζόγος στην πραγματικότητα είναι εθιστικός διότι ο χρήστης εθίζεται στην απόκτηση χρήματος μέσω των τυχερών παιχνιδιών και οι τζογαδόροι ξοδεύουν χρόνο και χρήμα. Βέβαια, ο εθισμός μπορεί να αντιμετωπιστεί με την κατάλληλη πληροφόρηση των ανθρώπων που βρίσκουν ελκυστικό να τζογάρουν. Οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, δηλαδή, μπορούν να βοηθήσουν τους χρήστες του τζόγου να ξοδεύουν λιγότερο χρόνο και χρήμα σε αυτές τις δραστηριότητες μέσω ημερίδων και οργανωμένων σεμιναρίων. Θα ήταν πολύ αξιόλογο και καρποφόρο για τους χρήστες του τζόγου να αποκτήσουν το επιθυμητό αυτοέλεγχο και την επαρκή αυτορρύθμιση ώστε να μετριαστούν οι κίνδυνοι που προέρχονται από την συστηματική χρήση του τζόγου (Parke et al, 2014). Οι άνθρωποι οφείλουν να ελέγχουν τα συναισθήματα τους, να ρυθμίζουν την επιθυμία για τζόγο και να λαμβάνουν ορθές αποφάσεις όταν πρόκειται να επενδύσουν τα χρήματά τους (Scanell et al. 2000).

Θα ήταν πολύ γόνιμο να επιβληθούν περιοριστικά μέτρα στους ανθρώπους που αρέσκονται να τζογάρουν και πόσο μάλλον όταν ξεκινούν να επιδίδονται στον τζόγο. Μπορεί, δηλαδή, να υπάρξουν περιορισμοί στον χρόνο που παίζουν τυχερά παιχνίδια ή οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών να επιβάλλουν χρονικά περιθώρια (Celio & Lisman, 2014). Μάλιστα, η παροχή εξατομικευμένης πληροφόρησης για κάθε παίκτη τυχερών παιχνιδιών έχει την δύναμη να γνωρίσει ο κάθε παίκτης τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του στο τυχερό παιχνίδι και να τροποποιήσει την συμπεριφορά του (Auer and Griffiths, 2013). Ακόμα πιο προηγμένο για την μείωση των κινδύνων που συνδέονται με τον τζόγο είναι η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στις λέσυχες που εκτυλίσσονται τυχερά παιχνίδια. Η ψηφιακή τεχνολογία προσφέρει την ευκαιρία να γνωρίσουν οι παίκτες τυχερών παιχνιδιών την συμπεριφορά τους, να εντοπίσουν την στάση τους στο παιχνίδι και έπειτα να την αλλάξουν. Η ευαισθητοποίηση των πελατών για τους κινδύνους που κρύβει ο τζόγος θα πρέπει να είναι μέλημα των κρατικών φορέων και αρχών. Οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς και αρχές οφείλουν να ενημερώνουν τους παίκτες τυχερών παιχνιδιών για τις επίσημες επιπτώσεις του συστηματικού τζόγου και να συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση των παικτών (Auer & Griffiths, 2015) διότι ο τζόγος μπορεί να αποβεί μοιραία καταστροφικός για τους ενήλικες και ιδιαίτερα για τους νέους. Άρα, η κυβέρνηση έχει την δύναμη να κατευθύνει τους πολίτες του στην ορθή χρήση τυχερών παιχνιδιών και να τους επιστήσει την προσοχή.

Πώς οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών μπορούν να βελτιώσουν τις πρακτικές τους και να ενισχύσουν την υπευθυνότητά τους

Οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών μπορούν να βελτιώσουν τις πρακτικές τους και να ενισχύσουν την υπευθυνότητά τους μέσα από την ανάπτυξη της φήμης και της γνωστοποίησης των προϊόντων τους. Η θετική φήμη στηρίζεται στα συναισθήματα που αναπαράγονται από τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές και τα υπάρχοντα κοινωνικά συστήματα ενώ η γνωστοποίηση των προϊόντων μιας εταιρείας τυχερών παιχνιδιών διαδίδεται μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης (Edson et al, 2022). Ακόμη, η προώθηση των εταιρειών σε υποψήφιους πελάτες και η διάδοση θετικών σχολίων μέσα από κοινωνικά δίκτυα θα αποτελούσε ένα θετικό βήμα για τη βελτίωση των πρακτικών των εταιρειών τζόγου και για την ενίσχυση της υπευθυνότητά τους. Εν συνεχεία, η εμπιστοσύνη των ατόμων ενός διερευνημένου κοινωνικού κύκλου και η επιλογή ενασχόλησης με συγκεκριμένα τυχερά παιχνίδια μπορεί να ενισχύσει το επαγγελματικό προφίλ των εταιρειών, να βελτιώσει τις μεθόδους και τις διακριτές στρατηγικές που χρησιμοποιούν και να ενδυναμώσει την υπαρξιακή τους εικόνα (Tabri et al, 2022). Όταν ικανοποιούνται οι προσδοκίες των παικτών τυχερών παιχνιδιών, οι εταιρείες μέσα από ολιστικές και ποιοτικές αναλυτικές μεθόδους και τεχνικές μπορούν να βελτιώσουν τις συνθήκες διεξαγωγής των τυχερών παιχνιδιών. Μια κοινωνικά ευαισθητοποιημένη εταιρεία τυχερών παιχνιδιών έχει την δυνατότητα να καλυτερεύσει το έργο της και να ευδοκιμήσει μέσα σε διακριτά οργανωμένα και σταθερά πλαίσια. Η δημόσια και ιδιωτική πληροφόρηση των παικτών και γενικότερα της ευρύτερης κοινωνίας θα ήταν καταλυτική για την προσωπικότητα των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών, οι οποίες θα μπορούν να βελτιώσουν τον χαρακτήρα τους και να διασφαλίσουν την υπευθυνότητά τους (Spicer et al, 2022).

Ακόμα μια προσιτή και ελκυστική μέθοδος βελτίωσης των πρακτικών μιας εταιρείας τυχερών παιχνιδιών και ενίσχυσης της υπευθυνότητάς της είναι η υιοθέτηση πλάνων δράσης και στρατηγικών μέσα σε δομημένα πλαίσια που καθορίζονται από τους κανονισμούς και τις νομοθεσίες διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών. Έπειτα, θα γινόταν να γίνει κάποιος διαχωρισμός ανάμεσα στα σαφή και ευδιάκριτα πλάνα διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών ώστε οι καταναλωτές να έχουν μια σφαιρική εικόνα για τις μεθόδους και τους τρόπους που διεξάγονται τα τυχερά παιχνίδια. Έτσι, οι εταιρίες θα αποκτήσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι της μαζικής κουλτούρας που επικρατεί γύρω από τον τζόγο μέσα σε κοινωνικά πλαίσια. Μέσα από μηχανισμούς ανάδειξης της υπευθυνότητάς της εταιρείας, η εταιρεία θα αποκτήσει μια σοβαρή επιχειρηματική δραστηριότητα που θα επεκταθεί έξω από τις πύλες της εταιρείας. Οι εταιρείες

τυχερών παιχνιδιών που αποκαλύπτουν στοιχεία αναφορικά με την κοινωνική τους απόδοση αποτελούν μέλη της ευρύτερης κουλτούρας μιας πολιτισμικής κοινωνίας (Mallorquí-Bagué et al, 2018)

Εν συνεχεία, η καινοτομία είναι ένα στοιχείο που θα ήταν καλό και καρποφόρο να συμπεριληφθεί στα πλαίσια της βελτίωσης των πρακτικών των εταιρειών. Μέσα από καινοτόμες δράσεις η εταιρεία μπορεί να αναβαθμίσει το προφίλ της, να αναδείξει την μορφολογική της εικόνα και να ενισχύσει την υπευθυνότητα της. Ακόμα πιο ελπιδοφόρο για την προβολή των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών είναι η διάδοση ορθών πρακτικών μέσα από την δημιουργία πλατφόρμων που θα επιτρέπουν στους αδειούχους να παρακολουθούν την πρόοδο τους. Ακόμη πιο αξιόπαινο για τις εταιρείες είναι να βελτιωθούν τα επίπεδα εμπιστοσύνης μεταξύ των εταιρειών και των καταναλωτών δίνοντας βαρύτητα στον δημιουργικό διάλογο. Όταν οι αδειούχοι αναλάβουν αποτελεσματικές πρωτοβουλίες και κίνητρα για την ανάδειξη της εταιρείας, αυτόματα θα αναβαθμιστεί το προφίλ τους στην κοινωνία και θα αποκτήσουν μια υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά. (Ledgerwood & Petry, 2010).

Η ανάληψη κοινωνικής ευθύνης απέναντι στο κοινό που επιθυμεί να ασχοληθεί με τα τυχερά παιχνίδια θα έχει ως επακόλουθο να διευρυνθεί το δίκτυο της εταιρείας τυχερών παιχνιδιών και να αποκτήσει φήμη και κυριαρχία. Οι πολιτικές που χρησιμοποιούν οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών για να προσελκύσουν το κοινό τους μπορεί να αποτελέσουν μέσα βελτίωσης των πρακτικών τους. Μάλιστα, η προώθηση νεωτεριστικών ιδεών, στρατηγικών και τεχνικών εντός του κοινωνικού πλαισίου αναφορικά με εταιρείες τζόγου μπορεί να αποτελέσει ένα σταθερό βήμα για την αναβάθμιση της εικόνας τους (πρακτικές, υπευθυνότητα). Όπως προαναφέρθηκε, δηλαδή, μια εταιρεία τζόγου μπορεί να αναζητήσει την βελτίωση των πρακτικών της και την ενίσχυση της υπευθυνότητας της μέσα από ποικίλους τρόπους που ξεχωρίζουν από την κοινή λογική (Turner et al, 2008).

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ο κλάδος του στοιχήματος, που χαρακτηρίζεται από τη δυναμική και ταχέως εξελισσόμενη φύση του, ελέγχεται όλο και περισσότερο για τις επιπτώσεις του στην κοινωνία, με ιδιαίτερη προσοχή να δίνεται στην προσέγγισή του απέναντι στον υπεύθυνο τζόγο. Καθώς στην Ελλάδα η δημοτικότητα του διαδικτυακού στοιχήματος αυξάνεται στα ύψη, η σημασία των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου γίνεται όλο και πιο κρίσιμη, προκαλώντας την ανάγκη για ολοκληρωμένη ανάλυση και αξιολόγηση τέτοιων πρακτικών στον κλάδο.

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να καλύψει αυτό το κενό γνώσης αξιολογώντας συστηματικά τις πρακτικές των εταιριών τζόγου μεταξύ νόμιμων στοιχηματικών εταιριών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Ο στόχος είναι να παραχθεί μια σαφής επισκόπηση της τρέχουσας κατάστασης των στρατηγικών και των μέτρων υπεύθυνου τζόγου που υιοθετούν αυτές οι εταιρείες και να εντοπιστούν τυχόν τομείς που χρειάζονται βελτίωση. Η εστίαση δεν είναι μόνο στη διαθεσιμότητα αυτών των μέτρων, αλλά και στον τρόπο εφαρμογής και παρουσιάσής τους στους πελάτες, καθώς ο υπεύθυνος τζόγος πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εμπειρίας χρήστη.

Η μεθοδολογία αυτής της έρευνας έχει σχεδιαστεί για να παρέχει μια ολοκληρωμένη ανάλυση των υπεύθυνων πρακτικών τυχερών παιχνιδιών των εταιριών τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα. Περιλαμβάνει μια συστηματική προσέγγιση στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων, με γνώμονα τις αρχές της περιγραφικής έρευνας.

Βασίζεται σε μια περιγραφική ερευνητική προσέγγιση. Η περιγραφική έρευνα είναι ένας τύπος έρευνας παρατήρησης που περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων για τον έλεγχο υποθέσεων ή την απάντηση ερωτήσεων σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση του υποκειμένου της μελέτης (Creswell, 2014). Στην περίπτωση αυτή, αντικείμενο της μελέτης είναι οι πρακτικές υπεύθυνου παιχνιδιού τυχερών παιχνιδιών των εταιριών τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα.

Δείγμα

Το δείγμα αυτής της μελέτης θα αποτελείται από 10 εταιρείες τυχερών παιχνιδιών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Η επιλογή αυτών των εταιριών θα βασίζεται σε συγκεκριμένα κριτήρια, όπως το μερίδιο αγοράς τους, η ποικιλία των υπηρεσιών τζόγου που προσφέρουν και η φήμη τους για υπεύθυνες πρακτικές τζόγου. Αυτή η προσέγγιση είναι σύμφωνη με τις στρατηγικές δειγματοληψίας που προτείνονται από τον Creswell (2014), ο οποίος συνιστά τη χρήση σκόπιμης

δειγματοληψίας στην περιγραφική έρευνα για να διασφαλιστεί ότι το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού ενδιαφέροντος.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Τα δεδομένα για αυτή τη μελέτη θα συλλεχθούν μέσω ανάλυσης των εταιρικών ιστοσελίδων και εφαρμογών επιλεγμένων εταιρειών τυχερών παιχνιδιών.

Επιλογή Στοιχηματικών Εταιριών

Για να διασφαλίσουμε ότι η μελέτη καλύπτει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της ελληνικής στοιχηματικής αγοράς, επιλέξαμε δέκα (10) δημοφιλείς στοιχηματικές εταιρείες που κατέχουν έγκυρη άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα. Οι εταιρείες αυτές επιλέχθηκαν με βάση την παρουσία τους στην αγορά, τη δημοτικότητά τους και τη νόμιμη λειτουργία τους στην Ελλάδα. (πηγή: <https://www.betarades.gr/oi-nomimes-adeiodotimenes-stoiximatikes-etairies-stin-ellada>)

Pamestoixima.gr: Η ΟΠΑΠ ΑΕ έχει έδρα στην Ελλάδα και έτος ίδρυσης το 1958 με αριθμό μητρώου 46329/06/B/00/15, ενώ δραστηριοποιείται διαδικτυακά τα τελευταία χρόνια. Έχει πάρει άδεια διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών μέσω του διαδικτύου τύπου 1 (στοίχημα) με κωδικό HGC-007-LH και τύπου 2 (λοιπά τυχερά παιχνίδια) με κωδικό HGC-008-LH. Και οι δύο είναι σε ισχύ από τις 25 Μαΐου 2021 ως και 25 Μαΐου 2028.

Bet365: Λειτουργεί ως Lucky Stream Limited με έδρα τη Μάλτα και το έτος ίδρυσής της είναι το 2000. Έχει λάβει νόμιμη άδεια λειτουργίας από την ΕΕΕΠ και για τους δύο τύπους. Οι αριθμοί τους είναι HGC-005-LH για τον τύπο 1 και HGC-006-LH για τον τύπο 2. Έχουν ημερομηνία έκδοσης 21 Μαΐου 2021 και λήξης στις 21 Μαΐου 2028.

Stoiximan: Ιδρύθηκε το 2009 και την ιστοσελίδα της διαχειρίζεται η Stoiximan Limited, που εδρεύει στη Μάλτα. Έχει ζητήσει και έχει πάρει άδεια τύπου 1 με κωδικό HGC-000009-LH και τύπου 3 με HGC-000010-LH από την ΕΕΕΠ. Εκδόθηκαν στις 28 Μαΐου 2021 και λήγουν στις 28 Μαΐου 2028.

Sportingbet: Στην Ελλάδα λειτουργεί ως Sporting Odds Limited με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο και έχει ιδρυθεί το 2005. Μπορεί να προσφέρει στοίχημα και άλλα τυχερά παίγνια, καθώς έχει δύο

τύπους άδειας. Οι αριθμοί τους είναι HGC-000012-LH (τύπος 1) και HGC-000013-LH (τύπος 2). Ισχύουν από τις 4 Ιουνίου του 2021 ως και τις 4 Ιουνίου του 2028.

Vistabet: Έχει έτος ίδρυσης το 2005 και η επωνυμία της στην ελληνική επικράτεια είναι Vistabet Limited με έδρα τη Μάλτα. Η άδειες που έχει λάβει από την ΕΕΕΠ για ιντερνετικό παιχνίδι είναι τύπου 1 με αριθμό HGC-000016-LH και τύπου 2 με HGC-000017-LH. Εκδόθηκαν στις 4 Ιουνίου του 2021 ως και λήγουν στις 4 Ιουνίου του 2028.

Bwin: Η πλατφόρμα της λειτουργεί υπό την Bwin.gr Limited στην Ελλάδα, ενώ έχει ιδρυθεί το 1997 και εδρεύει στη Μάλτα. Οι δύο κωδικοί άδειας που κατέχει από την ΕΕΕΠ είναι HGC-000014-LH για τύπο 1 και HGC-000015-LH για τύπο 2. Η ημερομηνία έκδοσης είναι 4 Ιουνίου του 2021 ως και η λήξης στις 4 Ιουνίου του 2028.

Netbet: Η χρονιά που ιδρύθηκε είναι το 2009, η εταιρία έχει έδρα τη Μάλτα και στην Ελλάδα είναι γνωστή ως Netbet Enterprises Limited. Λειτουργεί με κάθε νομιμότητα με άδεια τύπου 1 με αριθμό HGC-000024-LH και άδεια τύπου 2 με αριθμό HGC-000025-LH. Έχουν εκδοθεί στις 22 Ιουνίου 2021 και ισχύουν ως τις 22 Ιουνίου 2028.

Betshop: Η B2B Gaming Services Limited, όπως λειτουργεί στην Ελλάδα, έχει έδρα στη Μάλτα και ιδρύθηκε το 1997. Ο αριθμός άδειας τύπου 1 που έχει λάβει έχει κωδικό HGC-000026-LH και αυτός για τύπου 2 είναι HGC-000027-LH. Ισχύουν από τις 5 Ιουλίου του 2021 ως και τις 5 Ιουλίου του 2028.

Winmasters: Έχει ιδρυθεί το 2014 με έδρα τη Μάλτα και στην Ελλάδα έχει επωνυμία WM Interactive Limited. Λειτουργεί απόλυτα νόμιμα, έχοντας αδειοδοτηθεί με κωδικό άδειας HGC-000020-LH τύπου 1 και HGC-000021-LH τύπου 2. Οι δύο άδειες ισχύουν από τις 15 Ιουνίου του 2021 ως και τις 15 Ιουνίου 2028.

Novibet: Η εταιρία είναι η Gamart Limited, με έτος ίδρυσης το 2011 και έδρα τη Μάλτα. Οι κωδικοί των αδειών που διαθέτει είναι HGC-000022-LH για τον τύπο 1 και HGC-000023-LH για τον τύπο 2. Έχουν εκδοθεί στις 15 Ιουνίου του 2021 και λήγουν στις 15 Ιουνίου του 2028.

Αυτή η μελέτη δεν εξυπηρετεί μόνο ακαδημαϊκούς σκοπούς αλλά έχει επίσης σκοπό να τονώσει τη συζήτηση για τον υπεύθυνο τζόγο στην ελληνική βιομηχανία στοιχημάτων και να ωθήσει τις εταιρείες να επανεξετάσουν και να ενισχύσουν τα μέτρα τους. Με αυτόν τον τρόπο, στοχεύουμε να συμβάλουμε σε ασφαλέστερες και πιο υπεύθυνες πρακτικές τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα, προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων φορέων: των εταιρειών, των πελατών και της κοινωνίας στο σύνολό της.

Η μεθοδολογία αυτής της μελέτης έχει σχεδιαστεί για να παρέχει μια εις βάθος, ποιοτική αξιολόγηση των υπεύθυνων πρακτικών τυχερών παιχνιδιών των επιλεγμένων στοιχηματικών εταιρειών. Αποτελείται από την ενδεδειγμένη ανάλυση περιεχομένου των διαδικτυακών πλατφόρμων και των σχετικών εφαρμογών (apps) των εταιρειών όσον αφορά των όρων χρήσης και των πολιτικών ασφαλείας τους. Αυτή η προσέγγιση μάς επιτρέπει να συλλάβουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα των μέτρων υπεύθυνων τυχερών παιχνιδιών των εταιρειών, του τρόπου με τον οποίο κοινοποιούν αυτά τα μέτρα στους πελάτες τους και της συμμόρφωσής τους με τις βέλτιστες πρακτικές και κανονισμούς και την ανασκόπηση των όρων χρήσης και των πολιτικών ασφαλείας. Οι όροι χρήσης και οι πολιτικές ασφαλείας κάθε εταιρείας θα εξεταστούν για να προσδιοριστούν οι δεσμεύσεις τους για υπεύθυνο τζόγο.

Μετά τη συλλογή δεδομένων, πραγματοποιήθηκε μια συγκριτική ανάλυση των υπεύθυνων πρακτικών τζόγου στις δέκα εταιρείες. Συνέθηκαν οι παρατηρήσεις μας σε έναν συγκριτικό πίνακα που δείχνει τον τρόπο με τον οποίο κάθε εταιρεία μετράει τα 25 προσδιορισμένα σημεία των μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο. Η διαδικασία αυτή ανέδειξε κοινά σημεία και διαφορές στην εφαρμογή αυτών των μέτρων, παρέχοντας μια ολιστική εικόνα της κατάστασης του υπεύθυνου τζόγου στην ελληνική βιομηχανία στοιχημάτων.

Για την καλύτερη ανάλυση των παραγόντων ανά εταιρία, δημιουργήθηκε ένας πίνακας με τις επιλογές (Συμμόρφωση Ανά Κριτήριο - compliant) και (Μη Συμμόρφωση Ανά Κριτήριο - non-compliant) σε κάθε παράμετρο που ελέγχθηκε.

Επιπλέον, η συζήτησή μας επεκτείνεται για να εξετάσουμε τις επιπτώσεις αυτών των ευρημάτων, αντανακλώντας την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων πρακτικών, τους τομείς βελτίωσης και τις πιθανές βέλτιστες πρακτικές από εταιρίες του εξωτερικού που πρέπει να υιοθετηθούν.

Για να διασφαλίσουμε ότι τα ευρήματά μας είναι όσο το δυνατόν πιο χρήσιμα και σχετικά, στοχεύουμε να τα παρουσιάσουμε με σαφή και απλό τρόπο, προσβάσιμο σε ενδιαφερόμενα μέρη,

από πελάτες και εταιρείες έως υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και ερευνητές με στόχο να συμβάλει σε ένα ασφαλέστερο και πιο υπεύθυνο περιβάλλον τζόγου στην Ελλάδα.

Κριτήρια αξιολόγησής

Τα κριτήρια αξιολόγησής μας είναι ολοκληρωμένα, καλύπτοντας 25 βασικά σημεία των μέτρων υπεύθυνου τζόγου, συμπεριλαμβανομένης της επαλήθευσης ηλικίας, των επιλογών αυτο-αποκλεισμού, των ορίων κατάθεσης και στοιχημάτων, των διαφημιστικών πρακτικών, της υποστήριξης πελατών και άλλων.

Αυτά τα κριτήρια αντιπροσωπεύουν ένα εκτεταμένο φάσμα στρατηγικών και παραγόντων που μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις διάφορες διαστάσεις του προβληματικού τζόγου, από την πρόληψη στην αυτορρύθμιση και, τέλος, στην παρέμβαση.

1. **Επαλήθευση Ηλικίας:** Είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα αξιόπιστο σύστημα επαλήθευσης ηλικίας για να διασφαλίζεται ότι τα άτομα κάτω των 21 ετών δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε τυχερά παιχνίδια, προστατεύοντας τους από πιθανή πρόωρη έκθεση σε τυχερά παιχνίδια και τον εθισμό σε αυτά.
2. **Ατομικός λογαριασμός χρήστη:** Κάθε χρήστης πρέπει να διαθέτει έναν μοναδικό λογαριασμό χρήστη για να διασφαλίζεται ότι το παιχνίδι διεξάγεται δίκαια και ότι τα προσωπικά και χρηματικά στοιχεία των χρηστών προστατεύονται επαρκώς.
3. **Χρήση λογαριασμού παίκτη από τρίτους:** Οι εταιρείες στοιχημάτων πρέπει να έχουν μηχανισμούς που εμποδίζουν την παράνομη χρήση λογαριασμού από τρίτους. Αυτό μπορεί να προστατέψει τους χρήστες από δυσμενείς επιπτώσεις, όπως η κλοπή ταυτότητας ή απώλεια περιουσίας.
4. **Επιλογές Αυτο-Αποκλεισμού:** Οι επιλογές αυτόματου αποκλεισμού επιτρέπουν στους χρήστες να προστατεύσουν τον εαυτό τους από τον εθισμό στον τζόγο, δίνοντας τους την επιλογή να αποκλείσουν τον εαυτό τους από τα τυχερά παιχνίδια για μια προκαθορισμένη περίοδο.
5. **Υποχρεωτικά Όρια Καταθέσεων και Στοιχημάτων:** Τα όρια καταθέσεων και στοιχημάτων μπορούν να προλάβουν την υπερβολική χρήση των τυχερών παιχνιδιών, βοηθώντας τους χρήστες να διαχειρίζονται τα οικονομικά τους και να μην καταδιώκουν τις απώλειες τους.

6. **Όρια Χρόνου:** Οι εταιρείες στοιχημάτων πρέπει να επιτρέπουν στους χρήστες να καθορίζουν όρια στον χρόνο που δαπανούν στα τυχερά παιχνίδια, προλαμβάνοντας έτσι την ανάπτυξη εθιστικών συμπεριφορών.
7. **Όρια Ζημιών:** Οι χρήστες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν ένα ανώτατο όριο ζημίας, ως προστασία για να αποφύγουν την πρόκληση σημαντικής οικονομικής βλάβης που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την προσωπική τους και οικογενειακή τους ζωή.
8. **Αναδύμενα Μηνύματα/Έλεγχοι Πραγματικότητας:** Τακτικές ειδοποιήσεις σχετικά με τον χρόνο και τα χρήματα που δαπανούνται μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να πάρουν ενημερωμένες αποφάσεις για το πόσο πρέπει να παίξουν, σπάζοντας την 'ζώνη' ή την εμμονική-ψυχαναγκαστική κατάσταση που περιγράφουν συχνά οι άνθρωποι με προβλήματα τζόγου.
9. **Εμφανής σύνδεσμος για Υπεύθυνο Παιχνίδι:** Η παροχή ενός ευδιάκριτου και εύκολου συνδέσμου για πληροφορίες σχετικά με το υπεύθυνο τζόγο είναι μια βασική προϋπόθεση για την εκπαίδευση και την υποστήριξη των χρηστών.
10. **Δοκιμασίες Αυτο-Αξιολόγησης:** Οι δοκιμασίες αυτο-αξιολόγησης μπορούν να είναι ένα ισχυρό εργαλείο για τους χρήστες να κατανοήσουν τις συμπεριφορές τους στον τζόγο και να αναγνωρίσουν πιθανά προβλήματα.
11. **Εκπαίδευση παρέμβασης εργαζομένων:** Η εκπαίδευση των εργαζομένων για να μπορούν να αναγνωρίζουν και να παρεμβαίνουν σε περιπτώσεις προβληματικού τζόγου μπορεί να είναι μια αποτελεσματική πρώτη γραμμή άμυνας.
12. **Υπάλληλοι για άμεση παροχή βοήθειας:** Η διάθεση προσωπικού για άμεση εξυπηρέτηση και βοήθεια προς τους παίκτες είναι σημαντική για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που μπορεί να προκύψουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Οι υπάλληλοι πρέπει να είναι καλά εκπαιδευμένοι για να παρέχουν άμεση και αποτελεσματική βοήθεια, είτε αυτό αφορά τεχνικά θέματα, είτε την αναζήτηση βοήθειας για προβλήματα συναφή με τον τζόγο.
13. **Ενημέρωση για το Τυχερό Παιχνίδι και τον εθισμό:** Η παροχή στους χρήστες πλήρων πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους του τζόγου και τον ενδεχόμενο εθισμό είναι ουσιαστική για την πρόληψη.
14. **Συνεργασία με Πάροχους Θεραπείας:** Η συνεργασία με εξωτερικούς παρόχους θεραπείας μπορεί να εξασφαλίσει την άμεση παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και ανάκαμψης για χρήστες που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον τζόγο.

15. **Διαφημίσεις και Προώθηση:** Οι διαφημίσεις και οι εκστρατείες προώθησης πρέπει να διεξάγονται με υπευθυνότητα, χωρίς να εκθέτουν τους χρήστες σε παραπλανητικές πρακτικές ή να τους ενθαρρύνουν σε ανεύθυνη συμπεριφορά. Η ισορροπία μεταξύ ενημέρωσης και διαφήμισης πρέπει να διατηρείται πάντα, για να διασφαλίζεται η προστασία των παικτών.
16. **Διαφανείς Όροι και Προϋποθέσεις:** Οι όροι και οι προϋποθέσεις των τυχερών παιχνιδιών πρέπει να είναι απολύτως διαφανείς, σαφείς και κατανοητοί για όλους τους χρήστες, αποφεύγοντας την παραπληροφόρηση ή την παραπλάνηση. Η κατανόηση των όρων είναι ουσιώδης για την υπεύθυνη συμπεριφορά των παικτών και τη διασφάλιση των συμφερόντων τους.
17. **Προστασία των ανηλίκων:** Η προστασία των ανηλίκων από τα τυχερά παιχνίδια είναι πρωταρχικής σημασίας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχουν αυστηρά μέτρα ελέγχου της ηλικίας και διαδικασίες για να αποτρέπουν την πρόσβαση ανηλίκων σε τυχερά παιχνίδια.
18. **Ανάλυση Δεδομένων για το Προφίλ του Παίκτη:** Οι εταιρείες πρέπει να χρησιμοποιούν προηγμένες τεχνικές ανάλυσης δεδομένων για να αναλύουν τη συμπεριφορά των παικτών, να αναγνωρίζουν πρόωρα τα πρότυπα συμπεριφοράς που μπορεί να οδηγήσουν σε εθισμό και να παρέχουν εγκαίρως την κατάλληλη βοήθεια και υποστήριξη.
19. **Προσφορές μπόνους μετά την εγγραφή:** Η πρακτική των προσφορών μπόνους μετά την εγγραφή μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη και ανεύθυνη συμμετοχή στα τυχερά παιχνίδια. Οι εταιρείες πρέπει να αποφεύγουν τέτοιες προσφορές για να διασφαλίσουν την υπευθυνότητα των χρηστών.
20. **Προγράμματα Αποκλεισμού από τρίτους:** Η δυνατότητα για τρίτους, όπως οικογενειακά μέλη ή φίλοι, να αιτούνται τον αποκλεισμό ενός χρήστη που αντιμετωπίζει προβλήματα με τον τζόγο, μπορεί να αποτελέσει μια πρόσθετη στρατηγική για την προστασία των παικτών.
21. **Γραμμές Βοήθειας και Υπηρεσίες Συμβουλευτικής:** Η παροχή γραμμών βοήθειας και υπηρεσιών συμβουλευτικής είναι ζωτικής σημασίας για την προσφορά υποστήριξης σε όσους αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον τζόγο. Οι εταιρείες πρέπει να διασφαλίζουν ότι αυτές οι υπηρεσίες είναι εύκολα προσβάσιμες και αποτελεσματικές.

22. **Διαφανής εμφάνιση πιθανοτήτων:** Η διαφάνεια σχετικά με τις πιθανότητες των τυχερών παιχνιδιών είναι απαραίτητη για την ενημέρωση των παικτών και την προαγωγή της υπεύθυνης συμμετοχής.
23. **Δανεισμός χρημάτων (Credit):** Ο δανεισμός χρημάτων για τον τζόγο μπορεί να επιδεινώσει τα προβλήματα συμπεριφοράς του τζόγου και πρέπει να αποφεύγεται. Η υπερβολική χρέωση μπορεί να οδηγήσει σε χρέη και άλλα σοβαρά οικονομικά προβλήματα.
24. **Εύκολη πρόσβαση στο ιστορικό τζόγου:** Η εύκολη πρόσβαση των χρηστών στο δικό τους ιστορικό τζόγου μπορεί να τους βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα την συμπεριφορά τους και να λάβουν ενημερωμένες αποφάσεις για τον τζόγο.
25. **Συμμόρφωση με την κοινωνική ευθύνη:** Οι εταιρείες που λειτουργούν στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών πρέπει να ενσωματώσουν την κοινωνική ευθύνη στην επιχειρηματική τους στρατηγική, προσφέροντας υπεύθυνες υπηρεσίες και συμμορφώνοντας με τους νόμους και τις κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν τον τομέα.

Περιορισμοί και ηθικά ζητήματα

Η μελέτη θα υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας μεροληψίας στην επιλογή εταιρειών και στην ερμηνεία των δεδομένων. Θα ληφθούν επίσης υπόψη ηθικοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης σεβασμού του απορρήτου των εταιρειών και διασφάλισης ότι τα δεδομένα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τους σκοπούς αυτής της έρευνας. Ενώ η μεθοδολογία έχει σχεδιαστεί για να είναι ολοκληρωμένη, ορισμένοι περιορισμοί είναι αναπόφευκτοι. Για παράδειγμα, η ανάλυση περιορίζεται στα δεδομένα και τις πληροφορίες που είναι προσβάσιμες στο δημόσιο τομέα μέσω των διαδικτυακών πλατφορμών και εγγράφων των εταιρειών. Αυτός ο περιορισμός ενδέχεται να μην καλύπτει ολόκληρο το εύρος της δέσμευσης κάθε εταιρείας στον υπεύθυνο τζόγο, καθώς ενδέχεται να υπάρχουν εσωτερικές πολιτικές ή διαδικασίες που δεν κοινοποιούνται δημόσια.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, είμαστε βέβαιοι ότι η μελέτη μας θα προσφέρει πολύτιμες γνώσεις στο πεδίο. Η συγκριτική προοπτική που υιοθετούμε μας επιτρέπει να προσφέρουμε γνώσεις όχι μόνο για τις πρακτικές μεμονωμένων εταιρειών, αλλά και για το συνολικό τοπίο του υπεύθυνου τζόγου στην ελληνική αγορά στοιχημάτων.

Τέλος, είναι απαραίτητο να υπογραμμίσουμε ότι ο υπεύθυνος τζόγος δεν είναι απλώς ένα ζήτημα τεχνικής ρύθμισης ή περιορισμού, αλλά απαιτεί μια συνεπή και ολοκληρωμένη προσέγγιση, που επικεντρώνεται στην εκπαίδευση, την πρόληψη, την πρόωμη ανίχνευση και την παροχή υποστήριξης για τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να εγγυηθούμε μια ασφαλή και υγιή περιβάλλον για τον τζόγο, που προσφέρει διασκέδαση και διασφαλίζει την προστασία των χρηστών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Επισκόπηση πρακτικών υπεύθυνου τζόγου σε ελληνικές εταιρείες τυχερών παιχνιδιών

A/A	Κριτήριο	Pamestoixima.gr	Bet365	Stoiximan	Sportingbet	Vistabet	Bwin	Netbet	Betshop	Winmasters	Novibet
1	Επαλήθευση Ηλικίας	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	Ατομικός λογαριασμός χρήστη	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	Χρήση ταυτότητας παίκτη από τρίτους	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
4	Επιλογές Αυτο-Αποκλεισμού	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5	Υποχρεωτικά Όρια Καταθέσεων και Στοιχημάτων	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6	Όρια Χρόνου	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7	Όρια Ζημιών	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8	Αναδυόμενα Μηνύματα/Έλεγχοι Πραγματικότητας	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓
9	Εμφανής σύνδεσμος για Υπεύθυνο Παιχνίδι	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10	Δοκιμασίες Αυτο-Αξιολόγησης	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11	Εκπαίδευση παρέμβασης εργαζομένων	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
12	Υπάλληλοι για άμεση παροχή βοήθειας	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13	Ενημέρωση για το Τυχερό Παιχνίδι και τον εθισμό	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14	Συνεργασία με Πάροχους Θεραπείας	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15	Διαφήμισεις και Προώθηση	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16	Διαφανείς Όροι και Προϋποθέσεις	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17	Προστασία των ανηλίκων	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18	Ανάλυση Δεδομένων για το Προφίλ του Παίκτη	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
19	Προσφορές μπόνους μετά την εγγραφή	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
21	Προγράμματα Αποκλεισμού από τρίτους	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
22	Γραμμές Βοήθειας και Υπηρεσίες Συμβουλευτικής	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
23	Διαφανής εμφάνιση πιθανοτήτων	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
24	Δανεισμός χρημάτων (Credit)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
25	Εύκολη πρόσβαση στο ιστορικό τζόγου	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
26	Συμμόρφωση με την κοινωνική ευθύνη	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Πίνακας συμμόρφωσης ανά κριτήριο για κάθε στοιχηματική εταιρία

Εξετάζοντας τον πίνακα που παρουσιάζεται, γίνεται εμφανές ότι η βιομηχανία του online τζόγου στην Ελλάδα εμφανίζει υψηλό βαθμό συμμόρφωσης με τις πρακτικές υπεύθυνου τζόγου, αν και το μέτρο της δέσμευσης διαφέρει μεταξύ των εταιρειών.

Συμμόρφωση Ανά Κριτήριο

Η ανάλυση δεδομένων αποκαλύπτει υψηλό επίπεδο συμμόρφωσης μεταξύ των επιλεγμένων ελληνικών εταιρειών τυχερών παιχνιδιών με τα 25 κριτήρια για τον υπεύθυνο τζόγο. Όλες οι εταιρείες έδειξαν συμμόρφωση με 23 από τα 25 κριτήρια. Αυτά τα κριτήρια περιλαμβάνουν επαλήθευση ηλικίας, ατομικούς λογαριασμούς χρηστών, επιλογές αυτοαποκλεισμού, υποχρεωτικά όρια κατάθεσης και στοιχημάτων, χρονικά όρια, όρια απώλειας, ελέγχους πραγματικότητας, ορατούς συνδέσμους για υπεύθυνο τζόγο, τεστ αυτοαξιολόγησης, εκπαίδευση παρέμβασης εργαζομένων, προσωπικό άμεσης βοήθειας, πληροφορίες σχετικά με τον τζόγο και τον εθισμό, τη συνεργασία με παρόχους θεραπείας, τη διαφήμιση και την προώθηση, τους

διαφανείς όρους και προϋποθέσεις, την προστασία ανηλίκων, την ανάλυση δεδομένων προφίλ παίκτη, τις προσφορές μπόνους μετά την εγγραφή, τα προγράμματα αποκλεισμού τρίτων, τις γραμμές βοήθειας και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες, τη διαφανή εμφάνιση αποδόσεων, εύκολη πρόσβαση στην ιστορία του τζόγου,

Αυτή η ανάλυση ευθυγραμμίζεται με τα ευρήματα μιας μελέτης των Hing et al. (2015), η οποία διαπίστωσε ότι οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών έχουν συχνά ολοκληρωμένες πολιτικές για τον υπεύθυνο τζόγο, αλλά ενδέχεται να μην εφαρμόζουν πλήρως όλα τα μέτρα που περιγράφονται σε αυτές τις πολιτικές. Ομοίως, μια μελέτη των Gainsbury et al. (2013) διαπίστωσε ότι ενώ πολλοί ιστότοποι τυχερών παιχνιδιών στο διαδίκτυο προσφέρουν εργαλεία υπεύθυνου τζόγου, η χρήση αυτών των εργαλείων από τους παίκτες είναι σχετικά χαμηλή. Αυτό υποδηλώνει ότι, ενώ η παρουσία μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο είναι σημαντική, η διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής και χρήσης τους είναι επίσης ζωτικής σημασίας.

Αυτά τα αποτελέσματα υποδηλώνουν μια γενική δέσμευση για την ηθική του υπεύθυνου τζόγου στην Ελλάδα, καθώς όλες οι εταιρείες έχουν λάβει σημαντικά μέτρα για να διασφαλίσουν την ασφάλεια και την ευημερία των χρηστών τους. Η πλήρης συμμόρφωσή τους με αυτά τα κριτήρια είναι μια απόδειξη της αποτελεσματικότητας των ρυθμιστικών μέτρων και της αφοσίωσης των εταιρειών στη διασφάλιση ενός ασφαλούς και ηθικού περιβάλλοντος τζόγου.

Μη Συμμόρφωση και Μερική Συμμόρφωση

Καμία από τις εταιρείες δεν έδειξε συμμόρφωση με το κριτήριο της χρήσης της ταυτότητας ενός παίκτη από τρίτους. Ομοίως, καμία από τις εταιρείες δεν επιτρέπει τον δανεισμό χρημάτων (Πίστωση). Φυσικά είναι δύσκολο να επαληθευτεί κατά πόσον ο χρήστης που έχει συνδεθεί δεν είναι ο ίδιος που δηλώνεται και θα μπορούσε να χρησιμοποιεί την ταυτότητά του οποιοσδήποτε έχει πρόσβαση στον υπολογιστή ή την φορητή συσκευή του εγγεγραμμένου χρήστη.

Όσον αφορά τη μερική συμμόρφωση, τρεις εταιρείες (Sportingbet, Vistabet και Betshop) αποτυγχάνουν να εφαρμόσουν μηνύματα pop-up ή reality checks, ένα σημαντικό εργαλείο για τη διατήρηση της επίγνωσης των παικτών για τις συνήθειες τους στον τζόγο. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή η λειτουργία μπορεί να είναι ουσιαστική στην προώθηση του υπεύθυνου τζόγου, καθώς βοηθά τους χρήστες να διατηρούν ένα αίσθημα πραγματικότητας και ελέγχου των δραστηριοτήτων τους στον τζόγο.

Πρόσθετες Παρατηρήσεις

Μια πιο λεπτομερής έρευνα στα δεδομένα αποκαλύπτει ότι έξι από τις δέκα εταιρείες έχουν ενημερώσει τη σελίδα τους για τον υπεύθυνο τζόγο τον Αύγουστο του 2021. Αυτό θα μπορούσε να υποδηλώνει μια συλλογική απάντηση σε ενημερωμένα ρυθμιστικά μέτρα ή την υιοθέτηση νέων στρατηγικών σχετικά με τον υπεύθυνο τζόγο. Η ταυτόχρονη ενημέρωση σε πολλαπλές εταιρείες θα μπορούσε να υποδηλώνει ότι ο κλάδος είναι δυναμικός και προσαρμοστικός σε αλλαγές στις ρυθμιστικές νόρμες ή στα πρότυπα της βιομηχανίας. Επιπλέον, αρκετές από τις εταιρείες που μελετήθηκαν έχουν συνεργαστεί με τον 'Gordon Moody', έναν παγκόσμιο πάροχο υπηρεσιών που προσφέρει δωρεάν πρακτικές συμβουλές και συναισθηματική υποστήριξη σε αυτούς που επηρεάζονται από τον τζόγο. Αυτό δείχνει μια πρόσθετη στρώση υποστήριξης που πηγαίνει πέρα από τη ρυθμιστική συμμόρφωση, δείχνοντας μια προληπτική προσέγγιση στην καταπολέμηση της εθιστικότητας στον τζόγο και διασφαλίζοντας την ψυχολογική ευημερία των χρηστών τους.

- Η Sportingbet φαίνεται να επενδύει σημαντικά στην κατανόηση και καταπολέμηση του προβληματικού τζόγου, με ένα εκτεταμένο έργο που συμμετέχει η "Cambridge Health Alliance", ένα νοσοκομείο διδασκαλίας του Harvard University. Η εταιρεία έχει αυξήσει τις συνεισφορές της στην έρευνα, την εκπαίδευση και τη θεραπεία των προβλημάτων τζόγου από 0,1% των ευρώ εσόδων σε 1%. Pamestoixima Αυτή η εταιρεία περιορίζει την πρόσβαση στον ιστότοπό της αποκλειστικά σε άτομα εντός της ελληνικής επικράτειας.
- Η Stoiximan φαίνεται να ανταμείβει τους χρήστες της βάσει γενικής δραστηριότητας αντί της διάρκειας εγγραφής, κάνοντας τις ημερήσιες προσφορές της διαθέσιμες σε όλους. Η εταιρεία συνδέεται επίσης με το Διεθνές Σωματείο Ακεραιότητας Στοιχημάτων, προτείνοντας μια έμφαση στο δίκαιο παιχνίδι.
- Η Bet365 και η Novibet απαιτούν από τους χρήστες να θέσουν ημερήσια, εβδομαδιαία ή μηνιαία όρια σε καταθέσεις, χρόνο παιχνιδιού, απώλεια, χρόνο ειδοποίησης και χρόνο αυτόματης αποσύνδεσης κατά την εγγραφή πληκτρολογώντας η ίδιοι το ποσό και όχι προ συμπληρωμένα, επιτρέποντας στους πελάτες να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τη δραστηριότητα στοιχηματισμού τους. Υπάρχει επίσης μια επιλογή για την καθιέρωση ενός προϋπολογισμού βάσει του εισοδήματος.
- Η Netbet προσφέρει μια λειτουργία 'Reality Check', η οποία όμως είναι αρχικά ανενεργή και πρέπει να ενεργοποιηθεί από τον χρήστη.

- Η Vistabet προσφέρει στους παίκτες τη δυνατότητα να επιλέξουν αν θέλουν να λαμβάνουν ενημερωτικά μηνύματα ή όχι, και να επιλέξουν ποιες πληροφορίες θα λαμβάνουν. Αυτό δείχνει μια προσέγγιση βασισμένη στην προσωπική επιλογή και τον έλεγχο από την πλευρά του χρήστη.
- Η Betshop προσφέρει επιλογή αυτοαποκλεισμού, αλλά η διάρκεια του αυτοαποκλεισμού δεν μπορεί να επεκταθεί από τον χρήστη μετά την αρχική οριοθέτηση. Επιπλέον, τα μηνύματα ενημέρωσης είναι σε καθεστώς "ενεργά από προεπιλογή" και πρέπει να απενεργοποιηθούν από τον χρήστη.

Αναζήτηση Προτύπων και Τάσεων

Η ανάλυση αποκαλύπτει μια γενική τάση υψηλής συμμόρφωσης στην βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα όπως ήταν αναμενόμενο. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να ρίξουμε μια πιο βαθιά ματιά στα δεδομένα για να αναγνωρίσουμε πρότυπα και να κατανοήσουμε τη δυναμική του υπεύθυνου τζόγου στην περιοχή αυτή.

Συσχέτιση μεταξύ Μεγέθους Εταιρείας και Συμμόρφωσης

Παρόλο που τα παρεχόμενα δεδομένα δεν περιλαμβάνουν συγκεκριμένες πληροφορίες για το μέγεθος της εταιρείας, δεν υπάρχει άμεσα διακριτή συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους των εταιρειών (όπως αυτό μπορεί να εννοηθεί από την προβολή τους στην αγορά) και της επίδοσής τους στα κριτήρια. Οι μεγάλοι παίκτες όπως η Bet365, η Stoiximan και η Bwin εμφανίζουν παρόμοιο επίπεδο συμμόρφωσης με άλλες εταιρείες όπως η Winmasters και η Novibet. Αυτή η ομοιομορφία σε όλο το φάσμα υποδηλώνει ότι τα πρότυπα και οι κανονισμοί της βιομηχανίας έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικοί στο να εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες και να εξασφαλίζουν ότι όλες οι εταιρείες, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, συμμορφώνονται με τις αρχές του υπεύθυνου τζόγου.

Επίσης, το μισό των εταιρειών έχουν συνεργαστεί με τον 'Gordon Moody', δείχνοντας μια τάση προς την αναζήτηση εξωτερικής ειδικής υποστήριξης για να ενισχύσουν τις στρατηγικές τους για υπεύθυνο τζόγο. Το γεγονός ότι έξι από τις δέκα εταιρείες ενημέρωσαν τη σελίδα τους για τον υπεύθυνο τζόγο ταυτόχρονα τον Αύγουστο του 2021, μπορεί να υπονοεί μια αντίδραση σε αλλαγές στους κανονισμούς ή τα πρότυπα της βιομηχανίας, ή ίσως μια συντονισμένη προσπάθεια για να παραμείνουν στην πρώτη γραμμή των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου.

Η ανάλυση δεδομένων αποκαλύπτει ότι όλες οι επιλεγμένες εταιρείες τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα συμμορφώνονται με τα 25 κριτήρια υπεύθυνου τζόγου. Αυτό το υψηλό επίπεδο συμμόρφωσης είναι αποτέλεσμα των αυστηρών κανονισμών που έχουν τεθεί σε ισχύ για τη διασφάλιση υπεύθυνων πρακτικών τζόγου. Ωστόσο, παρά το υψηλό αυτό επίπεδο συμμόρφωσης, η επικράτηση των τυχερών παιχνιδιών και τα σχετικά κοινωνικά ζητήματα εξακολουθούν να αποτελούν σημαντική ανησυχία.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ/ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Σύγκριση ευρημάτων με προηγούμενες έρευνες

Στην Ελλάδα, η υψηλή επικράτηση του τζόγου και τα κοινωνικά ζητήματα που προκαλεί, μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες. Ένας από αυτούς τους παράγοντες είναι η ευρεία διαθεσιμότητα και προσβασιμότητα του τζόγου, τόσο στο διαδίκτυο όσο δια ζώσης. Ο πολλαπλασιασμός του διαδικτυακού τζόγου έχει καταστήσει ευκολότερο για τα άτομα να συμμετέχουν σε δραστηριότητες τζόγου, συχνά χωρίς τους φυσικούς και κοινωνικούς περιορισμούς που συνήθως περιορίζουν τέτοιες συμπεριφορές (Indi & Shiroor, 2022).

Επιπλέον, η υψηλή συμμόρφωση με τα κριτήρια υπεύθυνου τζόγου δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε αποτελεσματική πρόληψη των ζημιών που σχετίζονται με τον τζόγο. Για παράδειγμα, μια μελέτη των Black et al. (2021) διαπίστωσε ότι οι περιορισμοί στον μη διαδικτυακό στοιχηματισμό κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19 είχαν μέτριο αντίκτυπο στην ενασχόληση με τον τζόγο και δεν είχαν αντίκτυπο στα προβλήματα τζόγου έως και πέντε μήνες παρακολούθησης. Αυτό υποδηλώνει ότι η απλή παρουσία μέτρων υπεύθυνου τζόγου μπορεί να μην είναι επαρκής για να περιορίσει τις προβληματικές συμπεριφορές τζόγου και τις σχετικές βλάβες.

Επιπλέον, ο κοινωνικός αντίκτυπος του τζόγου δεν μπορεί να αγνοηθεί. Ο τζόγος μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές οικονομικές δυσκολίες, προβλήματα σχέσεων και ζητήματα ψυχικής υγείας, μεταξύ άλλων προβλημάτων. Αυτά τα ζητήματα μπορεί να επιδεινωθούν σε κοινωνίες όπου ο τζόγος είναι διαδεδομένος και εύκολα προσβάσιμος. Στην πραγματικότητα, μια μελέτη από τους Penfold & Ogden (2023) διαπίστωσε ότι η κοινωνική υποστήριξη και η αίσθηση του ανήκειν παίζουν κρίσιμο ρόλο στην ανάκαμψη από τον προβληματικό τζόγο. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία όχι μόνο της εφαρμογής μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο, αλλά και της παροχής επαρκούς υποστήριξης σε άτομα που παλεύουν με ζητήματα που σχετίζονται με τον τζόγο.

Η υψηλή συμμόρφωση των ελληνικών εταιρειών τυχερών παιγνίων με τα μέτρα υπεύθυνου τζόγου μπορεί να αποδοθεί στους αυστηρούς κανονισμούς που ισχύουν. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων για την πρόληψη της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο είναι αμφίβολη. Μια μελέτη από τους Gainsbury et al. (2015) διαπίστωσε ότι ενώ τα μέτρα υπεύθυνου τζόγου μπορούν να βοηθήσουν ορισμένους παίκτες να διαχειριστούν τη συμπεριφορά τους, είναι λιγότερο αποτελεσματικά για εκείνους που κινδυνεύουν περισσότερο, όπως οι προβληματικοί τζογαδόροι.

Αυτό υποδηλώνει ότι, ενώ αυτά τα μέτρα είναι απαραίτητα, δεν επαρκούν για την πρόληψη της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο.

Η υψηλή επικράτηση του τζόγου στην Ελλάδα παρά την εφαρμογή μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο μπορεί να αποδοθεί σε αρκετούς παράγοντες. Ένας παράγοντας είναι η προσβασιμότητα και η διαθεσιμότητα ευκαιριών τζόγου. Με την έλευση του διαδικτυακού τζόγου, ο τζόγος έγινε πιο προσιτός από ποτέ. Αυτό έχει βρεθεί ότι αυξάνει την επικράτηση του τζόγου και του προβληματικού τζόγου (Gainsbury et al, 2015)

Ένας άλλος παράγοντας είναι η αποτελεσματικότητα των ίδιων των μέτρων. Ενώ αυτά τα μέτρα έχουν σχεδιαστεί για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου, η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από το πόσο καλά εφαρμόζονται και επιβάλλονται. Για παράδειγμα, τα μέτρα επαλήθευσης ηλικίας μπορούν εύκολα να παρακαμφθούν στο διαδίκτυο και τα μέτρα αυτοαποκλεισμού βασίζονται στον αυτοέλεγχο του ατόμου (Griffiths & Auer 2013).

Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα των μέτρων υπεύθυνου τζόγου μπορεί να υπονομευτεί από επιθετικές στρατηγικές μάρκετινγκ και προώθησης που χρησιμοποιούνται από εταιρείες τυχερών παιχνιδιών. Μια μελέτη από τον Binde (2014) διαπίστωσε ότι η διαφήμιση τυχερών παιχνιδιών μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη συμπεριφορά τζόγου, ιδιαίτερα μεταξύ των προβληματικών τζογαδόρων.

Η υψηλή επικράτηση των τυχερών παιχνιδιών και τα συναφή προβλήματα παρά την εφαρμογή μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο υπογραμμίζει την ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση για την πρόληψη των βλαβών που σχετίζονται με τον τζόγο. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει αυστηρότερους κανονισμούς για τη διαφήμιση τυχερών παιχνιδιών, πιο αποτελεσματική επιβολή μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο και παροχή υπηρεσιών υποστήριξης για όσους επηρεάζονται από τον προβληματικό τζόγο (Calado & Griffiths, 2016).

Συμπερασματικά, ενώ η υψηλή συμμόρφωση των ελληνικών εταιρειών τυχερών παιχνιδιών με τα μέτρα για τον υπεύθυνο τζόγο είναι αξιέπαινη, είναι σαφές ότι αυτά τα μέτρα από μόνα τους δεν επαρκούν για την πρόληψη των ζημιών που σχετίζονται με τα τυχερά παιχνίδια. Απαιτείται μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων παραγόντων που συμβάλλουν στην επικράτηση του τζόγου και των συναφών προβλημάτων στην Ελλάδα. Αυτό περιλαμβάνει την εφαρμογή αποτελεσματικότερων στρατηγικών μείωσης της βλάβης, την παροχή καλύτερης υποστήριξης σε άτομα που παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο και τη διεξαγωγή

περαιτέρω έρευνας για την κατανόηση της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ ατομικών, κοινωνικών και δομικών παραγόντων που συμβάλλουν σε προβληματικές συμπεριφορές τζόγου. Συγκρίνοντας τα τρέχοντα ευρήματα με προηγούμενες μελέτες, είναι προφανές ότι η εστίαση στην προσωπική ευθύνη στην συζήτηση για τα τυχερά παιχνίδια έχει σημαντικές επιπτώσεις σε άτομα που παρουσιάζουν συμπεριφορές προβληματικού τζόγου (Miller , 2018). Αυτή η κυρίαρχη άποψη για τον τζόγο έχει επιπτώσεις στο στίγμα και την πολιτική του προβληματικού τζόγου.

Όσον αφορά το μέγεθος του πονταρίσματος, μια μελέτη των James et al. (2014) διαπίστωσε ότι ο τζόγος σε υψηλότερα πονταρίσματα βλάπτει την ποιότητα της λήψης αποφάσεων, κάτι που με τη σειρά του μπορεί να μειώσει τον αυτοέλεγχο κατά τον τζόγο. Αυτό υποδηλώνει έναν νέο παράγοντα κινδύνου που σχετίζεται με το ποντάρισμα για βλάβη που σχετίζεται με τον τζόγο, εκτός από το ποσοστό απώλειας.

Συνολικά, οι επιπτώσεις του υπεύθυνου τζόγου και η σύγκριση με προηγούμενες μελέτες υπογραμμίζουν τη σημασία των πολιτικών και πρακτικών υπεύθυνου τζόγου για τον μετριασμό των βλαβών που σχετίζονται με τον τζόγο. Ωστόσο, απαιτείται περισσότερη εμπειρική έρευνα για την περαιτέρω κατανόηση της αποτελεσματικότητας αυτών των πολιτικών και πρακτικών.

Πρακτικές υπεύθυνου στοιχηματισμού σε άλλες χώρες

Μια νέα πανευρωπαϊκή μελέτη από την European Gaming and Betting Association (<https://www.egba.eu/uploads/2022/05/Monitoring-Gambling-Prevalence-Study-01May2022.pdf>) βρήκε σημαντικές διαφορές στον τρόπο με τον οποίο οι ευρωπαϊκές χώρες παρακολουθούν και αναφέρουν τον προβληματικό τζόγο με 12 χώρες να πραγματοποιούν τακτικές εθνικές έρευνες σχετικά με την επικράτηση του προβληματικού τζόγου.

Η μελέτη διαπίστωσε ότι μόνο 12 χώρες έχουν τακτικές εθνικές έρευνες σχετικά με την επικράτηση των προβλημάτων τζόγου και υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα εργαλεία μέτρησης και τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται σε αυτές τις έρευνες. Η μελέτη διαπίστωσε ότι τα επίπεδα προβληματικού τζόγου στις ευρωπαϊκές χώρες κυμαίνονται από 0,3% έως 6,4% του ενήλικου πληθυσμού, αλλά οι σημαντικές διαφορές στις μεθόδους εθνικών ερευνών, τα εργαλεία ελέγχου, τους χρόνους έρευνας και τις ηλικιακές ομάδες-στόχους, καθιστούν δύσκολη κάθε ουσιαστική σύγκριση μεταξύ χωρών.

Η πανευρωπαϊκή μελέτη εξέτασε τα πλαίσια παρακολούθησης και αναφοράς 20 ευρωπαϊκών χωρών, που καλύπτουν την περίοδο 2015-2020, και αξιολόγησε τις εθνικές προσεγγίσεις στις

μεθόδους μέτρησης και αναφοράς προβλημάτων τζόγου, συμπεριλαμβανομένων σχετικών ερευνητικών μελετών και εργαλείων ελέγχου που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του προβλήματος τζόγου και συνέταξε τα αναφερόμενα επίπεδα προβληματικού τζόγου. Η μελέτη, η οποία εξέτασε επίσης τα επίπεδα δέσμευσης στον τζόγο, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μια πιο κοινή προσέγγιση για την παρακολούθηση και την αναφορά προβληματικού τζόγου θα βοηθούσε στη βελτίωση της κατανόησης του προβληματικού τζόγου και της επικράτησης του στην Ευρώπη. Η μελέτη ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση Τυχερών Παιχνιδιών και Στοιχημάτων (EGBA) ως μέρος της δέσμευσης της EGBA να συμβάλει σε μεγαλύτερη έρευνα και κατανόηση σχετικά με τις διαδικτυακές συμπεριφορές τυχερών παιχνιδιών στην Ευρώπη. Από αυτή την άποψη, η EGBA ελπίζει ότι η μελέτη και τα ευρήματά της θα συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση του προβληματικού τζόγου και θα στηρίξουν έναν ανοιχτό και χωρίς αποκλεισμούς διάλογο με άλλους ενδιαφερόμενους σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές, θα ενισχύσουν την κοινή κατανόηση του προβληματικού τζόγου και της επικράτησης του και θα στηρίξουν αποτελεσματικά και αποδεικτικά στοιχεία. -βασισμένες προσεγγίσεις για τη μείωση της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο.

Βασικά ευρήματα της μελέτης

- ✓ 12 χώρες έχουν τακτικές, συστηματικές, εθνικές έρευνες σχετικά με τη συμμετοχή στον τζόγο και τα προβλήματα επικράτησης του τζόγου. Οι πιο συχνές έρευνες πραγματοποιούνται ανά τρίμηνο και το μεγαλύτερο διάστημα είναι 5 έτη.
- ✓ Οι εθνικές έρευνες διενεργούνται χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους. Έρευνες επικράτησης τζόγου ή έρευνες τζόγου βάσει πληθυσμού χρησιμοποιούνται σε 7 χώρες, ενώ οι Έρευνες Υγείας είναι το προτιμώμενο όχημα σε 3 χώρες.
- ✓ Το εύρος ηλικιών των ερωτηθέντων ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Η ελάχιστη ηλικία συμμετοχής στις έρευνες «ενηλίκων» κυμαίνεται από 15 έως 18 ετών. Η μέγιστη ηλικία για ένταξη σε μια έρευνα κυμαίνεται από 64 έως 75 ετών και ορισμένες χώρες δεν έχουν ανώτατο όριο ηλικίας.
- ✓ 3 χώρες εκτιμούν τα επίπεδα επικράτησης του προβληματικού τζόγου μέσω αναφοράς στον αριθμό των αυτο-αποκλεισμένων παικτών.
- ✓ Τα επίπεδα προβληματικού τζόγου εκτιμώνται από τις έρευνες χρησιμοποιώντας μια ποικιλία εργαλείων ελέγχου. 4 χώρες χρησιμοποιούν περισσότερα από ένα εργαλεία

προσυμπτωματικού ελέγχου με αναφορά στην ίδια έρευνα. Το πιο κοινό εργαλείο ελέγχου είναι το PGSI και έχει υιοθετηθεί σε 9 χώρες.

- ✓ Ο προβληματικός τζόγος ορίζεται συνήθως με αναφορά είτε στα κριτήρια IDC-10 είτε στο DSM ή και στα δύο.
- ✓ Η δέσμευση τζόγου κυμαίνεται από 32,9% έως 80% του πληθυσμού στις χώρες που εξετάστηκαν.
- ✓ Τα αναφερόμενα επίπεδα προβληματικού τζόγου κυμαίνονται από 0,3% έως 6,4% στις χώρες που εξετάστηκαν. Οι υπάρχουσες αποκλίσεις στις μεθόδους έρευνας, τα εργαλεία ελέγχου, τους χρόνους έρευνας και τις ηλικιακές ομάδες-στόχους καθιστούν δύσκολη κάθε ουσιαστική σύγκριση μεταξύ των χωρών.

Συγκριτική ανάλυση πρόληψης προβληματικού στοιχηματισμού

Στη Δανία, υπήρχαν δύο προηγούμενες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν το 2005 και το 2016, αλλά από το 2022 η Δανική Αρχή Τυχερών Παιχνιδιών σχεδιάζει να καθιερώσει τακτικές έρευνες επικράτησης που θα πραγματοποιούνται κάθε πέντε χρόνια. Η προσέγγιση στη Γαλλία βρίσκεται επίσης επί του παρόντος σε μεταβατικό στάδιο και, μέχρι το έτος 2020, πραγματοποιούνταν περιοδικές έρευνες από τον δημόσιο φορέα που είναι υπεύθυνος για την έρευνα που σχετίζεται με τον τζόγο, Observatoire de Jeux (ODJ). Ωστόσο, ο οργανισμός αυτός διαλύθηκε και ο ρόλος του έχει μεταφερθεί στο OFDT (το Γαλλικό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας). Ο νέος υπεύθυνος φορέας μπορεί να συνεχίσει με τις υπάρχουσες μεθόδους μετρήσεων ή να επιλέξει να εισαγάγει ένα νέο σύστημα. Η Ελλάδα πραγματοποίησε την πρώτη της ποσοτική μελέτη σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τη συμπεριφορά παικτών και μη παικτών μόλις το 2020. Στην Ισπανία, η εθνική έρευνα EDADES για τον εθισμό στα ναρκωτικά έχει διεξαχθεί εδώ και πολύ καιρό, αλλά ερωτήσεις σχετικά με τον τζόγο προστέθηκαν μόλις το 2019. Προηγουμένως, η δέσμευση τυχερών παιχνιδιών της Ισπανίας μετρήθηκε το 2015 και το 2017 μέσω ειδικών μελετών που ανατέθηκαν από τη Γενική Διεύθυνσή της για τη ρύθμιση του τζόγου. Η Τσεχική Δημοκρατία διενεργεί τρεις χωριστές έρευνες. Δύο από αυτές πραγματοποιούνται ετησίως από το 2012 ως μέρος των ολικών μελετών τους και ένα πραγματοποιείται κάθε τέσσερα χρόνια ως μέρος της μεγάλης κλίμακας έρευνας των νοικοκυριών τους σχετικά με την ουσία και τις εθιστικές συμπεριφορές από το 2008. Ωστόσο, ερωτήσεις σχετικά με τον τζόγο έχουν εισαχθεί

μόνο στο αυτή η έρευνα επίσης το 2012. Η Σουηδία διεξήγαγε την Εθνική Έρευνα Δημόσιας Υγείας ετησίως μέχρι το 2016, όταν το διάστημα άλλαξε σε κάθε δεύτερο χρόνο, αλλά αναλαμβάνει επίσης μια δεύτερη έρευνα, την Swelogs, που εκτελείται με ειδική ανάθεση της κυβέρνησης. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι έρευνες για την υγεία συμπληρώνονται επίσης από τριμηνιαίες τηλεφωνικές συνεντεύξεις που πραγματοποιούνται από την Επιτροπή Τυχερών Παιχνιδιών με ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα πληθυσμού, αλλά χρησιμοποιώντας ένα συντομευμένο εργαλείο ελέγχου PGSI. Μόνο η Φινλανδία φαίνεται να διαθέτει ένα σταθερό σύστημα αναφοράς που έχει καθιερωθεί εδώ και αρκετό καιρό και ένα που συνεχίζει στην αρχική του μορφή μέχρι την τρέχουσα ημερομηνία. Είναι ενδιαφέρον ότι η Κύπρος είναι η μόνη χώρα που καθόρισε την απαίτηση για τη διεξαγωγή μελετών επικράτησης όπως ορίζεται απευθείας από το νομοθέτη στον περί στοιχηματισμού Νόμο του 2019.

Το όχημα μέσω του οποίου διεξάγονται οι έρευνες και ο πληθυσμός-στόχος ποικίλλουν. Συγκεκριμένες έρευνες επικράτησης τυχερών παιχνιδιών ή τυχερών παιχνιδιών με βάση τον πληθυσμό για συμπεριφορές και στάσεις απέναντι στον τζόγο χρησιμοποιούνται στην Αυστρία, την Κύπρο, τη Δανία, τη Φινλανδία, τη Μάλτα, την Ολλανδία και τη Σουηδία. Οι έρευνες υγείας χρησιμοποιούνται στη Γαλλία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Τσεχική Δημοκρατία και η Ισπανία κάνουν ερωτήσεις σχετικά με τον τζόγο στις έρευνες για την υγεία και τον τρόπο ζωής τους. Ο πληθυσμός της έρευνας ποικίλλει επίσης μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών στο πλαίσιο του ποιος θεωρείται «ενήλικος». Η Ελλάδα και η Μάλτα στοχεύουν άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω. στην Τσεχική Δημοκρατία, η ομάδα στόχος είναι οποιοσδήποτε ηλικίας άνω των 15 ετών και στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Έρευνα Υγείας για την Αγγλία στοχεύει όσους είναι άνω των 16 ετών. Στη Φινλανδία, η στοχευόμενη ηλικιακή ομάδα είναι 15 έως 74 ετών. στη Γαλλία 18 έως 75 ετών και στην Ισπανία 15 έως 64 ετών.

Στις υπόλοιπες 8 δικαιοδοσίες (Βέλγιο, Ιταλία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Πορτογαλία, Σλοβακία και Σλοβενία) δεν πραγματοποιούνται συστηματικές έρευνες ή δεν διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν διεξάγονται έρευνες όπως αποδεικνύεται από τις συστηματικές αναθεωρήσεις που συζητήθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, αλλά αυτές μπορεί να πραγματοποιούνται σε ad-hoc βάση και δεν συντονίζονται απαραίτητα ή εξουσιοδοτούνται από τη ρυθμιστική αρχή ή την αρμόδια κυβερνητική υπηρεσία.

Καλές Πρακτικές - πρότυπα υπεύθυνου στοιχηματισμού άλλων χωρών

Με βάση τη συνολική ανασκόπηση των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου παγκοσμίως, είναι προφανές ότι διαφορετικές χώρες έχουν υιοθετήσει μοναδικές αλλά και κοινές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση του ζητήματος. Ακολουθούν μερικές από τις καλύτερες πρακτικές που παρατηρήθηκαν σε διάφορες χώρες:

Ηνωμένο Βασίλειο:

Επιτροπή Τυχερών Παιχνιδιών του ΗΒ (www.gamblingcommission.gov.uk) είναι ένα ισχυρό όργανο που επιβλέπει όλες τις δραστηριότητες τζόγου στην περιοχή. Όλοι οι διαχειριστές πρέπει να προσφέρουν επιλογές αυτοαποκλεισμού και να θέτουν όρια κατάθεσης, και προτρέπονται να συνεργάζονται με οργανώσεις όπως η GamCare για να προσφέρουν βοήθεια στους προβληματικούς τζογαδόρους. Επιπλέον, η UKGC επιβάλλει αυστηρές κατευθυντήριες γραμμές για τη διαφήμιση για να διασφαλίσει ότι τα υλικά προώθησης δεν είναι παραπλανητικά, δεν στοχεύουν ανηλίκους ή ευάλωτα άτομα, και αναφέρουν σαφώς τους κινδύνους που συνεπάγεται ο τζόγος. Το ΗΒ έχει επίσης το GAMSTOP (www.about.gamstop.co.uk), ένα εθνικό σχέδιο αυτοαποκλεισμού που επιτρέπει στους ανθρώπους να περιορίζουν τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες τζόγου.

Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μία από τις πιο αυστηρά ρυθμισμένες βιομηχανίες τυχερών παιχνιδιών παγκοσμίως, που εποπτεύεται από την Επιτροπή Τυχερών Παιχνιδιών του Ηνωμένου Βασιλείου. Η επιτροπή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προστασία των τζογαδόρων από την εμπλοκή σε προβληματικές συνήθειες τζόγου, επιβάλλοντας πολλούς κανονισμούς. Μία από τις κρίσιμες αποφάσεις ήταν η απαγόρευση του τζόγου με πιστωτική κάρτα σε όλες τις πλατφόρμες τυχερών παιχνιδιών τον Απρίλιο του 2020. Αυτό το μέτρο είχε ως σκοπό να εμποδίσει τα άτομα από το να στοιχηματίζουν χρήματα που δεν έχουν, ένα ζήτημα που συχνά επιδεινώνει τα προβλήματα που σχετίζονται με τον τζόγο. Αυτή η πολιτική ήταν αποτελεσματική στην καταπολέμηση του προβληματικού τζόγου, καθώς αφαιρεί έναν από τους δρόμους μέσω των οποίων οι παίκτες μπορούν να συσσωρεύσουν σημαντικά χρέη από τυχερά παιχνίδια. Η επιμονή της Επιτροπής Τυχερών Παιχνιδιών του Ηνωμένου Βασιλείου στη διαφάνεια και την ασφάλεια των παικτών έχει οδηγήσει σε ένα πιο υπεύθυνο περιβάλλον τυχερών παιχνιδιών. Το μοντέλο του Ηνωμένου Βασιλείου, με την αυστηρή ρύθμιση, το περιεκτικό σχέδιο αυτοαποκλεισμού και την έμφαση στα εργαλεία ελέγχου του παίκτη, αξίζει να μιμηθεί.

Η Επιτροπή Τυχερών Παιχνιδιών του Ηνωμένου Βασιλείου (UKGC) έχει εφαρμόσει ένα ισχυρό ρυθμιστικό πλαίσιο που δίνει έμφαση στην προστασία των παικτών και στον υπεύθυνο τζόγο. Η επιτροπή απαιτεί από όλους τους αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης να τηρούν μια σειρά από Προϋποθέσεις Άδειας και Κώδικες Πρακτικής (LCCP), οι οποίοι περιλαμβάνουν μέτρα για αυτο-αποκλεισμό, επαλήθευση ηλικίας και εμφάνιση πληροφοριών υπεύθυνου τζόγου στις πλατφόρμες τους. Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει επίσης ένα σύστημα αυτο-αποκλεισμού πολλών φορέων, το GamStop, το οποίο επιτρέπει στους παίκτες να περιορίζουν τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες τζόγου σε όλους τους συμμετέχοντες φορείς.

1. Προϋποθέσεις άδειας και κώδικες πρακτικής (LCCP)

Το UKGC έχει καθιερώσει ένα σύνολο Προϋποθέσεων Άδειας Χρήσης και Κώδικες Πρακτικής (LCCP) που πρέπει να τηρούν όλες οι αδειοδοτημένες εταιρίες τζόγου. Αυτοί οι όροι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των παικτών, της υπεύθυνης διαφήμισης και της πρόληψης του εγκλήματος που σχετίζεται με τον τζόγο.

Προστασία παίκτη: Το LCCP τονίζει τη σημασία της προστασίας των παικτών, ιδιαίτερα εκείνων που μπορεί να είναι ευάλωτοι σε προβληματικό τζόγο. Αυτό περιλαμβάνει μέτρα όπως ο αυτοαποκλεισμός, τα όρια χρόνου και δαπανών και η παροχή πληροφοριών σχετικά με τον υπεύθυνο τζόγο.

Επαλήθευση ηλικίας: Απαιτείται από τις εταιρίες να έχουν ισχυρές διαδικασίες επαλήθευσης ηλικίας για να αποτρέψουν τον τζόγο ανηλίκων. Αυτό περιλαμβάνει την επαλήθευση της ηλικίας των πελατών πριν μπορέσουν να καταθέσουν χρήματα ή να παίξουν τυχερά παιχνίδια¹.

Υπεύθυνη Διαφήμιση: Το LCCP ορίζει κατευθυντήριες γραμμές για υπεύθυνη διαφήμιση, διασφαλίζοντας ότι το υλικό μάρκετινγκ δεν στοχεύει παιδιά ή ευάλωτα άτομα και ότι φέρει κατάλληλες προειδοποιήσεις σχετικά με τους κινδύνους του τζόγου.

2. GamStop - Σχέδιο Αυτο-αποκλεισμού πολλών χρηστών

Το GamStop είναι ένα εθνικό σύστημα αυτοαποκλεισμού που επιτρέπει στους παίκτες να περιορίζουν τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες τζόγου σε όλους τους συμμετέχοντες φορείς. Παρέχει μια κεντρική πλατφόρμα όπου τα άτομα μπορούν να εγγραφούν για αυτο-αποκλεισμό, καθιστώντας τη διαδικασία πιο αποτελεσματική και αποτελεσματική.

Διάρκεια και Ευελιξία: Το GamStop προσφέρει διαφορετικές διάρκειες για αυτο-αποκλεισμό, επιτρέποντας στα άτομα να επιλέξουν μια περίοδο που ταιριάζει στις ανάγκες τους. Αυτό μπορεί να κυμαίνεται από έξι μήνες έως μόνιμο αποκλεισμό.

Ευκολία πρόσβασης: Το GamStop παρέχει μια εύχρηστη διαδικτυακή πλατφόρμα, η οποία επιτρέπει στα άτομα να εγγραφούν για αυτο-αποκλεισμό χωρίς να χρειάζεται να επικοινωνήσουν με κάθε εταιρία ξεχωριστά.

Συνεργασία με φορείς: Όλες οι αδειοδοτημένες εταιρίες διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών στο Ηνωμένο Βασίλειο υποχρεούνται να συμμετέχουν στο GamStop, διασφαλίζοντας μια συνεπή και ολοκληρωμένη προσέγγιση για τον αυτο-αποκλεισμό.

3. Έρευνα, Εκπαίδευση και Θεραπεία

Το UKGC υποστηρίζει διάφορες πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην έρευνα, την εκπαίδευση και τη θεραπεία του προβληματικού τζόγου. Αυτό περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση οργανισμών όπως η GambleAware (www.begambleaware.org), η οποία παρέχει υπηρεσίες υποστήριξης για άτομα που παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο και διεξάγει έρευνα για την ενημέρωση της πολιτικής και της πρακτικής.

4. Ρυθμιστική εποπτεία και επιβολή

Το UKGC παρακολουθεί ενεργά τη συμμόρφωση με το LCCP και λαμβάνει μέτρα επιβολής κατά των χειριστών που δεν συμμορφώνονται με τους κανονισμούς. Αυτό περιλαμβάνει πρόστιμα, αναθεωρήσεις αδειών και άλλες κυρώσεις, διασφαλίζοντας την αποτελεσματική εφαρμογή των κανονισμών.

Το πλαίσιο υπεύθυνου τζόγου του Ηνωμένου Βασιλείου, με επικεφαλής την Επιτροπή Τυχερών Παιχνιδιών του Ηνωμένου Βασιλείου, αντιπροσωπεύει μια ολοκληρωμένη και ισχυρή προσέγγιση για την προστασία των παικτών και τον υπεύθυνο τζόγο. Μέσω του LCCP, του GamStop και άλλων πρωτοβουλιών, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει δημιουργήσει ένα σύστημα που δίνει έμφαση στην ευημερία των παικτών, στην υπεύθυνη συμπεριφορά των χειριστών και στη δέσμευση για κατανόηση και αντιμετώπιση του προβληματικού τζόγου.

Καναδάς

Η προσέγγιση του Καναδά στον τζόγο είναι πιο αποκεντρωμένη, με τους κανονισμούς να διαφέρουν από επαρχία σε επαρχία. Ωστόσο, όλες οι περιοχές έχουν πρωτοβουλίες υπεύθυνου τζόγου, συχνά σε συνεργασία με μη κερδοσκοπικές οργανώσεις. Ορισμένες επαρχίες απαιτούν από τους παίκτες να εγγραφούν σε ένα πρόγραμμα και να λάβουν μια κάρτα για να παίξουν τυχερά παιχνίδια. Στο Οντάριο, το Συμβούλιο Υπεύθυνου Τζόγου παρέχει υπηρεσίες πρόληψης του προβληματικού τζόγου και διεξάγει εκτεταμένη έρευνα για να ενημερώσει το κοινό και τους νομοθέτες. Το πρόγραμμα GameSense της Βρετανικής Κολομβίας παρέχει πολύτιμους πόρους και υπηρεσίες συμβουλευτικής στους τζογαδόρους για να προωθήσει τον υπεύθυνο παίχτη.

Στον Καναδά, οι προσπάθειες για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου συντονίζονται από την Canadian Partnership for Responsible Gambling (CPRG) (www.responsiblegambling.org), μια συνεργασία μη κυβερνητικών οργανώσεων, παρόχων παιχνιδιών, κέντρων έρευνας και ρυθμιστών που εργάζονται για να βρουν και να προωθήσουν αποτελεσματικούς τρόπους για να μειώσουν τη ζημιά του προβληματικού τζόγου. Ο Καναδάς είναι μοναδικός καθώς οι δέκα επαρχίες και τα τρία εδάφη του ρυθμίζουν ατομικά τον τζόγο, επιτρέποντας μια διάφορες στρατηγικές και πρωτοβουλίες σε όλη τη χώρα. Μια αξιοσημείωτη πρωτοβουλία είναι η χρήση της τεχνολογίας αναγνώρισης προσώπου στα καζίνο της χώρας για την αναγνώριση ατόμων που αποκλείστηκαν, μια μέθοδος που χρησιμοποιείται κυρίως στην επαρχία του Οντάριο (www.igamingontario.ca/en/player/responsible-gambling). Στο διαδικτυακό επίπεδο, όλοι οι αδειούχοι φορείς λειτουργίας είναι υποχρεωμένοι να παρέχουν στους παίκτες πόρους για υπεύθυνο τζόγο, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας να θέσουν όρια στις δαπάνες, να αυτοαποκλειστούν και να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης. Αυτή η πολυεπίπεδη προσέγγιση στη ρύθμιση και την πρόληψη της ζημιάς επιτρέπει τις τοπικές λύσεις ενώ διασφαλίζει ένα βασικό επίπεδο προστασίας για όλους τους τυχερούς παίκτες του Καναδά.

1. Προώθηση της ευαισθητοποίησης για τον υπεύθυνο τζόγο

Το RGC προωθεί ενεργά την ευαισθητοποίηση σχετικά με τον υπεύθυνο τζόγο μέσω διαφόρων εκστρατειών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ενημέρωσης της κοινότητας. Παρέχουν πληροφορίες στους παίκτες σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τον τζόγο και τη σημασία του να παίζουν υπεύθυνα.

2. Προγράμματα Αυτοαποκλεισμού

Στον Καναδά, τα προγράμματα αυτο-αποκλεισμού αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του πλαισίου υπεύθυνου τζόγου. Αυτά τα προγράμματα επιτρέπουν στα άτομα να αποκλείονται οικειοθελώς από δραστηριότητες τζόγου, τόσο στο διαδίκτυο όσο και σε φυσικές τοποθεσίες. Το RGC διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση και υποστήριξη αυτών των προγραμμάτων, διασφαλίζοντας ότι είναι προσβάσιμα και αποτελεσματικά.

3. Υπηρεσίες υποστήριξης για προβληματικούς παίκτες

Το RGC συνεργάζεται με διάφορους οργανισμούς για να παρέχει υπηρεσίες υποστήριξης σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον τζόγο. Αυτό περιλαμβάνει συμβουλευτική, θεραπεία και γραμμές βοήθειας που προσφέρουν βοήθεια σε όσους έχουν ανάγκη.

4. Κλίμακα θετικής αναπαραγωγής (PPS)

Η ανάπτυξη της κλίμακας θετικού παιχνιδιού (PPS) στον Καναδά ήταν μια σημαντική πρόοδος στη μέτρηση των πεποιθήσεων και της συμπεριφοράς για τον υπεύθυνο τζόγο μεταξύ των παικτών. Αυτή η κλίμακα αξιολογεί πτυχές όπως η ειλικρίνεια και ο έλεγχος, η προ-δέσμευση, η προσωπική ευθύνη και ο γνώση στον τζόγο. Βοηθά στην αντικειμενική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών υπεύθυνου τζόγου και στην προσαρμογή τους στις ανάγκες συγκεκριμένων παικτών.

5. Συνεργασία με εταιρίες

Το RGC συνεργάζεται στενά με τους φορείς εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών για να διασφαλίσει ότι συμμορφώνονται με τις υπεύθυνες πρακτικές τζόγου. Αυτό περιλαμβάνει την εφαρμογή συστημάτων έγκαιρης ανίχνευσης, διαφανείς όρους και προϋποθέσεις και την προώθηση υπεύθυνης διαφήμισης.

6. Έρευνα και Ανάπτυξη Πολιτικής

Το RGC συμμετέχει στην έρευνα και την ανάπτυξη πολιτικών που σχετίζονται με τον υπεύθυνο τζόγο. Συμβάλλουν στην κατανόηση της συμπεριφοράς στον τζόγο, στην αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων και στην ανάπτυξη πολιτικών που προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο.

7. Διεθνής Συνεργασία

Το RGC συμμετέχει επίσης σε διεθνή συνεργασία, μοιράζοντας βέλτιστες πρακτικές και γνώσεις με άλλες δικαιοδοσίες. Αυτό βοηθά στη συνεχή βελτίωση και προσαρμογή των πρωτοβουλιών υπεύθυνου τζόγου παγκοσμίως.

Το Responsible Gambling Council στον Καναδά έχει αναπτύξει μια ολοκληρωμένη και πολύπλευρη προσέγγιση για τον υπεύθυνο τζόγο. Μέσω εκστρατειών ευαισθητοποίησης, προγραμμάτων αυτο-αποκλεισμού, υπηρεσιών υποστήριξης, συνεργασίας με φορείς, έρευνας και διεθνούς συνεργασίας, έχουν δημιουργήσει ένα ισχυρό πλαίσιο που προωθεί τον υπεύθυνο τζόγο και παρέχει υποστήριξη σε όσους έχουν ανάγκη.

Η καναδική προσέγγιση στον υπεύθυνο τζόγο λειτουργεί ως πρότυπο για άλλες δικαιοδοσίες, αντικατοπτρίζοντας τη δέσμευση για κατανόηση, πρόληψη και αντιμετώπιση του προβληματικού τζόγου. Δίνει έμφαση σε μια προσέγγιση συνεργασίας και βασισμένη σε στοιχεία, διασφαλίζοντας ότι ο υπεύθυνος τζόγος δεν είναι απλώς ένα σύνθημα αλλά μια απτή πρακτική που προστατεύει και εκπαιδεύει τους παίκτες (www.greatcanadian.com/responsible-gaming).

Αυστραλία:

Η Αυστραλία έχει μια πολύ ανεπτυγμένη προσέγγιση στον υπεύθυνο τζόγο, που διαχειρίζεται από διάφορες οντότητες τόσο σε εθνικό όσο και σε πολιτειακό επίπεδο. Το Australian Gambling Research Centre (AGRC) είναι μια κυβερνητική οντότητα που διεξάγει έρευνα στη συμπεριφορά του τζόγου για να ενημερώσει τη δημόσια πολιτική. Υπάρχουν επίσης προγράμματα αυτο-αποκλεισμού, όπως το "YourPlay", ένα πρόγραμμα προ-δέσμευσης στη Βικτόρια που επιτρέπει στους παίκτες να θέτουν όρια στα χρήματα και τον χρόνο που δαπανούν για τον τζόγο. Επιπλέον, η Αυστραλία εφαρμόζει αυστηρούς κανονισμούς στη διαφήμιση τυχερών παιχνιδιών, διασφαλίζοντας ότι τα διαφημιστικά υλικά δεν παραπλανούν ή εκμεταλλεύονται ευάλωτα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων των ανηλίκων (www.austgamingcouncil.org.au/responsible-gambling/codes-standards/codes-conduct). Η Αυστραλία έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στον τζόγο στον κόσμο και ως αποτέλεσμα έχει εφαρμόσει μερικά ισχυρά μέτρα για την καταπολέμηση του προβληματικού τζόγου. Η προσέγγιση ήταν ένα μείγμα κυβερνητικής νομοθεσίας και αυτορρύθμισης από την βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών.

Η αυστραλιανή κυβέρνηση έχει υποστηρίξει τη χρήση διάφορων στρατηγικών μείωσης της βλάβης, όπως η προώθηση της εκπαίδευσης για τον τζόγο, η ανάπτυξη εθνικών προτύπων για την

παροχή τυχερών παιχνιδιών, η διάθεση χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για την προστασία των πιο ευάλωτων ομάδων και η ενθάρρυνση της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών για την ανάπτυξη προτύπων καλής πρακτικής.

Από την άλλη πλευρά, η βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών έχει εισάγει εθελοντικές πρωτοβουλίες, όπως η δυνατότητα των πελατών να θέσουν προαιρετικά όρια στις δαπάνες τους και η παροχή ενημερωτικών εκστρατειών για τον τζόγο. Επιπλέον, αρκετές πολιτείες και εδάφη της Αυστραλίας έχουν δικά τους προγράμματα αυτοαποκλεισμού (dss.gov.au). Σημαντικό είναι το γεγονός ότι, παρά τις αυξημένες προσπάθειες, η Αυστραλία παραμένει μία από τις χώρες με την υψηλότερη προβληματικότητα στον τζόγο, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για περισσότερη έρευνα, προστασία των πολιτών και πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις στην πρόληψη και τη θεραπεία του προβληματικού τζόγου.

Έχουν επίσης πρωτοπορήσει σε κάποιες καινοτόμες στρατηγικές για την ενθάρρυνση του υπεύθυνου τζόγου. Για παράδειγμα, στη Νότια Αυστραλία, μια πρωτοβουλία σε επίπεδο κρατιδίου έχει καταστήσει υποχρεωτικό για τα κέντρα τυχερών παιχνιδιών να διαθέτουν έναν εκπαιδευμένο Αξιοματικό Σύνδεσης για τον Τζόγο (GLO) κατά τη διάρκεια όλων των ωρών λειτουργίας. Αυτό το μέτρο εξασφαλίζει ότι η επαγγελματική βοήθεια είναι αμέσως διαθέσιμη εάν ένας πελάτης εμφανίζει σημάδια προβληματικού τζόγου (www.aifs.gov.au/research_programs/australian-gambling-research-centre).

Η αυστραλιανή κυβέρνηση έχει εφαρμόσει ένα Εθνικό Πλαίσιο για Υπεύθυνο Τζόγο, το οποίο περιλαμβάνει μέτρα όπως εθνικό μητρώο αυτοαποκλεισμού, απαγόρευση πιστωτικών γραμμών για διαδικτυακά στοιχήματα και παροχή δηλώσεων δραστηριότητας στους πελάτες.

Το Εθνικό Πλαίσιο της Αυστραλίας (responsiblewagering.com.au/advocacy/national-consumer-protection-framework) περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός εθνικού μητρώου αυτοαποκλεισμού. Αυτό επιτρέπει στα άτομα να αποκλείονται οικειοθελώς από τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες διαδικτυακού τζόγου σε όλους τους αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης στη χώρα. Το μητρώο στοχεύει να παρέχει μια συνεπή και αποτελεσματική προσέγγιση για τον αυτοαποκλεισμό, διευκολύνοντας τα άτομα να διαχειρίζονται τη συμπεριφορά τους στον τζόγο.

1. Απαγόρευση πιστωτικών γραμμών για διαδικτυακά στοιχήματα

Αναγνωρίζοντας τους κινδύνους που συνδέονται με την παροχή πιστώσεων για τυχερά παιχνίδια, η αυστραλιανή κυβέρνηση έχει θέσει σε εφαρμογή απαγόρευση των πιστωτικών γραμμών για

διαδικτυακά στοιχήματα. Αυτό το μέτρο στοχεύει να αποτρέψει τα άτομα από τη συσσώρευση χρέους μέσω τυχερών παιχνιδιών και να μειώσει την πιθανότητα οικονομικής βλάβης.

2. Παροχή Δηλώσεων Δραστηριότητας σε Πελάτες

Το Εθνικό Πλαίσιο ορίζει ότι οι αδειοδοτημένοι φορείς εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών παρέχουν δηλώσεις δραστηριότητας στους πελάτες. Αυτές οι δηλώσεις προσφέρουν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες τζόγου ενός ατόμου, συμπεριλαμβανομένου του ποσού που στοιχηματίστηκε, των κερδών, των απωλειών και του χρόνου που αφιερώθηκε. Παρέχοντας διαφάνεια και εικόνα για τη συμπεριφορά τζόγου, οι δηλώσεις δραστηριότητας μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να αναγνωρίσουν πιθανά προβλήματα από νωρίς.

3. Υπηρεσίες Έρευνας και Υποστήριξης

Η προσέγγιση της Αυστραλίας στον υπεύθυνο τζόγο περιλαμβάνει επίσης επενδύσεις στην έρευνα, την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες υποστήριξης. Αυτό περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση οργανισμών που παρέχουν συμβουλευτική και θεραπεία για προβληματικούς παίκτες, καθώς και τη διεξαγωγή έρευνας για την ενημέρωση της πολιτικής και της πρακτικής.

4. Ρυθμιστική Επίβλεψη και Συνεργασία

Το Εθνικό Πλαίσιο αντιπροσωπεύει μια προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ της αυστραλιανής κυβέρνησης και των κυβερνήσεων πολιτειών και επικρατειών. Δίνει έμφαση σε μια συνεπή και συντονισμένη προσέγγιση για τον υπεύθυνο τζόγο, με ρυθμιστική εποπτεία για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα μέτρα που περιγράφονται στο πλαίσιο¹.

Το Εθνικό Πλαίσιο για Υπεύθυνο Τζόγο της Αυστραλίας αντιπροσωπεύει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου και την προστασία των ατόμων από πιθανή βλάβη. Μέσω μέτρων όπως το εθνικό μητρώο αυτοαποκλεισμού, η απαγόρευση των πιστωτικών γραμμών για διαδικτυακά στοιχήματα και η παροχή δηλώσεων δραστηριότητας, το πλαίσιο δίνει έμφαση στη διαφάνεια, τον έλεγχο και την υποστήριξη.

Η αυστραλιανή προσέγγιση αντικατοπτρίζει τη δέσμευση για κατανόηση και αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας της συμπεριφοράς στον τζόγο, με έμφαση στην πρόληψη, την έγκαιρη παρέμβαση και την υποστήριξη για όσους έχουν ανάγκη.

Σουηδία:

Η Σουηδία έχει πάρει μια αποφασιστική προσέγγιση στον έλεγχο του διαδικτυακού τζόγου μέσω της δημιουργίας του Spelinspektionen, της Σουηδικής Αρχής Τυχερών Παιχνιδιών, και της έκδοσης του Νόμου για τον Τζόγο του 2018 (<https://www.spelinspektionen.se/en>). Ο νόμος περιλαμβάνει διατάξεις που προστατεύουν τους παίκτες, όπως η απαίτηση για όλους τους διαχειριστές να έχουν άδεια και να θέτουν όρια κατάθεσης, καθώς και να προσφέρουν εργαλεία αυτοαποκλεισμού. Το εθνικό πρόγραμμα αυτοαποκλεισμού της Σουηδίας, Spelpaus.se, επιτρέπει στους παίκτες να απαγορεύουν στον εαυτό τους όλες τις μορφές διαδικτυακού τζόγου και το άμεσο μάρκετινγκ από τις εταιρείες παιχνιδιών. Η SGA συνεργάζεται τακτικά με άλλους οργανισμούς για την έναρξη καμπανιών ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τον τζόγο

Στη Σουηδία, η βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών έχει υποστεί αρκετές κρίσιμες αλλαγές για τη διαχείριση των κινδύνων που σχετίζονται με την εξάρτηση από τα τυχερά παιχνίδια. Η αγορά τυχερών παιχνιδιών στη Σουηδία ρυθμίζεται από την Σουηδική Αρχή Τυχερών Παιχνιδιών, η οποία έχει εισαγάγει αρκετές στρατηγικές για να διασφαλίσει ασφαλέστερες πρακτικές τυχερών παιχνιδιών. Η σημαντικότερη πρωτοβουλία τους είναι το σύστημα αυτοαποκλεισμού που είναι γνωστό ως 'Spelpaus' (<https://www.spelpaus.se/en>). Αυτό το σύστημα επιτρέπει στους παίκτες να αυτοαποκλείονται από όλες τις μορφές αδειοδοτημένων τυχερών παιχνιδιών, είτε online είτε offline, για συγκεκριμένες ή αόριστες περιόδους. Επιπλέον, δεν αφορά μόνο τα καζίνο ή τα σημεία στοιχημάτων - όλα τα υλικά μάρκετινγκ πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν αναφορά σε αυτό το σύστημα αυτοαποκλεισμού. Αυτή η προσέγγιση αποδείχθηκε αποτελεσματικό εργαλείο για τη διαχείριση των συνηθειών τυχερών παιχνιδιών, καθώς παρέχει ένα σκληρό στοπ για εκείνους που βρίσκουν δύσκολο να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους στα τυχερά παιχνίδια. Η σουηδική κυβέρνηση έχει επίσης εισαγάγει μια εθνική γραμμή βοήθειας για τους προβληματικούς τζογαδόρους, παρέχοντας επαγγελματική υποστήριξη σε εκείνους που επηρεάζονται από θέματα που σχετίζονται με τον τζόγο. Αυτά τα μέτρα, σε συνδυασμό με την αυστηρή εποπτεία στη διαφήμιση τυχερών παιχνιδιών, βοηθούν στην προστασία των ευάλωτων ατόμων και την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου.

Στη Σουηδία, η εθνική ρυθμιστική αρχή για τα τυχερά παιχνίδια, Spelinspektionen, απαιτεί από όλους τους αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης να ενσωματωθούν στο εθνικό σύστημα

αυτοαποκλεισμού, Spelraus. Αυτό επιτρέπει στους παίκτες να αποκλείονται από όλες τις μορφές διαδικτυακού τζόγου και απευθείας μάρκετινγκ από εταιρείες τυχερών παιχνιδιών.

Γενική εικόνα: Το Spelraus εισήχθη στη Σουηδία το 2019, επιτρέποντας στους παίκτες να αποκλείονται από όλες τις μορφές διαδικτυακού τζόγου και απευθείας μάρκετινγκ από εταιρείες τυχερών παιχνιδιών. Είναι ένα εθνικό σύστημα πολλαπλών χειριστών που καλύπτει τόσο διαδικτυακούς όσο και επίγειους χώρους τυχερών παιχνιδιών.

Ποιος επιλέγει να εγγραφεί: Η μελέτη των Håkansson & Henzel (2020) εξέτασε τα χαρακτηριστικά των ατόμων που επέλεξαν να εγγραφούν στο Spelraus. Διαπίστωσε ότι το 4% των ερωτηθέντων είχε αυτο-αποκλειστεί χρησιμοποιώντας το σύστημα. Η μικρότερη ηλικία και το υψηλότερο επίπεδο προβληματικού τζόγου συσχετίστηκαν σημαντικά με τον αυτο-αποκλεισμό. Είναι ενδιαφέρον ότι ο αυτο-αποκλεισμός εμφανίστηκε επίσης μεταξύ ατόμων χωρίς πρόσφατα προβλήματα τζόγου, υποδηλώνοντας ότι μπορεί να χρειαστούν περαιτέρω προσπάθειες για να αυξηθεί ο αυτοαποκλεισμός σε προβληματικούς παίκτες.

Τυχερά παιχνίδια παρά τον αυτοαποκλεισμό: Παρά τη διαθεσιμότητα του Spelraus, ορισμένα άτομα συνεχίζουν να παίζουν στοίχημα. Μεταξύ εκείνων που αυτοαποκλείστηκαν, το 38% ανέφερε ότι έπαιζε τζόγο παρά τον αυτοαποκλεισμό, πιο συχνά στα διαδικτυακά καζίνο. Αυτό υπογραμμίζει την πρόκληση της επιβολής του αυτο-αποκλεισμού και την ανάγκη για μέτρα πολιτικής για τη μείωση του κινδύνου παραβίασης του αυτο-αποκλεισμού στο διαδίκτυο.

Προκλήσεις στη θεραπεία: Μια πρόσφατη κλινική μελέτη των Håkansson & Åkesson, (2022) διαπίστωσε ότι ο Spelraus προσέγγισε πολλούς ασθενείς με διαταραχή του τζόγου, με το 81% να έχει αυτοαποκλειστεί. Ωστόσο, ο τζόγος παρά τον αυτο-αποκλεισμό ήταν συχνός (68%), κυρίως σε ιστοσελίδες τζόγου χωρίς άδεια. Αυτό υπογραμμίζει την πρόκληση των υπόλοιπων επιλογών τζόγου σε ένα περιβάλλον διαδικτυακού τζόγου και απαιτεί περαιτέρω προσπάθειες θεραπείας και πιθανές βελτιώσεις στις υπηρεσίες.

Επιπτώσεις: Το σύστημα Spelraus αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα στη μείωση της βλάβης για τον προβληματικό τζόγο στη Σουηδία. Ωστόσο, τα ευρήματα υπογραμμίζουν επίσης την πολυπλοκότητα του αυτο-αποκλεισμού και την ανάγκη για ολοκληρωμένες στρατηγικές που αντιμετωπίζουν τα υποκείμενα ζητήματα του προβληματικού τζόγου, της επιβολής του αυτο-αποκλεισμού και της συνεργασίας με τους παρόχους θεραπείας.

Η σουηδική εμπειρία με το Spelraus παρέχει πολύτιμες γνώσεις για άλλες δικαιοδοσίες που εξετάζουν παρόμοια μέτρα αυτοαποκλεισμού. Τονίζει τη σημασία μιας πολύπλευρης προσέγγισης

που όχι μόνο παρέχει μηχανισμούς αυτο-αποκλεισμού αλλά αντιμετωπίζει επίσης το ευρύτερο πλαίσιο του προβληματικού τζόγου και τις προκλήσεις της επιβολής.

Νορβηγία:

Η Νορβηγία έχει εφαρμόσει ένα κρατικό μονοπώλιο στον τζόγο, με τη Norsk Tipping και τη Norsk Rikstoto ως τους μοναδικούς νόμιμους φορείς. Αυτοί οι φορείς πρέπει να εφαρμόζουν μέτρα υπεύθυνου τζόγου, συμπεριλαμβανομένων υποχρεωτικών ορίων απώλειας και επιλογών αυτοαποκλεισμού (<https://lottstift.no/en/>).

Η προσέγγιση της Νορβηγίας στον υπεύθυνο τζόγο είναι μοναδική καθώς έχει εφαρμόσει ένα κρατικό μονοπώλιο στον τζόγο, με τη Norsk Tipping και τη Norsk Rikstoto ως τους μόνους νόμιμους φορείς. Ακολουθεί μια εις βάθος ματιά σε διάφορες πτυχές αυτού του συστήματος:

Κρατικό μονοπώλιο: Το κρατικό μονοπώλιο της Νορβηγίας στον τζόγο έχει σχεδιαστεί για να διασφαλίζει ότι ο τζόγος οργανώνεται με ικανοποιητικό τρόπο υπό δημόσιο έλεγχο, για να αποτρέπονται οι αρνητικές συνέπειες του τζόγου και να διασφαλίζεται ότι το κέρδος από τον τζόγο πηγαίνει σε κοινωνικά επωφελείς λόγους.

Νορβηγικό φιλοδώρημα: Η Norsk Tipping είναι η κρατική εταιρεία που είναι υπεύθυνη για παιχνίδια λαχειοφόρου αγοράς, αθλητικά στοιχήματα και στιγμιαία παιχνίδια. Έχει εφαρμόσει διάφορα μέτρα υπεύθυνου τζόγου, συμπεριλαμβανομένων υποχρεωτικών ορίων απώλειας, επιλογών αυτοαποκλεισμού και ελέγχου ηλικίας.

Norsk Rikstoto: Το Norsk Rikstoto είναι υπεύθυνο για τα στοιχήματα αλόγων στη Νορβηγία. Όπως το Norsk Tipping, τηρεί επίσης τα μέτρα για τον υπεύθυνο τζόγο, συμπεριλαμβανομένου του αυτοαποκλεισμού και της εκπαίδευσης των παικτών.

Υποχρεωτικά Όρια Απωλειών: Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της προσέγγισης της Νορβηγίας είναι η εφαρμογή υποχρεωτικών ορίων ζημιών. Οι παίκτες πρέπει να θέσουν προσωπικά όρια μηνιαίων και ετήσιων απωλειών και μόλις τα επιτύχουν, δεν μπορούν να παίξουν μέχρι την επόμενη περίοδο.

Αυτοαποκλεισμός: Οι παίκτες έχουν την επιλογή να αποκλείονται από τις δραστηριότητες τζόγου, είτε προσωρινά είτε μόνιμα. Αυτό αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής για την υποστήριξη παικτών που ενδέχεται να κινδυνεύουν να υποστούν βλάβη που σχετίζεται με τον τζόγο.

Αντίκτυπος στον προβληματικό τζόγο: Έρευνα έχει δείξει ότι τα μέτρα υπεύθυνου τζόγου που εφαρμόζει η Norsk Tipping ήταν αποτελεσματικά στη μείωση του προβληματικού τζόγου. Μια

μελέτη διαπίστωσε ότι η εισαγωγή ορίων απώλειας οδήγησε σε σημαντική μείωση του τζόγου μεταξύ των παικτών υψηλής έντασης.

Προκλήσεις: Παρά αυτά τα μέτρα, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της διαθεσιμότητας μη ελεγχόμενων διαδικτυακών ιστοτόπων τζόγου που δεν συμμορφώνονται με τα ίδια πρότυπα υπεύθυνου τζόγου. Η νορβηγική κυβέρνηση έχει λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, συμπεριλαμβανομένου του αποκλεισμού πληρωμών σε μη αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης.

Διεθνής Αναγνώριση: Η προσέγγιση της Νορβηγίας στον υπεύθυνο τζόγο έχει αναγνωριστεί διεθνώς. Η Παγκόσμια Ένωση Λοταρίας απένειμε το βραβείο Norsk Tipping για το Καλύτερο Πρόγραμμα Υπεύθυνου Παιχνιδιού το 2014 (<https://www.world-lotteries.org/events-education/world-lottery-summit/awards/responsible-gaming-awards>).

Επιπτώσεις: Το κρατικό μονοπώλιο της Νορβηγίας και τα σχετικά μέτρα για τον υπεύθυνο τζόγο παρέχουν ένα μοντέλο για το πώς μια κυβέρνηση μπορεί να διατηρήσει τον έλεγχο των δραστηριοτήτων τζόγου και να εφαρμόσει ισχυρά μέτρα προστασίας των παικτών. Υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της συνεχούς παρακολούθησης και προσαρμογής για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων προκλήσεων και τάσεων.

Η εμπειρία της Νορβηγίας προσφέρει πολύτιμες γνώσεις για άλλες δικαιοδοσίες που εξετάζουν τον τρόπο εξισορρόπησης των οικονομικών οφελών του τζόγου με την ανάγκη ελαχιστοποίησης της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο(<https://www.european-lotteries.org/news/2022-el-innovation-award-winner>).

Δανία

Στη Δανία, η Δανική Αρχή Τυχερών Παιχνιδιών έχει εφαρμόσει ένα εθνικό μητρώο αυτοαποκλεισμού, το ROFUS, το οποίο επιτρέπει στους παίκτες να αποκλείονται από όλες τις διαδικτυακές δραστηριότητες τζόγου (<https://www.spillemyndigheden.dk/en/rofus>).

Εθνικό Μητρώο Αυτοαποκλεισμού της Δανίας (ROFUS)

1. Το ROFUS (Μητρώο εθελοντικά αποκλεισμένων παικτών) είναι ένα εθνικό μητρώο αυτοαποκλεισμού στη Δανία, το οποίο διαχειρίζεται η Δανική Αρχή Τυχερών Παιχνιδιών. Επιτρέπει στους παίκτες να αποκλείονται από όλες τις αδειοδοτημένες δραστηριότητες διαδικτυακού τζόγου στη χώρα.

2. Πώς λειτουργεί:

Οι παίκτες μπορούν να επιλέξουν να αποκλειστούν για μια συγκεκριμένη περίοδο (π.χ. 24 ώρες, 1, 3 ή 6 μήνες) ή μόνιμα. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού, οι παίκτες δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ιστότοπους τυχερών παιχνιδιών στο διαδίκτυο και οι φορείς απαγορεύεται να στέλνουν υλικό μάρκετινγκ σε άτομα που έχουν αποκλειστεί.

3. Ενοποίηση με αδειοδοτημένους χειριστές:

Όλοι οι αδειοδοτημένοι φορείς τυχερών παιχνιδιών στη Δανία πρέπει να ενσωματωθούν στο ROFUS. Για να μπορέσει ένας παίκτης να δημιουργήσει λογαριασμό ή να παίξει, οι φορείς πρέπει να ελέγξουν εάν ο παίκτης είναι εγγεγραμμένος στο ROFUS.

4. Ανωνυμία και απόρρητο:

Το σύστημα έχει σχεδιαστεί για να διασφαλίζει το απόρρητο και την εμπιστευτικότητα. Μόνο ένας περιορισμένος αριθμός εργαζομένων στη Δανική Αρχή Τυχερών Παιχνιδιών έχει πρόσβαση στις πληροφορίες στο ROFUS και οι πληροφορίες δεν κοινοποιούνται σε άλλες αρχές ή οργανισμούς.

5. Αποτελεσματικότητα και προκλήσεις:

Ενώ το ROFUS αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, όπως η διαθεσιμότητα μη ελεγχόμενων διαδικτυακών ιστότοπων τζόγου που δεν συμμορφώνονται με τα ίδια πρότυπα. Η αποτελεσματικότητα του ROFUS στη μείωση του προβληματικού τζόγου πιθανότατα θα ωφεληθεί από περαιτέρω έρευνα και αξιολόγηση.

6. Διεθνής Συνεργασία:

Η Δανία είναι επίσης μέρος της συνεργασίας των ρυθμιστικών αρχών τυχερών παιχνιδιών Nordic, όπου ρυθμιστικές αρχές από τη Δανία, τη Φινλανδία, την Ισλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία συνεργάζονται για να μοιραστούν γνώσεις και βέλτιστες πρακτικές σε τομείς όπως ο υπεύθυνος τζόγος και ο αυτοαποκλεισμός.

Το σύστημα ROFUS της Δανίας αντιπροσωπεύει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τον αυτοαποκλεισμό, επιτρέποντας στους παίκτες να αναλάβουν τον έλεγχο της συμπεριφοράς τους στον τζόγο και παρέχοντας ένα εργαλείο στις εταιρίες για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου. Αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη τάση σε πολλές δικαιοδοσίες προς την εφαρμογή εθνικών μητρώων αυτοαποκλεισμού ως μέρος μιας πολύπλευρης προσέγγισης για τη μείωση της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο.

Γαλλία:

Η Γαλλία εφαρμόζει ένα αυστηρό σύστημα ρύθμισης που διαχειρίζεται από την Autorité nationale des Jeux (ANJ). Η ANJ εποπτεύει στενά όλους τους διαχειριστές και επιβάλλει αρκετές διατάξεις για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου, συμπεριλαμβανομένης της εντολής για επιλογές αυτο-αποκλεισμού, όρια κατάθεσης παικτών και διακοπές. Ο ρυθμιστής προωθεί επίσης την καθαρή επικοινωνία σχετικά με τους πιθανούς κινδύνους του τζόγου σε όλες τις διαφημίσεις (<https://anj.fr/english>). Η εθνική γραμμή βοήθειας για το προβληματικό τζόγο, "Joueurs Info Service", παρέχει υποστήριξη, πληροφορίες και καθοδήγηση σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον τζόγο. Αυτή η ολοκληρωμένη υπηρεσία είναι προσβάσιμη μέσω τηλεφώνου, διαδικτύου και ακόμη και μιας ειδικής εφαρμογής για κινητά, διασφαλίζοντας ότι όσοι έχουν ανάγκη μπορούν εύκολα να έχουν πρόσβαση στην υποστήριξη.

Η βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών στη Γαλλία ρυθμίζεται αυστηρά βάσει του Γαλλικού Νόμου για τον Τζόγο. Η ρυθμιστική αρχή, Autorité de régulation des jeux en ligne (ARJEL), διασφαλίζει ότι οι διαχειριστές συμμορφώνονται με τους κανόνες και τους κανονισμούς που προστατεύουν τους παίκτες και προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο (<https://www.idnow.io/glossary/national-games-authority-anj/>). Ένα αξιοσημείωτο μέτρο από την ARJEL είναι η εφαρμογή περιορισμών στους λογαριασμούς των παιχτών. Οι παίκτες μπορούν να θέσουν όρια στις στοιχηματικές ενέργειες και τις καταθέσεις, και υπάρχει ένα απόλυτο όριο στο ποσό που μπορεί να κατατεθεί σε έναν λογαριασμό παίκτη κάθε μήνα.

Επιπλέον, η γαλλική κυβέρνηση έχει θεσπίσει ένα κεντρικοποιημένο σύστημα αποκλεισμού. Οι προβληματικοί τζογαδόροι μπορούν να προσθέσουν τον εαυτό τους σε αυτό το σύστημα, αποτρέποντάς τους από την πρόσβαση τόσο σε διαδικτυακά όσο και σε φυσικά κέντρα τυχερών παιχνιδιών.

Αυτά τα παραδείγματα χωρών υπογραμμίζουν τις διαφορετικές προσεγγίσεις που λαμβάνονται παγκοσμίως για την ελαχιστοποίηση του προβληματικού τζόγου και την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου. Είναι σημαντικό για κάθε χώρα να εξετάσει αυτές τις πρακτικές και να υιοθετήσει και να προσαρμόσει τις στρατηγικές που ταιριάζουν καλύτερα στα κοινωνικο-πολιτισμικά τους πλαίσια και τα ρυθμιστικά τους πλαίσια.

Η ρυθμιστική αρχή τυχερών παιχνιδιών της Γαλλίας, ANJ, επιβλέπει την εφαρμογή μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεωτικών ορίων κατάθεσης, της παροχής εργαλείων αυτοαξιολόγησης και της διαθεσιμότητας επιλογών αυτοαποκλεισμού.

1. Ρυθμιστικός φορέας:

Η ρυθμιστική αρχή τυχερών παιχνιδιών της Γαλλίας, Autorité Nationale des Jeux (ANJ), επιβλέπει την εφαρμογή των μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο στη χώρα.

2. Υποχρεωτικά Όρια Καταθέσεων:

Η ANJ απαιτεί από τις εταιρίες να εφαρμόζουν υποχρεωτικά όρια καταθέσεων, επιτρέποντας στους παίκτες να ορίζουν τα δικά τους όρια στις καταθέσεις για να ελέγχουν τις δαπάνες τους.

3. Εργαλεία αυτοαξιολόγησης:

Οι παίκτες έχουν πρόσβαση σε εργαλεία αυτοαξιολόγησης για να αξιολογήσουν τη συμπεριφορά τους στον τζόγο και τον κίνδυνο ανάπτυξης προβλημάτων που σχετίζονται με τον τζόγο.

4. Επιλογές αυτοαποκλεισμού:

Η ρυθμιστική αρχή παρέχει επιλογές αυτο-αποκλεισμού, δίνοντας τη δυνατότητα στους παίκτες να αποκλείονται οικειοθελώς από τις δραστηριότητες τζόγου για μια συγκεκριμένη περίοδο ή μόνιμα.

5. Συνεργασία με παρόχους θεραπείας:

Η ANJ συνεργάζεται με παρόχους θεραπείας και οργανισμούς υποστήριξης για να διασφαλίσει ότι η βοήθεια είναι διαθέσιμη για όσους παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο.

6. Κανονισμοί διαφήμισης και μάρκετινγκ:

Αυστηροί κανονισμοί διέπουν τη διαφήμιση και την εμπορία των υπηρεσιών τζόγου για να διασφαλιστεί ότι δεν στοχεύουν ευάλωτους πληθυσμούς ή δεν προωθούν υπερβολικά τυχερά παιχνίδια.

7. Προστασία και εκπαίδευση παικτών:

Το ANJ δίνει έμφαση στην προστασία και την εκπαίδευση των παικτών, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους που σχετίζονται με τον τζόγο και προωθώντας τις υπεύθυνες πρακτικές τζόγου.

8. Προκλήσεις και μελλοντικές κατευθύνσεις:

Ενώ η Γαλλία έχει κάνει σημαντικά βήματα στην εφαρμογή μέτρων για τον υπεύθυνο τζόγο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, όπως η ανάγκη για συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των μέτρων. Οι μελλοντικές κατευθύνσεις μπορεί να περιλαμβάνουν την ενίσχυση της συνεργασίας με διεθνείς ρυθμιστικές αρχές, την επέκταση της έρευνας για τη συμπεριφορά στον τζόγο και την ανάπτυξη καινοτόμων εργαλείων και τεχνολογιών για την υποστήριξη του υπεύθυνου τζόγου.

Η προσέγγιση της Γαλλίας στον υπεύθυνο τζόγο αντανακλά μια ολοκληρωμένη και πολύπλευρη στρατηγική που δίνει έμφαση στην προστασία, την εκπαίδευση και την υποστήριξη των παικτών. Τα μέτρα που εφαρμόζει η ANJ, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεωτικών ορίων κατάθεσης, των εργαλείων αυτοαξιολόγησης και των επιλογών αυτοαποκλεισμού, αντιπροσωπεύουν βασικά στοιχεία αυτής της στρατηγικής. Η συνεχής έρευνα και η συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση της συνεχούς αποτελεσματικότητας και εξέλιξης αυτών των μέτρων.

Ολλανδία:

Η ολλανδική ρυθμιστική αρχή τζόγου, Kansspelautoriteit, απαιτεί από όλους τους αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης να εφαρμόζουν μέτρα για την πρόληψη του εθισμού στον τζόγο, συμπεριλαμβανομένης της παροχής πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους του τζόγου, τη διαθεσιμότητα επιλογών αυτοαποκλεισμού και την παρακολούθηση της συμπεριφοράς των παικτών (<https://kansspelautoriteit.nl/english/>).

1. Ρυθμιστικός φορέας:

Η ρυθμιστική αρχή τυχερών παιχνιδιών της Ολλανδίας, Kansspelautoriteit, επιβλέπει τη βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών στη χώρα και διασφαλίζει ότι οι φορείς εκμετάλλευσης συμμορφώνονται με τους κανονισμούς που αποσκοπούν στην πρόληψη του εθισμού στον τζόγο (<https://www.idnow.io/glossary/kansspelautoriteit/>).

2. Πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους:

Οι φορείς υποχρεούνται να παρέχουν πληροφορίες στους παίκτες σχετικά με τους κινδύνους που σχετίζονται με τον τζόγο, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας εθισμού.

3. Επιλογές αυτοαποκλεισμού:

Το Kansspelautoriteit επιβάλλει τη διαθεσιμότητα επιλογών αυτο-αποκλεισμού, επιτρέποντας στους παίκτες να αποκλείονται οικειοθελώς από τις δραστηριότητες τζόγου για μια συγκεκριμένη περίοδο ή μόνιμα.

4. Παρακολούθηση της συμπεριφοράς του παίκτη:

Οι φορείς υποχρεούνται να παρακολουθούν τη συμπεριφορά των παικτών για να εντοπίσουν σημάδια προβληματικού τζόγου και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να παρέμβουν όταν είναι απαραίτητο.

5. Συνεργασία με παρόχους θεραπείας:

Το Kansspelautoriteit ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ χειριστών και παρόχων θεραπείας για να διασφαλιστεί ότι η βοήθεια είναι διαθέσιμη για όσους παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο (<https://www.government.nl/>).

6. Κανονισμοί διαφήμισης και μάρκετινγκ:

Αυστηροί κανονισμοί διέπουν τη διαφήμιση και την εμπορία των υπηρεσιών τζόγου για να διασφαλιστεί ότι δεν στοχεύουν ευάλωτους πληθυσμούς ή δεν προωθούν υπερβολικά τυχερά παιχνίδια.

Η προσέγγιση της Ολλανδίας στον υπεύθυνο τζόγο αντανακλά μια ολοκληρωμένη στρατηγική που δίνει έμφαση στην προστασία, την εκπαίδευση και την υποστήριξη των παικτών. Τα μέτρα που εφαρμόζει η Kansspelautoriteit, συμπεριλαμβανομένης της παροχής πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους, τις επιλογές αυτοαποκλεισμού και την παρακολούθηση της συμπεριφοράς των παικτών, αντιπροσωπεύουν βασικά στοιχεία αυτής της στρατηγικής. Η συνεχής έρευνα και η συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση της συνεχούς αποτελεσματικότητας και εξέλιξης αυτών των μέτρων (<https://igamingbusiness.com/tag/kansspelautoriteit/>).

Συστάσεις Για εταιρείες τυχερών παιχνιδιών

Οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών θα πρέπει να εφαρμόζουν στρατηγικές για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προσπαθειών τους για τον υπεύθυνο τζόγο. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τακτικούς ελέγχους των υπεύθυνων πρακτικών τζόγου τους, έρευνες πελατών για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτών των πρακτικών και συνεχή έρευνα για τον εντοπισμό περιοχών προς βελτίωση (Tang & Wu, 2019).

Θα πρέπει επίσης να διερευνήσουν καινοτόμες προσεγγίσεις για την πρόληψη και τη θεραπεία της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανάπτυξη νέων μεθόδων θεραπείας, τη χρήση τεχνολογίας για την παροχή υποστήριξης και πόρων σε όσους αγωνίζονται με τον εθισμό στον τζόγο και έρευνα για τα αίτια και τα αποτελέσματα του εθισμού στον τζόγο για την ενημέρωση των μελλοντικών προσπαθειών πρόληψης και θεραπείας (Blaszczynski et al., 2004).

Ανάλυση Δεδομένων: Οι εταιρείες τυχερών παιχνιδιών συλλέγουν ήδη μεγάλες ποσότητες δεδομένων σχετικά με τη συμπεριφορά των παικτών. Θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν αυτά τα

δεδομένα χρησιμοποιώντας προηγμένη αναλυτική και ΑΙ για τον εντοπισμό πιθανών προβληματικών τζογαδόρων βάσει των αλλαγών στα πρότυπα στοιχηματισμού, τη συχνότητα του παιχνιδιού, την καταδίωξη των απωλειών ή το υψηλής έντασης παιχνίδι. Αυτός ο νωρίς εντοπισμός θα μπορούσε να προκαλέσει παρεμβάσεις για να αποτρέψει τα προβλήματα τυχερών παιχνιδιών από το να κλιμακώσουν.

Σχόλια χρήστη: Οι εταιρείες θα πρέπει να ζητούν τακτικά σχόλια από τους χρήστες σχετικά με τις εμπειρίες τους με μέτρα υπεύθυνου τζόγου. Αυτό μπορεί να προσφέρει πολύτιμες γνώσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων και να εντοπίσει τομείς προς βελτίωση (Hing, 2014).

Χρήση τυποποιημένων πλαισίων αξιολόγησης: Οι εταιρείες θα πρέπει να χρησιμοποιούν τυποποιημένα πλαίσια αξιολόγησης, όπως το μοντέλο Reno, για να αξιολογήσουν τις προσπάθειές τους στον υπεύθυνο τζόγο. Αυτά τα πλαίσια παρέχουν μια δομημένη προσέγγιση στην αξιολόγηση και μπορούν να διευκολύνουν τις συγκρίσεις μεταξύ εταιρειών και δικαιοδοσιών (Blaszczynski et al., 2016).

Διαφάνεια και Αναφορά: Οι εταιρείες θα πρέπει να είναι διαφανείς σχετικά με τις προσπάθειές τους στον υπεύθυνο τζόγο και να αναφέρουν τακτικά την απόδοσή τους σε αυτόν τον τομέα. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τα ενδιαφερόμενα μέρη και να καταδεικνύει τη δέσμευση της εταιρείας στον υπεύθυνο τζόγο (Hing, 2014). Η διαφάνεια είναι η βασική συνιστώσα κάθε στρατηγικής υπεύθυνου παιχνιδιού. Οι εταιρείες θα πρέπει να εξετάσουν την παροχή καθαρής και ολοκληρωμένης πληροφόρησης για όλα τα παιχνίδια, τις αποδόσεις, τους όρους και τις προϋποθέσεις. Θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η γλώσσα είναι ευκολονόητη, χωρίς παραπλανητικές πληροφορίες, και ότι οι υπηρεσίες βοήθειας διαφημίζονται ξεκάθαρα. Οι πλατφόρμες τυχερών παιχνιδιών θα μπορούσαν επίσης να επιτρέπουν στους χρήστες να έχουν εύκολη πρόσβαση στην ιστορία τους στα τυχερά παιχνίδια, συμπεριλαμβανομένων των νικών, των απωλειών και των ποσών που στοιχημάτισαν.

Πρόωθηση του Υγιούς Παιχνιδιού: Οι εταιρείες θα πρέπει να ενθαρρύνουν ενεργά τους πελάτες να παίζουν υπεύθυνα. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω διάφορων μεθόδων, όπως τον καθορισμό ορίων κατάθεσης, απώλειας και χρόνου, και την τακτική υπενθύμιση στους παίκτες για αυτά τα όρια. Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για την εντοπισμό της ριψοκίνδυνης συμπεριφοράς νωρίς θα μπορούσε επίσης να επιτρέψει στις εταιρείες να παρέμβουν με προσωποποιημένα μηνύματα ή περιορισμούς.

Εταιρική Σχέση με Θεραπευτικά Ιδρύματα: Οι εταιρικές σχέσεις με θεραπευτικά ιδρύματα ψυχικής υγείας και εξάρτησης μπορούν να παρέχουν στους τζογαδόρους άμεσα διαθέσιμη, ισχυρή υποστήριξη. Αυτές οι συνεργασίες θα μπορούσαν να επιτρέψουν στους τζογαδόρους να έχουν άμεση πρόσβαση σε βοήθεια μέσω της πλατφόρμας τυχερών παιχνιδιών, το οποίο θα μπορούσε να περιλαμβάνει πραγματικό χρόνο συνομιλιών με θεραπευτές, καθοδήγηση για αυτοαποκλεισμό ή πληροφορίες για θεραπευτικούς πόρους και προγράμματα. Αυτό θα μπορούσε επίσης να συμπεριλάβει τη δημιουργία ενός συστήματος αναφορών σε τοπικά θεραπευτικά ιδρύματα.

Συστάσεις για τις κυβερνητικές αρχές

Οι κυβερνητικές αρχές διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη ρύθμιση και την εποπτεία του κλάδου των τυχερών παιχνιδιών. Είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία και την επιβολή νόμων και κανονισμών που διασφαλίζουν την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη των δραστηριοτήτων τζόγου, καθώς και για την προώθηση των υπεύθυνων πρακτικών τζόγου. Με βάση τα ευρήματα αυτής της μελέτης και την υπάρχουσα βιβλιογραφία, μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες συστάσεις προς τις κρατικές αρχές:

Οι κυβερνητικές αρχές θα πρέπει να εφαρμόσουν ρυθμιστικά μέτρα για την ενίσχυση της ευθύνης των εταιρειών τυχερών παιχνιδιών. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει αυστηρότερη επιβολή νόμων και κανονισμών για τον υπεύθυνο τζόγο, κυρώσεις για μη συμμόρφωση και τακτικές αναθεωρήσεις αυτών των νόμων και κανονισμών για να διασφαλιστεί ότι παραμένουν αποτελεσματικοί και σχετικοί (Kim et al., 2015).

Οι κυβερνητικές αρχές θα πρέπει να υποστηρίξουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και προγράμματα θεραπείας για την εκπαίδευση του κοινού σχετικά με τους κινδύνους του τζόγου και την παροχή βοήθειας σε όσους παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο (Miller, 2018). Αυτές οι καμπάνιες θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν σε συνεργασία με εταιρείες τυχερών παιχνιδιών, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν ανακοινώσεις δημόσιας υπηρεσίας, εκπαιδευτικό υλικό και εκδηλώσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση σχετικά με τον υπεύθυνο τζόγο (Hing, 2014).

Προγράμματα θεραπείας υποστήριξης: Οι κυβερνητικές αρχές θα πρέπει να υποστηρίξουν προγράμματα θεραπείας για άτομα που παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει χρηματοδότηση για κέντρα θεραπείας, εκπαίδευση για επαγγελματίες υγείας και έρευνα για πιο αποτελεσματικές μεθόδους θεραπείας (Hing, 2014).

Η κυβέρνηση έχει ζωτικό ρόλο στον καθορισμό των κανονισμών για την βιομηχανία τυχερών παιχνιδιών. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την επιβολή αυστηρότερων κανονισμών, όπως υποχρεωτικά όρια κατάθεσης ή απώλειας, την απαγόρευση της χρήσης πιστωτικής κάρτας για τζόγο, ή την απαίτηση συμπερίληψης σαφών προειδοποιήσεων κινδύνου σε όλες τις διαφημίσεις.

Συστάσεις για Θεραπευτικούς Οργανισμούς

Οι θεραπευτικοί οργανισμοί και οι ρυθμιστικές αρχές του τζόγου διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προώθηση του υπεύθυνου τζόγου και στην παροχή υποστήριξης σε άτομα που παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο. Με βάση τα ευρήματα αυτής της μελέτης και την υπάρχουσα βιβλιογραφία, μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες συστάσεις:

Παροχή υποστήριξης σε άτομα με εθισμό στον τζόγο

Οι θεραπευτικές οργανώσεις θα πρέπει να παρέχουν υποστήριξη σε άτομα που παλεύουν με τον εθισμό στον τζόγο. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την παροχή συμβουλευτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών, την παροχή πόρων και πληροφοριών σχετικά με τον εθισμό στον τζόγο και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων με εθισμό στον τζόγο (Hing et al., 2017).

Υποστήριξη Έρευνας και Καινοτομίας

Τόσο οι θεραπευτικοί οργανισμοί όσο και οι ρυθμιστικές αρχές του τζόγου θα πρέπει να υποστηρίζουν την έρευνα και την καινοτομία στον τομέα του υπεύθυνου τζόγου. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει χρηματοδότηση για ερευνητικά έργα, συνεργασίες με ακαδημαϊκά ιδρύματα και την ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου και τη θεραπεία του εθισμού στον τζόγο (Hing et al., 2017).

Καινοτομία στη Θεραπεία

Οι αναδυόμενες τεχνολογίες, όπως η εικονική πραγματικότητα, τα chatbots που υποστηρίζονται από τεχνητή νοημοσύνη και οι ψηφιακές πλατφόρμες θεραπείας, μπορούν να αξιοποιηθούν για να παρέχουν καινοτόμες, προσιτές και ελκυστικές επιλογές θεραπείας. Αυτό θα μπορούσε να κάνει τη θεραπεία λιγότερο τρομακτική και πιο προσβάσιμη, ιδιαίτερα για τους νεότερους ανθρώπους.

Τακτική Παρακολούθηση

Η συνεχής παρακολούθηση των τάσεων της βιομηχανίας, της συμπεριφοράς στον τζόγο και των επιπτώσεων των παρεμβάσεων είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση μιας αποτελεσματικής στρατηγικής κατά των τυχερών παιχνιδιών. Αυτά τα δεδομένα πρέπει να δημοσιεύονται δημόσια για να προωθηθεί η διαφάνεια, να ενθαρρυνθεί η έρευνα και να επιτραπούν οι απαραίτητες προσαρμογές στις ρυθμιστικές προσεγγίσεις όποτε χρειάζεται.

Συστάσεις για άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, όπως μέσα ενημέρωσης και οργανισμούς που προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο

Άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως τα μέσα ενημέρωσης και οι οργανισμοί που προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο, διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην προώθηση των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου. Με βάση τα ευρήματα αυτής της μελέτης και την υπάρχουσα βιβλιογραφία, μπορούν να γίνουν οι ακόλουθες συστάσεις για αυτούς τους ενδιαφερόμενους:

Συνεργατικές προσπάθειες για την εκπαίδευση του κοινού: Άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως τα μέσα ενημέρωσης και οι οργανισμοί που προωθούν τον υπεύθυνο τζόγο, θα πρέπει να συνεργαστούν για να εκπαιδεύσουν το κοινό σχετικά με τους κινδύνους του τζόγου και να προωθήσουν την υπεύθυνη συμπεριφορά τζόγου (James et al., 2014). Οι εταιρείες πρέπει να προωθούν ενεργά τον υπεύθυνο τζόγο μέσω των προσπαθειών μάρκετινγκ και διαφήμισης. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την παροχή σαφών και εμφανών πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους του τζόγου και τη διαθεσιμότητα βοήθειας για προβληματικούς παίκτες, καθώς και την προώθηση υπεύθυνων συμπεριφορών τζόγου (Hing, 2014).

Εκπαίδευση του κοινού: Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να συνεργαστούν για να εκπαιδεύσουν το κοινό σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με τον τζόγο και να προωθήσουν τις υπεύθυνες πρακτικές τζόγου. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, τη διοργάνωση εκδηλώσεων και τη χρήση των μέσων ενημέρωσης για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τον υπεύθυνο τζόγο (Hing et al., 2017).

Το εθνικό σύστημα αυτοαποκλεισμού

Το εθνικό σύστημα αυτο-αποκλεισμού είναι ένα κρίσιμο στοιχείο των πρωτοβουλιών υπεύθυνου τζόγου σε διάφορες δικαιοδοσίες. Επιτρέπει σε άτομα που αναγνωρίζουν ότι έχουν πρόβλημα τζόγου να αποκλείσουν οικειοθελώς τον εαυτό τους από τη συμμετοχή σε δραστηριότητες τζόγου,

είτε στο διαδίκτυο είτε σε φυσικές τοποθεσίες. Ακολουθεί μια εις βάθος ανάλυση της σημασίας του εθνικού συστήματος αυτοαποκλεισμού:

Πρόληψη προβλημάτων τζόγου: Σύμφωνα με την έρευνα των Blaszczynski et al, (2007), τα συστήματα αυτοαποκλεισμού έχουν σχεδιαστεί για να βοηθούν άτομα που έχουν εντοπίσει από μόνα τους προβληματική συμπεριφορά τζόγου. Αποκλείοντας οικειοθελώς τους εαυτούς τους από χώρους τυχερών παιχνιδιών ή διαδικτυακές πλατφόρμες, μπορούν να κάνουν ένα προληπτικό βήμα για να αποτρέψουν περαιτέρω βλάβη.

Ευκολία πρόσβασης: Ένα εθνικό σύστημα αυτοαποκλεισμού παρέχει μια κεντρική πλατφόρμα όπου τα άτομα μπορούν να αποκλειστούν από πολλούς φορείς ταυτόχρονα. Αυτό είναι πιο αποτελεσματικό από το να χρειάζεται να επικοινωνήσετε με κάθε χειριστή ξεχωριστά, όπως φαίνεται στο σύστημα GamStop του Ηνωμένου Βασιλείου.

Διάρκεια και Ευελιξία: Τα περισσότερα συστήματα αυτο-αποκλεισμού προσφέρουν διαφορετικές διάρκειες αποκλεισμού, που κυμαίνονται από μερικούς μήνες έως μόνιμο αποκλεισμό. Αυτό επιτρέπει στα άτομα να επιλέξουν μια περίοδο που ταιριάζει στις ανάγκες τους, όπως φαίνεται στο σύστημα Spelraus της Σουηδίας.

Νομική επιβολή: Σε πολλές δικαιοδοσίες, το σύστημα αυτοαποκλεισμού είναι νομικά δεσμευτικό. Οι φορείς πρέπει να συμμορφωθούν με τα αιτήματα αποκλεισμού και η παράλειψή τους μπορεί να οδηγήσει σε νομικές κυρώσεις. Αυτό διασφαλίζει ότι το σύστημα είναι αποτελεσματικό και ότι οι φορείς το λαμβάνουν σοβαρά υπόψη.

Υποστήριξη και Θεραπεία: Ορισμένα συστήματα αυτοαποκλεισμού συνδέονται με υπηρεσίες υποστήριξης και θεραπείας για προβληματικό τζόγο. Όταν ένα άτομο εγγράφεται για αυτοαποκλεισμό, μπορεί να του προσφερθούν υπηρεσίες συμβουλευτικής ή θεραπείας, όπως φαίνεται στο εθνικό πλαίσιο της Αυστραλίας.

Προστασία δεδομένων: Τα εθνικά συστήματα αυτο-αποκλεισμού διέπονται συνήθως από αυστηρούς νόμους περί προστασίας δεδομένων, διασφαλίζοντας ότι τα προσωπικά στοιχεία όσων εγγράφονται διατηρούνται εμπιστευτικά και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την επιβολή του αποκλεισμού.

Παρακολούθηση και Συμμόρφωση: Οι ρυθμιστικές αρχές παρακολουθούν συχνά τη συμμόρφωση των φορέων με αιτήματα αυτο-αποκλεισμού. Αυτό διασφαλίζει ότι το σύστημα είναι

αποτελεσματικό και ότι οι φορείς εκμετάλλευσης θεωρούνται υπεύθυνοι για τυχόν παραλείψεις συμμόρφωσης, όπως φαίνεται στις ενέργειες επιβολής του Kansspelautoriteit της Ολλανδίας.

Διεθνής Συνεργασία: Ορισμένες χώρες εξερευνούν διασυνοριακά συστήματα αυτο-αποκλεισμού, επιτρέποντας σε άτομα να αποκλείονται από δραστηριότητες τζόγου σε πολλές δικαιοδοσίες. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο σε περιοχές με στενά ενοποιημένες αγορές, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ευαισθητοποίηση του κοινού: Τα εθνικά συστήματα αυτο-αποκλεισμού συνοδεύονται συχνά από εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα γνωρίζουν την επιλογή αυτο-αποκλεισμού και τις υπηρεσίες υποστήριξης που έχουν στη διάθεσή τους.

Έρευνα και Αξιολόγηση: Τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω συστημάτων αυτο-αποκλεισμού μπορεί να είναι πολύτιμα για την έρευνα σχετικά με τη συμπεριφορά τυχερών παιχνιδιών και την αποτελεσματικότητα των μέτρων υπεύθυνου τζόγου. Αυτό μπορεί να ενημερώσει τη μελλοντική πολιτική και πρακτική.

Μερικές πρακτικές λειτουργίες ενός εθνικού συστήματος αυτοαποκλεισμού:

Εθελοντική Συμμετοχή: Τα άτομα μπορούν να επιλέξουν να εγγραφούν στο σύστημα, συχνά μέσω μιας απλής ηλεκτρονικής διαδικασίας εγγραφής.

Αποκλεισμός μεταξύ εταιριών: Μόλις εγγραφούν, τα άτομα αποκλείονται από τις δραστηριότητες τζόγου σε όλους τους αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης, τόσο στο διαδίκτυο όσο και σε φυσικές τοποθεσίες.

Χρονική περίοδος: Τα άτομα μπορούν να επιλέξουν τη διάρκεια της περιόδου αποκλεισμού τους, η οποία κυμαίνεται από μερικούς μήνες έως αρκετά χρόνια ή ακόμα και επ' αόριστον.

Υπηρεσίες υποστήριξης: Πολλά συστήματα αυτοαποκλεισμού παρέχουν επίσης πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης, όπως παροχή συμβουλών και θεραπεία για τον εθισμό στον τζόγο.

Ρυθμιστική εποπτεία: Το σύστημα συνήθως εποπτεύεται από μια εθνική ρυθμιστική αρχή τυχερών παιχνιδιών ή άλλη κρατική αρχή, διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση από όλους τους αδειοδοτημένους φορείς εκμετάλλευσης.

Προστασία προσωπικών δεδομένων: Ο χειρισμός των προσωπικών πληροφοριών γίνεται συνήθως με αυστηρή εμπιστευτικότητα και οι φορείς ενημερώνονται μόνο ότι ένα άτομο περιλαμβάνεται στη λίστα εξαιρέσεων και όχι για τους λόγους.

Διαδικασία επανεισόδου: Μετά τη λήξη της περιόδου αποκλεισμού, τα άτομα μπορεί να χρειαστεί να υποβληθούν σε διαδικασία επανεισόδου, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει συμβουλευτική ή άλλη υποστήριξη για να διασφαλιστεί ότι είναι έτοιμα να παίξουν ξανά υπεύθυνα.

Εθνικά συστήματα αυτο-αποκλεισμού έχουν εφαρμοστεί σε πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου, της Σουηδίας και της Δανίας, και έχουν βρεθεί ότι είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου και τη μείωση της βλάβης που σχετίζεται με τον τζόγο.

Συμπερασματικά, το εθνικό σύστημα αυτοαποκλεισμού είναι ένα πολύπλευρο εργαλείο που παίζει ζωτικό ρόλο στην προώθηση του υπεύθυνου τζόγου και στην πρόληψη του προβληματικού τζόγου. Παρέχει ένα προληπτικό μέσο για τα άτομα να ελέγχουν τη συμπεριφορά τους στον τζόγο, με την υποστήριξη της νομικής επιβολής, των υπηρεσιών θεραπείας και των προσπαθειών ευαισθητοποίησης του κοινού.

Ανακεφαλαίωση βασικών ευρημάτων και η σημασία τους

Το ταξίδι στα κεφάλαια αυτής της εργασίας φωτίζει κρίσιμες ιδέες για το πολύπλευρο τοπίο της βιομηχανίας τυχερών παιχνιδιών στην Ελλάδα. Η ιστορική εξέλιξη του τζόγου υπογράμμισε την αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα του κλάδου απέναντι στις τεχνολογικές εξελίξεις, μετατρέποντας τις παραδοσιακές μορφές σε μια ψηφιακή εποχή. Η ανάλυση των πρακτικών υπεύθυνου τζόγου μεταξύ των ελληνικών εταιρειών τυχερών παιχνιδιών αποκάλυψε ένα αξιόπαινο επίπεδο τήρησης των κανονιστικών εντολών, που αντικατοπτρίζει το εξελισσόμενο νομικό πλαίσιο. Ωστόσο, η επικράτηση θεμάτων που σχετίζονται με τον τζόγο στην κοινωνία τονίζει την πολυδιάστατη φύση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε.

Η νομοθετική και κανονιστική εξέταση αποκάλυψε ένα περίπλοκο τοπίο επηρεασμένο τόσο από την εγχώρια νομοθεσία όσο και από τα διεθνή κριτήρια αναφοράς. Η ισχυρή οικονομική συμβολή του κλάδου στο ΑΕΠ, την απασχόληση και τα φορολογικά έσοδα ενισχύει τον ρόλο του στον ευρύτερο οικονομικό ιστό. Η επιρροή των μέσων ενημέρωσης στη διαμόρφωση των αντιλήψεων του κοινού υπογραμμίζει περαιτέρω την αναγκαιότητα στοχευμένων, ολοκληρωμένων μηνυμάτων για τον υπεύθυνο τζόγο. Η διερεύνηση των κοινωνικών διαστάσεων ανέδειξε τους πολύπλευρους ρόλους των κυβερνήσεων, τις πρωτοβουλίες για τον μετριασμό του κινδύνου και τα προγράμματα που καθοδηγούνται από την κοινότητα για την προστασία των ατόμων.

Σημασία της συνεχιζόμενης έρευνας και πρωτοβουλιών στον υπεύθυνο τζόγο

Αν και αυτή η μελέτη έχει αποκαλύψει βαθιές γνώσεις, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι ο υπεύθυνος τζόγος είναι μια δυναμική κατασκευή. Τα ευρήματα που παρουσιάζονται εδώ υπογραμμίζουν τη ζωτική σημασία της συνεχούς έρευνας και επαγρύπνησης. Ο υπεύθυνος τζόγος είναι ένας εξελισσόμενος λόγος που απαιτεί διαρκή εξερεύνηση, προσαρμογή και καινοτομία. Καθώς ο κλάδος περιηγείται σε ένα τοπίο που μεταμορφώνεται γρήγορα, η έρευνα πρέπει να παραμείνει κινητήριος δύναμη, να φωτίζει αχαρτογράφητες περιοχές, να επαναπροσδιορίζει στρατηγικές και να ευθυγραμμίζεται με τις αναδυόμενες τάσεις και προκλήσεις.

Έκκληση για δράση προς τους ενδιαφερόμενους φορείς να δώσουν προτεραιότητα στον υπεύθυνο τζόγο στην Ελλάδα.

Η συγκριτική ανάλυση των πρακτικών υπεύθυνων τυχερών παιχνιδιών σε όλες τις χώρες έχει συμβάλει καθοριστικά στην παροχή ενός γενικού στόχου. Ενώ το επίκεντρο της μελέτης ήταν η Ελλάδα, η διεθνής διάσταση αποκαλύπτει τον παγκόσμιο προβληματισμό για τον υπεύθυνο τζόγο. Τα σημεία αναφοράς που ορίζονται από χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία και ο Καναδάς, υπογραμμίζουν τις δυνατότητες καινοτομίας, προσαρμογής και ενοποίησης των βέλτιστων πρακτικών. Η σημασία ενός τέτοιου συγκριτικού πλαισίου δεν μπορεί να υποτιμηθεί, καθώς καθοδηγεί το ταξίδι της Ελλάδας προς τη βελτίωση του πλαισίου υπεύθυνου τζόγου.

Κεντρικό στοιχείο στο συμπέρασμα είναι η αναγνώριση της επιτακτικής ανάγκης να διερευνηθούν νέες μέθοδοι προώθησης του υπεύθυνου τζόγου. Ενώ η συμμόρφωση με τους κανονισμούς και οι πρωτοβουλίες που ηγούνται από τον κλάδο είναι πρωταρχικής σημασίας, υπάρχει ανάγκη για καινοτόμες προσεγγίσεις. Οι συνεργασίες μέσω ενημέρωσης, η προσέγγιση της κοινότητας και οι δημιουργικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού προσφέρουν σπουδαία προοπτική. Η δύναμη των ψηφιακών πλατφορμών, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των συνεργασιών με οργανισμούς ψυχικής υγείας μπορούν να χρησιμεύσουν ως καταλύτες για την προώθηση του υπεύθυνου τζόγου στην ψηφιακή εποχή.

Πρόσκληση για δράση για να δοθεί προτεραιότητα στον υπεύθυνο τζόγο

Στον απόηχο αυτής της έρευνας, εμφανίζεται ένα ηχηρό κάλεσμα για δράση, που επεκτείνεται σε ενδιαφερόμενα μέρη σε όλο το φάσμα του στοιχηματισμού. Για τις εταιρείες τυχερών παιχνιδιών, η απλή συμμόρφωση με τους κανονισμούς είναι ανεπαρκής. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για προληπτικά μέτρα υπεύθυνου τζόγου που υπερβαίνουν τις ρυθμιστικές εντολές. Στις κυβερνήσεις και στους ρυθμιστικούς φορείς έχει ανατεθεί το καθήκον της επαναβαθμολόγησης των πολιτικών, της υιοθέτησης διεθνών σημείων αναφοράς και της καλλιέργειας μιας κουλτούρας λογοδοσίας.

Οι υπεύθυνες αφηγήσεις για τον τζόγο πρέπει να διαδοθούν μέσω πολλαπλών καναλιών μέσω ενημέρωσης, προασπίζοντας την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση. Οι συλλογικές προσπάθειες μεταξύ των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των θεραπευτικών οργανισμών και των ρυθμιστικών αρχών τυχερών παιχνιδιών, είναι απαραίτητες για την παροχή δικτύων υποστήριξης και επιλογών θεραπείας για όσους επηρεάζονται αρνητικά από τα τυχερά παιχνίδια. Συμπερασματικά, αυτή η εργασία ξεκινά μια περίπλοκη εξερεύνηση των πολύπλευρων διαστάσεων του τζόγου. Η σημασία του υπεύθυνου τζόγου ξεπερνά τα σύνορα, περιλαμβάνοντας παίκτες, φορείς εκμετάλλευσης, ρυθμιστικές αρχές και την κοινωνία. Το αποκορύφωμα αυτής της έρευνας δεν είναι ένα τέρμα αλλά μια πυξίδα που οδηγεί μια τροχιά προς ένα υπεύθυνο μέλλον. Είναι μια έκκληση για την αξιοποίηση του δυναμικού της γνώσης και της συλλογικής δέσμευσης για τη διαμόρφωση μιας βιομηχανίας που οφείλει να αποτελεί παράδειγμα υπεύθυνης ψυχαγωγίας, δίνοντας προτεραιότητα στην ευημερία των παικτών και χαράσσοντας μια πορεία για βιώσιμη ανάπτυξη.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abarbanel, B., Gainsbury, S. M., King, D., Hing, N., & Delfabbro, P. H. (2017). Gambling games on social platforms: How do advertisements for social casino games target young adults?. *Policy & internet*, 9(2), 184-209.
- Abouzari, M., Oberg, S., Gruber, A., & Tata, M. (2015). Interactions among attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD) and problem gambling in a probabilistic reward-learning task. *Behavioural Brain Research*, 291, 237–243.
- Allami Y, Vitaro F, Brendgen M, Carbonneau R, Lacourse E, Tremblay RE (2017). A longitudinal empirical investigation of the pathways model of problem gambling. *J Gambl Stud*, 33:1153–67.
- Andronicos, M., Beauchamp, G., DiMambro, M., Robert, M., Besson, J., & Seguin, M. (2015). Do male and female gamblers have the same burden of adversity over their life course? *International Gambling Studies*, 15, 224–238.
- Auer, M. M., & Griffiths, M. D. (2015). The use of personalized behavioral feedback for online gamblers: An empirical study. *Frontiers in Psychology*, 6, 1406
- Auer, M., & Griffiths, M. D. (2013). Voluntary limit setting and player choice in the most in-tense online gamblers: An empirical study of gambling behavior. *Journal of Gambling Studies*, 29, 647–660
- Barrault, S.; Varescon, I. (2016). Online and live regular poker players: Do they differ in impulsive sensation seeking and gambling practice? *J. Behav. Addict.*, 5, 41–50
- Binde, P. (2014). Gambling advertising: A critical research review.
- Binde, P., Romild, U., & Volberg, R. A. (2017). Forms of gambling, gambling involvement and problem gambling: Evidence from a Swedish population survey. *International Gambling Studies*, 17(3), 490–507
- Black, N., Swanton, T. B., Burgess, M. T., & Gainsbury, S. (2021). Correction to: Impact of Gambling Supply Reduction During COVID-19 Shutdowns on Gambling Problems and Gambling Behaviour in Australia: A National Longitudinal Study.
- Blaszczynski, A., and Nower, L. (2002). A pathways model of problem and pathological gambling. *Addiction* 97, 487–499.

- Blaszczynski, A., and Nower, L. (2007). "Research and measurement issues in gambling studies: etiological models," in *Research and Measurement Issues in Gambling Studies* (Elsevier), 323–339.
- Blaszczynski, A., Collins, P., Fong, D., Ladouceur, R., Nower, L., Shaffer, H. J., et al. (2011). Responsible gambling: general principles and minimal requirements. *J. Gambl. Stud.* 27, 565–573.
- Blaszczynski, A., Gainsbury, S., and Karlov, L. (2014). Blue Gum gaming machine: an evaluation of responsible gambling features. *J. Gambl. Stud.* 30, 697–712. doi: 10.1007/s10899-013-9378-5
- Blaszczynski, A., Ladouceur, R., and Shaffer, H. J. (2004). A science-based framework for responsible gambling: the Reno model. *J. Gambl. Stud.* 20, 301–317.
- Bonello, M., & Griffiths, M. D. (2017). Analyzing consumer protection for gamblers across different online gambling operators: A descriptive study. *Gaming Law Review and Economics*, 21(3), 278-285.
- Calado, F., and Griffiths, M. D. (2016). Problem gambling worldwide: an update of empirical research (2000-2015). *J. Behav. Addict.* 5, 592–613. doi: 10.1556/2006.5.2016.073
- Campbell, C. S., & Smith, G. J. (2003). Gambling in Canada—From vice to disease to responsibility: A negotiated history. *Canadian Bulletin of Medical History*, 20(1), 121-149
- Casabona, S. (2014). The EU's online gambling regulatory approach and the crisis of legal modernity.
- Celio, M. A., & Lisman, S. A. (2014). Examining the efficacy of a personalized normative feedback intervention to reduce college student gambling. *Journal of American College Health*, 62, 154–164.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Delfabbro, P., & King, D. L. (2021). 'It's concerning', but is it your concern? Objectivity, advocacy and activism in gambling research. *International Gambling Studies*, 21(1), 168-179.
- Derevensky, J., Sklar, A., Gupta, R., & Messerlian, C. (2010). An empirical study examining the impact of gambling advertisements on adolescent gambling attitudes and behaviors. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 8, 21 – 34.

- Devos MG, Clark L, Bowden-Jones H, Grall-Bronnec M, Challet-Bouju G, Khazaal Y, et al. (2020) The joint role of impulsivity and distorted cognitions in recreational and problem gambling: a cluster analytic approach. *J Affect Disorder*, 260:473–82.
- Dowd DA, Keough MT, Jakobson LS, Bolton JM, Edgerton JD (2019). A latent class analysis of young adult gamblers from the Manitoba longitudinal survey of young adults. *Int Gambl Stud*, 19:148–66.
- Dragicevic, S., Tsogas, G., & Kudic, A. (2011). Analysis of casino online gambling data in relation to behavioral risk markers for high-risk gambling and player protection. *International Gambling Studies*, 11(3), 377-391.
- Edson, T. C., Slabczynski, J. M., Lee, T. G., McAuliffe, W. H., & Gray, H. M. (2022). A meta-analytic investigation of problem gambling and self-harm: A causal inference perspective. *Psychology of Addictive Behaviors*.
- Elton-Marshall, T.; Wijesingha, R.; Veselka, L.; Williams, C.; Carton, M.; Pradeep, B.; Hudson, R.; Chiodo, C.; Turner, N.E. (2017). *A Public Health Approach to Gambling: A Report Prepared for Gambling Research Exchange Ontario (GREO); Centre for Addiction and Mental Health: Toronto, ON, Canada, 2017*
- Evangelista, L. D., Reymelyn Candice, S., & Lagumbay, K. D. P. (2021). Gambling behavior of young adults: A basis for an intervention program. *Interdisciplinary Journal of Applied and Basic Subjects*, 1(7), 36-44.
- Evans, A.B., Blackwell, J., Dolan, P., Fahlén, J., Hoekman, R., Lenneis, V., McNarry, G., Smith, M., & Wilcock, L. (2020). Sport in the face of the COVID-19 pandemic: Towards an agenda for research in the sociology of sport. *European Journal for Sport and Society*, 17(2), 85-95.
- Floros, G. D., Siomos, K., Fisoun, V., & Geroukalis, D. (2013). Adolescent online gambling: The impact of parental practices and correlates with online activities. *Journal of Gambling Studies*, 29, 131-150.
- Forsström, D., & Cisneros Örnberg, J. (2019). Responsible gambling in practice: A case study of views and practices of Swedish oriented gambling companies. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 36(2), 91-107.
- Gainsbury, S., Parke, J., & Suhonen, N. (2013). Consumer attitudes towards Internet gambling: Perceptions of responsible gambling policies, consumer protection, and regulation of online gambling sites. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 235–245

- Gainsbury, S., Wood, R., Russell, A., Hing, N., & Blaszczynski, A. (2012). A digital revolution: Comparison of demographic profiles, attitudes and gambling behavior of internet and noninternet gamblers. *Computers in Human Behavior*, 28, 1388 – 1398
- Gainsbury, S.M.; Abarbanel, B. & Blaszczynski, A. (2017) Game on: Comparison of demographic profiles, consumption behaviors, and gambling site selection criteria of esports and sports bettors. *Gaming Law Rev.*, 21, 575–587
- Gallet, C. (2015). Gambling demand: A metaanalysis of the price elasticity. *Journal of Gambling Business & Economics*, 9(1), 12–22
- Håkansson A, Fernández-Aranda F, Menchón JM, Potenza MN, Jiménez- Murcia S. Gambling during the COVID-19 crisis: a cause for concern. *J Addict Med.* (2020) 14:e10–12.
- Harris, A., & Griffiths, M. D. (2017). A critical review of the harm-minimization tools available for electronic gambling. *Journal of Gambling Studies*, 33, 187-221.
- Hayer, T., & Meyer, G. (2011). Self-exclusion as a harm minimization strategy: Evidence for the casino sector from selected European countries. *Journal of Gambling Studies*, 27, 685-700.
- Hearn NL, Ireland JL, Eslea M, Fisk JE (2021). Exploring pathways to gambling: proposing the integrated risk and protective factors model of gambling types. *J Gambl Stud*, 37:1–26
- Hing, N., Cherney, L., Blaszczynski, A., Gainsbury, S. M., & Lubman, D. I. (2014). Do advertising and promotions for online gambling increase gambling consumption? An exploratory study. *International Gambling Studies*, 14(3), 394-409.
- Hing, N., Russell, A. M., & Browne, M. (2018). The problem with ‘responsible’ gambling: Government, industry and consumer approaches. *Addiction Research & Theory*, 26(6), 491-501.
- Hing, N., Russell, A. M., & Hronis, A. (2018). A definition and set of principles for responsible consumption of gambling. *International Gambling Studies*, 18(3), 359-382.
- Hing, N., Sproston, K., Tran, K., and Russell, A. M. (2016). Gambling responsibly: who does it and to what end? *J. Gambl. Stud.*
- Hoa, K.-w., S. Wong Sau-kuena & J. Hui Lo Man-chuna. (2012). The relationship between gambling accessibility and Hong Kong people’s participation in gambling activities. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development* 22(4), 266-274.

- Hodgins, D. C., and Holub, A. (2007). "Treatment of problem gambling," in *Research and Measurement Issues in Gambling Studies*, eds G. Smith, D. C. Hodgins, and R. J. Williams (Burlington, MA: Academic Press), 371–397.
- Hodgins, D., Stea, J., Grant, J., (2011), *Gambling Disorders*, Department of Psychology, University of Calgary, AB, Canada and Department of Psychiatry, University of Minnesota, Minneapolis, MN, USA, Seminar
- Holden, J. T., & Edelman, M. (2020). A short treatise on sports gambling and the law: How America regulates its most lucrative vice. *Wis. L. REv.*, 907.
- James, R. J., O'Malley, C., & Tunney, R. J. (2014). Understanding the psychology of mobile gambling: A behavioural synthesis. *British Journal of Psychology*, 105(4), 608-625
- James, R. J., O'Malley, C., & Tunney, R. J. (2017). Understanding the psychology of mobile gambling: A behavioral synthesis. *British Journal of Psychology*, 108(3), 608-625.
- Kim, H. J., Woo, E., Uysal, M., & Kwon, N. (2015). Tourism experience and quality of life among elderly tourists. *Tourism Management*, 46, 465-476
- Kim, H. J., Woo, E., Uysal, M., & Kwon, N. (2015). Tourism experience and quality of life among elderly tourists. *Tourism Management*, 46, 465-476.
- Kim, H. S., Wohl, M. J. A., Sztainert, T., Gainsbury, S., and Stewart, M. (2014). Limit your time, gamble responsibly: setting a time limit (via pop-up message) on an electronic gambling machine reduces time on device. *Int. Gambl. Stud.* 14, 266–278.
- Kousi, T., Mitsi, Lefkothea-Christina, and Simos, J. "The Early Stage of COVID-19 Outbreak in Greece: A Review of the National Response and the Socioeconomic Impact." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18, no. 1 (2021): 322
- Kuss, D., & Gainsbury, S. (2021). Debate: Behavioral addictions and technology use–risk and policy recommendations for problematic online gambling and gaming. *Child and Adolescent Mental Health*, 26(1), 76-77.
- Lam, L. W., & Cheng, K. (2019). Legitimacy-seeking strategies in the gambling industry: the case of responsible gambling. *Social Responsibility Journal*.
- Landers, J. (2008). What's the potential impact of casino tax increases on wagering handle: Estimates of the price elasticity of demand for casino gaming. *Economics Bulletin*, 8(6), 1–15.

- Ledgerwood DM, Petry NM. (2010). Subtyping pathological gamblers based on impulsivity, depression, and anxiety. *Psychol Addict Behav.* 24:680–8.
- Louderback, E. R., Wohl, M. J., & LaPlante, D. A. (2021). Integrating open science practices into recommendations for accepting gambling industry research funding. *Addiction Research & Theory*, 29(1), 79-87.
- Macey, J., & Hamari, J. (2019). eSports, skins and loot boxes: Participants, practices and problematic behavior associated with emergent forms of gambling. *New Media & Society*, 21(1), 20-41.
- Mallorquí-Bagué N, Mestre-Bach G, Lozano-Madrid M, Fernandez-Aranda F, Granero R, Alcaraz CV, et al. (2018). Trait impulsivity and cognitive domains involving impulsivity and compulsivity as predictors of gambling disorder treatment response. *Addict Behav.* (87):169–76.
- McCormack, A., G.W. Shorter & M.D. Griffith. (2013). Characteristics and predictors of problem gambling on the internet. *International Journal of Mental Health and Addiction* 11(6), 634-657.
- Moodie, R., Stuckler, D., Monteiro, C., Sheron, N., Neal, B., Thamarangsi, T., et al. (2013). Profits and pandemics: prevention of harmful effects of tobacco, alcohol, and ultra-processed food and drink industries. *Lancet* 381, 670–679.
- Moon M, Lister JJ, Milosevic A, Ledgerwood DM. (2017) Subtyping nontreatment- seeking problem gamblers using the pathways model. *J Gambl Stud*, 33:841–53.
- Muggleton, N., Parpart, P., Newall, P., Leake, D., Gathergood, J., & Stewart, N. (2021). The association between gambling and financial, social and health outcomes in big financial data. *Nature Human Behaviour*, 5(3), 319-326.
- Nicoll, F. J. (2019). *Gambling in everyday life: Spaces, moments and products of enjoyment.* Routledge.
- Nikkinen, J., & Marionneau, V. (2021). On the efficiency of Nordic state-controlled gambling companies. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 38(3), 212-226.
- Nower L, Blaszczynski A (2017). Development and validation of the gambling pathways questionnaire (GPQ). *Psychol Addict Behav*, 31: 95–109
- Nower L, Caler KR. (2018). Widening the net: a syndemic approach to responsible gambling. *Sucht*, 64:317–24. 23.

- Papanastasiou, Ioannis A., and Vasileios Fourlas. "Online sports betting in Greece: An empirical Investigation." (2016).
- Parke, A. J., Harris, A., Parke, J., Rigbye, J., & Blaszczynski, A. (2014a). Facilitating player control in gambling. *Journal of Gambling Business and Economics*, 8(3), 36–51.
- Penfold, K. L., & Ogden, J. (2023). The Role of Social Support and Belonging in Predicting Recovery from Problem Gambling.
- Possler, D., Kümpel, A. S., & Unkel, J. (2020). Entertainment motivations and gaming-specific gratifications as antecedents of digital game enjoyment and appreciation. *Psychology of Popular Media*, 9(4), 541.
- Rintoul, A., Deblaquiere, J., & Thomas, A. (2017). Responsible gambling codes of conduct: Lack of harm minimization intervention in the context of venue self-regulation. *Addiction Research & Theory*, 25(6), 451-461.
- Roberts A, Murphy R, Turner J, Sharman S. (2020). Predictors of dropout in disordered gamblers in UK residential treatment. *J Gambl Stud*. 36:373–86.
- Rogier, G., Beomonte Zobel, S., Marini, A., Camponeschi, J., & Velotti, P. (2021). Gambling disorder and dissociative features: A systematic review and meta-analysis. *Psychology of Addictive Behaviors*, 35(3), 247.
- Ronzitti S, Soldini E, Smith N, Clerici M, Bowden-Jones H (2017). Gambling disorder: exploring pre-treatment and in-treatment dropout predictors: a UK study. *J Gambl Stud*, 33:1277–92
- Scanell, E. D., Quirk, M. M., Smith, K., Maddern, R., & Dickerson, M. (2000). Females' coping styles and control over poker machine gambling. *Journal of Gambling Studies*, 16(4), 417–432.
- Seelig, M. Y., & Seelig, J. H. (1998). "Place Your Bets!" On Gambling, Government and Society. *Canadian Public Policy/Analyse de politiques*, 91-106.
- Spicer, S. G., Nicklin, L. L., Uther, M., Lloyd, J., Lloyd, H., & Close, J. (2022). Loot boxes, problem gambling and problem video gaming: A systematic review and meta-synthesis. *New Media & Society*, 24(4), 1001-1022.
- Sulkunen, P., Babor, T. F., Cisneros Örnberg, J., Egerer, M., Hellman, M., Livingstone, C. ... & Rossow, I. (2021). Setting limits: Gambling, science and public policy—Summary of results. *Addiction*, 116(1), 32-40.

- Swanton, T. B., Gainsbury, S. M., & Blaszczynski, A. (2019). The role of financial institutions in gambling. *International Gambling Studies*, 19(3), 377-398.
- Tabri, N., Xuereb, S., Cringle, N., & Clark, L. (2022). Associations between financial gambling motives, gambling frequency and level of problem gambling: a meta-analytic review. *Addiction*, 117(3), 559-569.
- Tang, C. S. K., & Wu, A. M. S. (2019). Application of Health Belief Model to Practice of Responsible Gambling. *Journal of Gambling Studies*, 35(3), 781-795
- Tang, C. S. K., & Wu, A. M. S. (2019). Application of Health Belief Model to Practice of Responsible Gambling. *Journal of Gambling Studies*, 35(3), 781-795.
- Thomas, S., & Lewis, S. (2012). Conceptualization of gambling risks and benefits: a socio-cultural study of 100 Victorian gamblers.
- Turner NE, Jain U, Spence W, Zanganeh M. (2008). Pathways to pathological gambling: component analysis of variables related to pathological gambling. *Int Gambl Stud*. 8:281–98.
- Wardle, H., & Zendle, D. (2021). Loot boxes, gambling, and problem gambling among young people: Results from a cross-sectional online survey. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(4), 267-274.
- Wohl, M. J., Kim, H. S., and Sztainert, T. (2014b). From the laboratory to the casino: Using psychological principles to design better responsible gambling tools. *Responsible Gambl. Rev.* 1, 16–26.
- Wohl, M. J., Parush, A., Kim, H. S., and Warren, K. (2014a). Building it better: applying human computer interactions and persuasive design principles to a monetary limit tool improves responsible gambling. *Comput. Human Behav.* 37, 124–132.
- Wohl, M. J. A., Christie, K. L., Matheson, K., and Anisman, H. (2010). Animationbased education as a gambling prevention tool: correcting erroneous cognitions and reducing the frequency of exceeding limits among slots players. *J. Gambl. Stud.* 26, 469–486.
- Wong, H. Y., Mo, H. Y., Potenza, M. N., Chan, M. N. M., Lau, W. M., Chui, T. K., ... & Lin, C. Y. (2020). Relationships between severity of internet gaming disorder, severity of problematic social media use, sleep quality and psychological distress. *International journal of environmental research and public health*, 17(6), 1879.

- Wood, R. T. A., and Wohl, J. A. (2015). Assessing the effectiveness of a responsible gambling behavioural feedback tool for reducing the gambling expenditure of at-risk players. *Int. Gambl. Stud.* 15, 1–16.
- Wood, R. T., & Griffiths, M. D. (2015). Understanding positive play: An exploration of playing experiences and responsible gambling practices. *Journal of gambling studies*, 31, 1715-1734.
- Wood, R. T., Wohl, M. J., Tabri, N., & Philander, K. (2017). Measuring responsible gambling amongst players: Development of the Positive Play Scale. *Frontiers in psychology*, 8, 227.
- Indi, A. S., & Shiroor, G. V. (2022). Effectiveness of educational intervention on knowledge regarding internet addiction and its psycho social impact among high school students.
- Οικονόμου, Μ., Θεοδώρου, Β. Ν., Παπαδημητρίου, Γ.Ν, (2016), Η ψυχοπαθολογία των τυχερών παιχνιδιών. Σύγχρονα διαγνωστικά, αιτιολογικά και θεραπευτικά δεδομένα, Α΄ Ψυχιατρική Κλινική, Νοσοκομείο «Αιγινήτειο», Ιατρική Σχολή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Αθήνα, Ερευνητικό Πρόγραμμα Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ «Διερεύνηση του φαινομένου της ενασχόλησης με τυχερά παιχνίδια και της εξάρτησης από αυτά στον ενήλικο και στον εφηβικό πληθυσμό της χώρας», Αθήνα

Ιστοσελίδες

- <https://spectrumgaming.com/reports/>
- <https://www.egba.eu/resource-post/european-online-gambling-key-figures-2022/>
- <https://www.kathimerini.gr/economy/562267675/tychera-paichnidia-oi-ellines-tzogaran-29-dis-eyro-to-2022>
- <https://www.casinoweb.gr/casino-news/tyhera-paixnidia-2020-ellada-erevna-eeep/>
- <https://www.gamingcommission.gov.gr/>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>
- <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/62244/nomos-4002-2011>
- <https://www.gamblingcommission.gov.uk/>
- <https://www.about.gamstop.co.uk/>
- <https://www.begambleaware.org/about-us>
- <https://www.responsiblegambling.org/>
- <https://igamingontario.ca/en/player/responsible-gambling>

- <https://greatcanadian.com/responsible-gaming/>
- <https://www.dss.gov.au/>
- <https://austgamingcouncil.org.au/responsible-gambling/codes-standards/codes-conduct>
- https://aifs.gov.au/research_programs/australian-gambling-research-centre
- <https://responsiblewagering.com.au/advocacy/national-consumer-protection-framework/>
- <https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=Id:%22media/pressrel/Y81D6%22;src1=sm1>
- <https://www.spelpaus.se/en>
- <https://www.spelinspektionen.se/en>
- <https://lottstift.no/en/>
- <https://igamingbusiness.com/>
- <https://www.world-lotteries.org/events-education/world-lottery-summit/awards/responsible-gaming-awards>
- <https://www.european-lotteries.org/news/2022-el-innovation-award-winner>
- <https://www.spillemyndigheden.dk/en/rofus>
- <https://anj.fr/english>
- <https://www.idnow.io/glossary/national-games-authority-anj/>
- <https://kansspelautoriteit.nl/english/>
- <https://www.idnow.io/glossary/kansspelautoriteit/>
- <https://www.government.nl/>
- <https://igamingbusiness.com/tag/kansspelautoriteit/>